P. Leon von Rudloff

TRUMPA PASAULIEČIŲ DOGMATIKA

Išvertė
Dr. M. Ražaitis

Stuttgart 1947

P. Leon von Rudloff
Gerlevės benediktinas

TRUMPA
PASAULIEČIŲ DOGMATIKA

Iš 9 leidimo
išvertė
Dr. M. Ražaitis

Stuttgart 1947

Su
Bažnytinės Vyresnybės
leidimu

Išleido „LUX" leidykla
Spaudė Schwabenverlag A.-G. Stuttgart/Württ.
Tiražas 6000 egz.

PASTABA

Šia knyga norime parodyti mūsų skaitytojui gerą ir nuoširdžią valią rimtu minties darbu įtraukti jį į katalikų tikėjimo visumos gelmes. Mokslinio, ypač svetima kalba, dėstymo čia nėra ko laukti. Autorius pageidauja, kad skaitytojai nuolat prieš akis turėtų Naująjį Testamentą.

Autoriui nepaprastai rūpėjo, kad veikalas būtų trumpas. Jis visų pirma šią knygą skiria tiems, kurie sunkiai gali įsigyti plačių veikalų ir jais pasinaudoti. Toliau jis nori pateikti tokią dogmų apžvalgą, iš kurios kiek galint įtikinamiau šviestų didelė mūsų mokslo vienybė ir nuostabus jo tiesų atbaigimas.

Viso, kas bent iš tolo primintų ginčus, čia bus rūpestingai vengiama.

Garbingajam mano abatui Dr. Rapolui Molitorui dėkoju už suteiktą progą šią knygą parašyti. Jo palaiminimas tebūnie man Dievo palaiminimo laidas. Ponams Heinzui Raskopui ir J. Pieperiui dėkoju už vertingus nurodymus ir pagalbą. Ponui prof. Dr. Edmundui Kaltui Mainze, taip pat Ferd. Schoeninghui Paderborne esu nuoširdžiai dėkingas už malonų leidimą priede perspausdinti kelis „Biblisches Reallexikon“ straipsnius.

Šv. Juozapo abatija, Gerlevė (Westf.)
Vokiečių Bažnyčios mokytojo Alberto Didžiojo šventė, 1934 m. lapkričio m. 15 d.

Autorius.

PRIE 7 IR 8 LEIDIMO

Svarbiausiais šio naujo Pasauliečių Dogmatikos leidimo pakeitimais Dievo esmės ir savybių mokslas glaudžiau atremiamas į Šv. Trejybę ir praplečiamos Bažnyčios Tėvų mintys apie išganymo mokslą. Šiuo būdu akivaizdžiau parodoma, kaip krikščionių tikėjimas veda mus į vidinį dieviškąjį gyvenimą. Šiuo atžvilgiu autorius yra neapsakomai dėkingas naujajai Schmauso dogmatikai. Be to, reikia tikėtis, kad ši knyga, jau iš pat pradžių to siekusi, dabar duos iš viso dar ryškesnę Bažnyčios Tėvų ir scholastikų mokslo sintezę. Čia autoriui, berašant „Der Zeugnis der Vaeter“, daugiausia padėjo jo paties darbai. Priedas taip pat iš naujo sutvarkytas. Be to, autorius dėkoja visiems, kurie padėjo šią knygą perdirbti.

Teturi knygelė ir toliau savo bičiulių ir palaimą teatneša visiems.

Šv. Juozapo abatija, Gerlevė (Westf.)
Apaštalų kunigaikščių Petro ir Povilo šventė,
1938 m. birželio m. 29 d.

L. v. R.

TURINYS

KATALIKŲ TIKĖJIMAS

Šventojo Rašto knygos šitaip sutrumpintos:

Gim.	—	Gimimo, arba pirmoji Mozės knyga
Iš.	—	Išėjimo, arba antroji Mozės knyga
Ps.	—	Psalmės
Iz.	—	Pranašo Izajo knyga
2 Mak.	—	Antroji Makabejų knyga
Mt.	—	Šv. Mato Evangelija
Mk.	—	Šv. Morkaus Evangelija
Lk.	—	Šv. Luko Evangelija
Jo.	—	Šv. Jono Evangelija
ApD	—	Apaštalų Darbai
Rom.	—	Šv. Povilo laiškas romėnams
I Kor.	—	I Šv. Povilo laiškas korintiečiams
2 Kor.	—	II Šv. Povilo laiškas korintiečiams
Gal.	—	Šv. Povilo laiškas galatams
Ef.	—	Šv. Povilo laiškas efeziečiams
Pil.	—	Šv. Povilo laiškas pilypiečiams
Kol.	—	Šv. Povilo laiškas kolosiečiams
2 Tes.	—	II Šv. Povilo laiškas tesalonikiečams
1 Tim.	—	I Šv. Povilo laiškas Timotiejui
2 Tim.	—	II Šv. Povilo laiškas Timotiejui
Tit.	—	Šv. Povilo laiškas Titui
Žyd.	—	Šv. Povilo laiškas žydams
Jok.	—	Šv. Jokūbo laiškas
1 Petr.	—	I Šv. Petro laiškas
2 Petr.	—	II Šv. Petro laiškas
1 Jo.	—	I Šv. Jono laiškas
Jud.	—	Šv. Judo laiškas
Apr.	—	Šv. Jono Apreiškimas

Teksto skaitmens skliausteliuose rodo, kad reikia ieškoti priede.

KATALIKŲ TIKĖJIMAS

1. Religija

Religija[1] yra faktinis žmogaus ir Dievo santykių realizavimas. (1)

Religija apima visą žmogų su jo protu, valia ir širdimi. Ji yra ta pagrindinė jėga, kuri perdėm formuoja ir pavidalina visą žmogaus gyvenimą, kuri visus ir kiekvieną veikliausiai pakreipia į Dievą, jų paskutinį tikslą. Ji yra tiesa ir gyvenimas. Ji apima pirmiausia Dievo ir jo santykių su tvėrimu pažinimą, Dievo pripažinimą, kuris privalo pasireikšti ne tik praktišku Dievo garbinimu[2], bet viso mūsų gyvenimo Dievui paruošimu. Taip yra vykdomas žmogaus su Dievu bendravimas, kuriam žmogus ir yra skirtas. Šie dalykai yra taip glaudžiai tarp savęs susiję, jog tiesos pripažinimas savaime iškelia praktiško elgesio normą. Pirma turi būti iš pagrindų ir aiškiai pažintas mūsų gyvenimo tikslas ir su juo susiję gyvenimo uždaviniai, kad galėtume juos vykdyti. Tikslo aiškumas yra pirmutinė kiekvieno energingo vyriško veiksmo sąlyga. Nors su tiesos pažinimu visados lygiagrečiai eina gyvenimo vertės supratimas, tačiau pati gyvenimo tikrovė išplaukia iš gilesnių tiesos versmių. Religija — kaip dar labiau paaiškės iš tolimesnių šios knygos dėstymų —

---

[1] Žodis „religija" kilęs iš lot. „relegare", arba „religere", — surinkti.

[2] Kol kas dar nesakoma, ar šis Dievo garbinimas turi būti grynai vidinis, ar turi ir išoriniais veiksmais pasireikšti: čia dar ne vieta ilgiau išvedžioti, kaip išviršinis kultas yra dieviškosios sąrangos pagrindais įsakytas. Užteks trumpai pastebėjus, kad jis iš žmogaus dvasinės-kūninės prigimties (ž. 85 p. ir 89 s.p.) ir iš jos išplaukiančios socialinės jo padėties. Žmogus yra visuomenininkas ir religijos dalykuose. Dievą garbinti privalo visa žmonių visuomenė. Tačiau kiekvienas grynai vidinis veiksmas socialinio pobūžio neturi.

yra ne tik atskiro žmogaus, bet visos visuomenės dalykas.

Religijos mokslas turėtų apimti tikėjimo mokslą, papročių ir Dievo garbinimo, arba liturgijos, mokslą. Šioje knygoje bus dėstomas tikėjimo mokslas. Papročių mokslo ir mokslo apie tinkamą Dievo tarnybą čia neliesime. Daugių daugiausia suminėsime pačius pagrindinius dėsnius, kuriais šie dalykai turėtų būti stambiausiais bruožais tvarkomi.

2. Apreiškimas ir tikėjimas

Į Dievą vedantį kelią gali tik pats Dievas parodyti ir padaryti jį prieinamą, maloningai pats apsireikšdamas [1] ir pats save atverdamas. Šį apreiškimą senovės laikais perteikdavo vyrai, kuriuos pats Dievas siųsdavo ir savo vardu kalbėti įsakydavo. Tai buvo Dievo valios reiškėjai — pranašai [2]. Bet tai buvo tik paruošimas. Tikrasis pilnutinis Dievo apreiškimas įvyko per Jėzų Kristų. Senojo Įstatymo patriarchai ir pranašai tik kelią Kristui paruošė. Kristus gausiais stebuklais, ypač savo iš numirusiųjų prisikėlimu, įrodė, kad jis yra Dievo pasiųstas žmonėms tiesos skelbti. Savo paties liudijimu, jis yra žmogumi tapęs Dievo Sūnus (ž. 51 p.s.) ir kūnu tapusi Tiesa: „Aš kelias, tiesa ir gyvenimas“ (Jo. 14, 6). Jis yra Dievo ir dieviškosios tiesos kūne pasireiškimas. Jis yra Dievo apreiškimas. Į šį apreiškimą žmogus atsako tikėjimu. Tad tikrasis tikėjimo branduolys yra Kristaus pripažinimas ir Kristaus priėmimas. Kaip toks, jis yra dvasinis su Kristumi sąlytis. „Kristus tikėjimu gyvena jūsų širdyse“, sako šv. Povilas (Ef. 3, 17). Pats Išgany-

---

1 Negalima neigti, kad kai kurias krikščionybės apreikštas tiesas ir protu galima pažinti (pvz., sielos nemirtingumą). Tokių tiesų apreiškimas, kaip sako visuotinis Vatikano susirinkimas, yra morališkai reikalingas, kad „visi jas lengvai, tikrai ir be jokios klaidos priemaišos galėtų pažinti“. Tačiau pats tiesų branduolys, kurios sudaro krikščionių tikėjimo lobį, visiškai praneša pažinimo jėgas — jos gali būti tik apreiškimo keliu suteiktos ir paties Dievo liudijimu tikimos.

2 Katalikų tikėjimo mokslu Dievas jau pirmiesiems žmonėms savo apreiškimą teikė („pirminis apreiškimas“). Bendra teologų nuomone, jau tuomet buvo šis tas apreikšta apie Trejybės ir Įsikūnijimo paslaptis (ž. 48 p. — priedas 3, 3). Šios tiesos ėjo iš lūpų į lūpas ir iš dalies išliko, tiesa, sumišusios su daugeliu klaidų, beveik visų senovės tautų mituose. (Gausybė liudijimų yra Otto Willmanno veikale „Geschichte des Idealismus“, 1 tom. 2 leid. Braunschweig, 1907).

tojas tikėjimą dvasiniu atžvilgiu palygina su tyrų varinio žalčio paveikslu, kuris išgelbėjo Izraelio tautą nuo kūno mirties (Jo. 3, 14—18). Per dvasinį sąlytį žmogus iš Kristaus pelnė amžinąjį gyvenimą (Jo. 5, 24; 20, 31 ir t.t.)[1]. Tad „tikėti" reiškia sueiti į gyvybinį gyvenimo pilnybe trykštantį sąlytį su Kristumi Dievo Sūnumi, o kadangi Kristus yra Tėvo „Žodis", tai per jį ir su jo Tėvu susijungti.

Tikėjimas, kaip iš esmės antgamtinis vyksmas, gali būti gaunamas tik per Dievo malonę, kuri padaro žmogaus sielos jėgas tinkamas dieviškiesiems dalykams priimti. Tačiau kartu tikėjimas yra ir laisvas moralinis apsisprendimas ir viso žmogaus pasiaukojimas žmogumi tapusiam Dievo Sūnui. Šis tikėjimas yra vidinis žmogaus turtas, jis yra patį žmogų ir jo gyvenimo tikslą nušviečianti šviesa.

Savaime suprantama, kad žmogus gali dieviškąją tiesą priimti tik žmogišku būdu. Ji turi būti žmogaus sąvokų ir žodžių apdaru aprengta. Iš čia kyla reikalas naudotis „tikėjimo formulėmis" (dogma — formuluota tikėjimo tiesa, „Glaubenssatz") ir atsidėjus saugoti jų tikslumą. Žinoma, reikia turėti prieš akis, kad jokia tikėjimo formulė negali tobulai išreikšti pačios antgamtinės tiesos realybės (tikėjimo paslaptis). Dieviškosios tiesos meilės sukeltas veržlumas kaskart labiau pasisavinti tikėjimo brangenybes ir pastangos tikėjimo tiesas išreiškiančias formules taip susisteminti ir sutvarkyti, kad lengviau būtų išmokstamos, pagimdė teologiją[2].

Kadangi gamtos ir apreiškimo autorius yra tas pats Dievas, tikėjimas ir mokslas negali kits kitam prieštarauti. Tačiau tarp tikėjimo ir mokslo yra galimas tam tikras praeinamas įtempimas dėl dviejų priežasčių: arba dėl to, kad kai kada tikėjimo dogma laikomi tokie dalykai, kurie iš tiesų dogma nėra, arba, dar dažniau,

---

1 Pastabus skaitytojas čia gali įžvelgti tam tikrą neaiškumą: jeigu jau pats tikėjimas yra toks gyvybinis su Kristumi sąlytis, kam reikalingi sakramentai, ypač Krikštas ir Altoriaus sakramentas? Paaiškinimą rasime 88 p.

2 Teologų gilinimuisi į tikėjimo turinį Bažnyčia palieka tam tikrą laisvę ir tam tikrą skirtingų aiškinimų galimumą. Iš čia atsirado atskiros teologinės „sistemos", t. y. atskiri Bažnyčios pripažinti arba pakenčiami žmogiški tos pačios tiesos supratimo būdai.

atkakliai ginami, kaip mokslo tiesa, tokie tvirtinimai, kuriuos pagrindingesni tyrinėjimai parodo esant klaidingus. Iš viso žmogus yra linkęs iš kai kurių faktų daryti per plačių išvadų, pvz., iš žinomos dvasinių reiškinių priklausomybės nuo kūninių sąlygų neigti visišką sielos dvasingumą, kuris rūpestingam tyrinėtojui mažų mažiausia tieka aiškių faktų su visu tikrumu nuolatos pasireiškia.

3. Bažnyčios mokomasis autoritetas

Po savo prisikėlimo ir į dangų įžengimo Kristus žemę paliko. Savo darbą tęsti jis pavedė Bažnyčiai. Jis norėjo mums ne tik mirusį raštą palikti, bet gyvą prie visokių aplinkybių ir reikalų prisitaikantį mokomąjį autoritetą. Visais laikais žmonijai gyvasis žodis buvo tikroji širdis pagaunanti jėga. Tiesą skelbiančios ir mokamos žmogaus kalbos negalima pakeisti jokiu raštu. Kristus prisitaikė prie šių žmogaus reikalavimų. Pirma, jis parinko tam tikrą grupę vyrų, kuriems įsakė mokyti visą pasaulį (apaštalai), o šie jo įsakymu paliko savo įpėdinius (vyskupus). Antra, vieną iš apaštalų, būtent — šv. Petrą, pastatė kitų priešakyje, kurio įpėdiniai — Kristaus dieviškąja valia — turi būti Rymo vyskupai, arba popiežiai.

1-ją Velykų dieną pasirodė Jėzus vakarienės kambaryje susirinkusiems apaštalams ir jiems tarė: „Ramybė teesie su jumis. Kaip Tėvas mane siuntė, taip ir aš jus siunčiu". Tai pasakęs, jis kvėpė į juos ir jiems tarė: „Imkite Šventąją Dvasią. Kam nuodėmes atleisite, tam jos atleistos, ir kam sulaikysite, tiems jos bus sulaikytos" (Jo. 20, 21—23). Išganytojas tad siunčia apaštalus toliau mokyti ir švęsti žmonių, kaip kad jo Dangaus Tėvas jį buvo siuntęs. Ypač iškilmingai šią pasiuntinybę ir galią jis jiems suteikia prieš savo į dangų įžengimą. Kreipėsi jis į savo mokytinius ir jiems kalbėjo šiais žodžiais: „Man duota visa valdžia danguje ir žemėje. Eikite tad ir mokykite visas tautas, krikštydami juos vardan Tėvo, ir Sūnaus, ir Šventosios Dvasios, ir mokykite juos laikyti visa, ką tik esu jums sakęs. Štai aš esu su jumis visas dienas iki pasaulio pabaigai" (Mat. 28, 18—20). Kristus nuo savo prisikėlimo

pradėjo valdyti visą pasaulį. Šia pilna galia siunčia jis dabar savo mokytinius, savo gautą iš Dievo pasiuntinybę toliau jiems perduoda [1].

Luko Evangelijoje pasakyta: „Kas jūsų klauso, manęs klauso, kas jus niekina, mane niekina“ (10, 16).

Jau iš įsakmaus Kristaus patikrinimo savo mokytiniams: „Štai aš esu su jumis visas dienas iki pasaulio pabaigai“ aiškiai matyti, kad ši pasiuntinybė turi tęstis visus laikus, kad apaštalai turi turėti įpėdinių. Šie laikai tol truks, kol reikės Kristaus vardu skelbti Dievo žodį, teikti sakramentus. Be to, aiškiai žinoma, kad apaštalai skyrė sau įpėdinius. Iš pradžių, kol dar patys valdė savo įkurtas bendruomenes, jie paskyrė tam tikrą skaičių „vyresniųjų“, graikiškai vadinamų presbyteroi, kuriuos mūsų kalba kunigais pavadintume. Kai kada jie skyrė „prižiūrėtojus“, episkopoi, vyskupus. Vyskupo ir presbiterio vardai pradžioje vartojami neatskiriamai. Šv. Povilas iš savo nelaisvės keliavo į Jeruzalę, nuvyko į Mileto miestą. Neturėdamas laiko pasiekti Efezą, kur buvo pražydusi jo įsteigta bendruomenė, „pasivadino pas save (Efezo) bažnyčios vyresniuosius“ ir pasakė jiems kalbą, kurioje, be kitų dalykų, kalbėjo štai ką: „Žiūrėkite patys savęs ir viso būrio, kuriame Šventoji Dvasia pastatė jus vyskupais valdyti Dievo Bažnyčią“ (ApD. 20, 17 ir 28). Pamažu apaštalai ypatingąsias „prižiūrėtojo“ pareigas pradeda pavesti vienam atskiram žmogui. Šv. Povilas paskiria Titą Kretos, o Timotiejų Efezo vyskupais. Timotiejų jis įspėja: „Dėl tos priežasties aš tau primenu atgaivinti Dievo malonę, esančią tavyje, mano rankų uždėjimu“ (2 Tim. 1, 6) ir pamoko, kaip jis turi elgtis: „Kunigai, kurie yra geri viršininkai, tebūna laikomi vertais dvigubos pagarbos, ypač tie, kurie darbuojasi žodžiu ir mokslu. Skundo prieš kunigą nepriimk, jei jis nepatvirtintas dviejų ar trijų liudytojų. Nusidedančius sudrausk visų akivaizdoje, kad ir kiti bijotų. Aš prašau tave prisiektinai Dievo ir Jėzaus Kristaus ir išrinktųjų angelų akivaizdoje laikytis bešališkai ir nieko nedaryti po vienu ar kitu. Rankų niekam veikiai neuždėk ir nedalyvauk svetimose nuodėmėse. Pats laikyk save skaistų“ (1 Tim. 5, 17—22). Tad Timo-

---

[1] Tad Kristus perduoda savo mokytiniams trilypę savo pareigą: mokymo, ganytojavimo ir kunigavimo.

tiejus gavo savo pareigas iš šv. Povilo jo rankų uždėjimu. Jis ir pats gali kitiems rankas dėti, tačiau apdairiai ir už tai atsakydamas. Panašiai kalba šv. Povilas savo laiške Titui: „Tuo tikslu aš palikau tave Kretoje, kad pataisytumei, ko netenka, ir įstatytumei miestuose vyresniuosius, kaip aš tau ir daviau nurodymų" (Tit. 1, 5). Šventasis Jokūbas Jaunesnysis, Šventame Rašte vadinamas „Viešpaties Broliu" (ž. 58 p.), buvo Jeruzalės vyskupas [1].

Kankinio Antiochijos Ignaco († 107 Ryme), palikusio įžymų laišką, laikais susikūrė aiškiai apibrėžtomis pareigomis „hierarchija" [2]. Ignacas rašo, kad be vyskupo, kunigų ir diakonų [3] negali būti apie Bažnyčią jokios kalbos (Trakiečiams 3, 1). „Visi turi klausyti vyskupo, kaip Jėzus Kristus Tėvo, taip pat kunigų, kaip apaštalų, diakonus gi gerbti kaip Dievo įsakytinius" (Smirniečiams 8, 1). „Savo sielą aukoju už tuos, kurie priklauso vyskupo, kunigų ir diakonų" (Polikarpui 6, 1). Atsieit, vyskupai yra teisėti apaštalų įpėdiniai, o kunigai — vyskupų pavaduotojai ir pagalbininkai. Nuo apaštalų iki mūsų laikais gyvenančių katalikų vyskupų tvirta nenutrūkstama gija yra vykdomas rankų uždėjimas. Tai yra sukcesijos (įpėdinystės) sąlyga. Apaštališkoji įpėdinystė yra apaštališkojo autoriteto ir mokslo perteikėja.

2. Vienam iš savo apaštalų, būtent — šv. Petrui, Išganytojas suteikė ypatingą pirmumą, primatu [4] vadinamą. Jis primatą jam pirma pažadėjo. Tai įvyko Cezarėjos Pilypuose. Kristus savo mokytinius paklausė: „Ką žmonės sako esant Žmogaus Sūnų?" Jie atsakė: „Vieni sako, kad jis Jonas Krikštytojas, kiti — kad Elijas, o kiti — kad Jeremijas arba vienas iš pranašų." Jėzus jiems tarė: „Jūs gi ką sakot mane esant?" Tuomet Petras prabilo visų apaštalų vardu ir sakė: „Tu esi Kristus, gyvojo Dievo Sūnus." Į tai Jėzus jam tarė: „Palaimintas esi, Jono sūnau Simonai, nes ne kūnas ir

---

1 Šv. Povilo laiškuose įvairiai minimi diakonai (pvz., Petr. 1, 1; 1 Tim. 3, 8—10, 12 s.).

2 Graikiškai: „dvasinis viešpatavimas, dvasinė valdžia".

3 Subdiakonatas ir žemesni šventimai daugumos nuomone yra vėliau Bažnyčios įsteigti, tad ne sakramentai (ž. 107 s.p.).

4 Lot. „primus" — pirmas; tad primatas — pirmumas, aukščiausioji vieta.

kraujas tai tau apreiškė, bet mano Tėvas, kurs yra danguje. Ir aš tau sakau: tu Petras (Kephas — uola); ir ant tos uolos pastatysiu savo Bažnyčią, ir pragaro vartai jos nenugalės. Tau aš duosiu dangaus karalystės raktus: ką tu suriši žemėje, bus surišta ir danguje, ką tu atriši žemėje, bus atrišta ir danguje" (Mt. 16, 13—20). Pažadėjo tad Petrui primatą trijų paveikslų pavidalu: pirma, jis yra uolos pagrindas, kuris visiems laikams patikrina krikščionių bendruomenei nesugriaunamą tvirtumą. Antra, jis yra Bažnyčioje namų šeimininkas (raktai — visiškos valdžios simbolis). Tačiau jis gavo galią surišti ir išrišti, t.y. vietoj Dievo jo vardu atleisti ar sulaikyti tikintiesiems nuodėmes, uždėti ir nuimti pareigas. Tą pačią galią, kurią Kristus buvo suteikęs kartu visiems apaštalams, atiduoda dabar vienam Petrui. Tad Petras jungia savyje visų apaštalų valdžią. Pats „Petro" vardas, kuris jau pirminėse krikščionių bendruomenėse buvo gana išplitęs, kuris betgi kur kitur reiškė tik tikrinį vardą, krikščionims nuolat primindavo šį pagrindinį įvykį.

Per Paskutinę Vakarienę Išganytojas dar kartą pažadėjo Petrui neklystamą tikėjimo tvirtumą ir mokomąjį autoritetą: „Simonai, Simonai, štai šėtonas reikalavo jūsų, kad persijotų jus, kaip kviečius, bet aš prašau už tave, kad tu nenustotumei tikėjimo, todėl tu kada nors apsigrįžęs stiprink savo brolius" (Lk. 22, 31 s.).

Ką Kristus šv. Petrui pažadėjo, prisikėlęs jam ir suteikė. Po antrojo stebuklingo žuvavimo Genezareto ežere Kristus pareikalavo šv. Petrą už trilypį išsižadėjimą atsiteisti trilypiu meilės išpažinimu: „Taip, Viešpatie, tu žinai, kad aš tave myliu." Po šio trilypio išpažinimo Išganytojas jam tarė: „Ganyk mano avinėlius. Ganyk mano avis." Tad Petras gavo visos Kristaus kaimenės ganytojavimo pareigą, jis privalo būti kartu visų ir kiekvieno atskiro žmogaus vadas (Jo. 21, 15—17). Su savo gautuoju primatu netrukus Petras veiksmais pasirodo. Jis surenka Mokytojo nukryžiavimo sukrėstus išsigandusius mokytinius; jis praveda apaštalo Motiejaus rinkimus ir apaštalų susirinkimą Jeruzalėje. Jis pasako pirmąjį Sekminių pamokslą ir priima į Bažnyčią pagonį Kornelijų. Povilas, kuris paties Kristaus buvo pašauktas apaštalu,

vyksta į Jeruzalę tik dėl to, „kad aplankytų Petrą", ir išbūna pas jį 14 dienų (Gal. 1, 18). Kai Petras, teoriškai nusprendęs, jog pakrikštytiems pagonims yra neprivalomas Mozės įstatymas, susirūpino kai kurių žydų krikščionių nepasitenkinimu ir dėl jų Antiochijoje atsitraukė nuo pagonių krikščionių bendrojo stalo, Povilui jo autoritetas buvo toks didelis, kad jis jo elgesį net palaikė rimtu pavojum visai Evangelijos ateičiai. Dėl to Povilas Petrą įspėja. Petras su Povilu sutinka ir iš savo paties mokslo sprendimo daro praktiškas išvadas (Gal. 2, 12—14).

Kadangi Bažnyčia yra įsteigta visiems laikams iki pasaulio pabaigai, nes ji iki pasaulio pabaigai turi tęsti Kristaus pasiuntinybę, tad Bažnyčios uolos pagrindas, ant kurios ji yra pastatyta, privalo būti patvarus. Iš to savaime iškyla klausimas, kas yra Petro primato įpėdinis? Yra aiškus faktas, kad jokia kita Bažnyčia, be Rymo Bažnyčios, šios privilegijos nesisavino. Rymo gi vyskupai visais laikais tvirtino turį primatą tuo pagrindu, kad Petras buvo Rymo vyskupas [1], čia gyveno ir mirė, kad ir jie yra jo vyskupo sosto įpėdiniai. Tik 11 šimtmetyje Konstantinopolio patriarchai pradėjo reikšti į primatą pretenzijų, sakydami, kad Konstantinopolis tapęs Naujuoju Rymu Senojo vietoje, persikėlus čia Rymo imperatoriaus sostinei. Tai tik viena eilinė pastanga Bažnyčios likimą padaryti priklausomą nuo politinių įvykių. Bažnyčia tokioms pastangoms, šv. Dvasios padedama, visuomet griežčiausiai prieštaravo. Rymo popiežiai sėkmingai gynė savo sostą pasiremdami ne tuo faktu, kad Rymas buvo imperijos centras [2], bet kad šios Bažnyčios sostą kartu su primatu jie paveldėjo iš šv. Petro. Primato vykdymo liudijimai eina nenutrūkstama eile nuo seniausių laikų. Jau popiežius Klemensas 96 m. — atsieit, dar gyvam tebesant šven-

---

1 Kad Petras buvo Rymo vyskupas, kad čia mirė ir buvo palaidotas, popiežių priešų buvo atkakliai neigiama, tačiau šiandien tai yra neabejotinai įrodytas istorinis faktas (žiūr. tarp kitų protestanto Hanso Lietzmanno tyrinėjimus).

2 Neneigiama, kad Rymo Bažnyčiai ir jos vyskupo sostui teikia garbę ir tas faktas, kad Rymas kadaise buvo garsiausias pasaulio miestas ir imperijos sostinė. Bet nemažiau yra aiški Dievo valia, kad, tik imperatoriaus sostinei ir politikos centrui vėliau persikėlus į Rytus, popiežiai galėjo pasiekti nepriklausomą dvasinį pasaulio valdymą.

tajam Jonui Apaštalui — rašo valdingą laišką Korinto bažnyčiai ten pairusios tvarkos reikalu. Jame mes skaitome šiuos žodžius: „Kas neklausė žodžių, kuriuos Kristus per mus kalbėjo, turi žinoti, kad yra kaltas sunkios nuodėmės ir sudaro didžiausią pavojų“ (59, 1). Kankinys Antiochijos vyskupas Ignacas, kurį jau anksčiau minėjome, stato savo vyskupijai pavyzdžiu Rymo bendruomenę, apie kurią jis kalba, kaip apie turinčią meilės pirmumą (pradžia Laiško rymiečiams). Meilės žodžiu jis aiškiai vadina „tą naujieną, kuri su Kristaus meile eina į pasaulį ir sudaro krikščionybės esmę“ (J. Thiele). Neliesime kitų autoritetų pasisakymų, nes mūsų tikslas ne apologetiką, o dogmatiką parašyti. Pasitenkinsime tad dar suminėję labai svarbų liudijimą šv. Ireniejaus, kuris mirė kankiniu 202 metais. Jis norėjo išdėstyti perteiktą nuo apaštalų iki savo laikų tikrąjį apaštališkąjį padavimą. Tam reikalui, sakė jis, reikėtų išvesti visų bažnyčių vyskupų nenutrūkstamą iki apaštalų įpėdinystę (sukcesiją). Kadangi tai būtų labai ilgas darbas, jo nuomone, visiškai pakanka išvesti tokią sukcesiją vienos Rymo Bažnyčios, nes prie „šios Bažnyčios (Rymo Bažnyčios) — dėl jos pranašiausio pirmumo — privalo prisiderinti visos kitos bažnyčios“ (Prieš erezijas 3, 3, 2).

Petro ir jo įpėdinių Rymo vyskupų primatas yra ne tik garbės, bet tikras jurisdikcijos primatas, t.y. tikroji vyskupiškoji valdžia visai Bažnyčiai, kurios visi jos nariai privalo klausyti. Ji apima viską, kas visuotinei Bažnyčiai valdyti yra reikalinga (Vatikano vis. susirinkimas).

4. Neklystamumas

Bažnyčios mokymą Kristus taip sutvarkė, kad, jo pasiuntinybę tęsiant iki pasaulio pabaigai, tiesa visiems žmonėms galėtų būti dėstoma tikrai ir patikimai ir, kaip brangiausias turtas, būtų išsaugota pilna ir neiškreipta. Toks mokymas būtų neįmanomas, jeigu būtų klystama, jeigu žmogus mokytojas nebūtų gyvenančio jame Tiesos Mokytojo Kristaus vadovaujamas. Kitais žodžiais tariant, Bažnyčios mokymas turi būti neklystamumo dovana aprūpintas. Šį neklystamumą Išganytojas savo Bažnyčiai aiškiai pažadėjo. Daugelyje vietų, kaip

liudija Šv. Jono Evangelija, Išganytojas pažada jai Šventąją Dvasią, Tiesos Dvasią. Per Paskutinę Vakarienę savo atsiveikinimo kalboje jis sakė: „Dar daug aš turiu jums ko sakyti, bet dabar jūs negalite pakęsti. O kai ateis ta Tiesos Dvasia, ji jus ves į visokią tiesą" (Jo. 16, 12 s.). Siųsdamas savo mokytinius „mokyti visų tautų", Išganytojas pasižadėjo „iki pasaulio pabaigai ir pats su jais būti" (Mt. 28, 20; žiūr. 15 p.). Šiuo tą pačią mintį dar ryškiau pabrėžė. Tad šv. Povilas vadina Bažnyčią tiesos kolona ir įstiprintu pagrindu (1 Tim. 3, 15). Neklystamumo dovana aiškiai išplaukia ir iš tų žodžių, kuriais Kristus pažada šv. Petrui primatą. Kai Kristus sakė, kad Petras yra toji pagrindo uola, kurios nenugalės pragaro vartai, kai už jį meldžiasi, kad nesumažėtų jo tikėjimas ir kad jis pats galėtų savo brolius stiprinti (ž. 17 p.), tuo pačiu ir neklystamumą gana aiškiai jam pažada. Neklystamumo dovana Petrui taip pat yra duota ne tik kol bus gyvas, bet iki laikų pabaigai, atsieit — ir jo įpėdiniams. Tie patys liudijimai, kuriais įrodėme Rymo popiežių primatą, įrodo taip pat ir tikėjimą Bažnyčios, ypač Rymo Bažnyčios, neklystamumu (žiūr. ypač šv. Ireniejaus liudijimą). Tad visuotinis Vatikano susirinkimas iš tiesų nėra nutaręs nieko naujo, kai galutinai išsprendė, jog Rymo popiežius yra neklystamas.

Tačiau neklystamumas Bažnyčiai yra duotas aiškiai apibrėžtam tikslui, kuris nustato jo ribas. Jis galioja tikėjimo ir doros dalykuose. Bažnyčia yra pašaukta ištikimai mokyti Kristaus mokslo ir nuo bet kokios klaidos saugoti (Vatikano susirinkimas). Grynai gamtiniams klausimams spręsti neklystamumo ji negavo[1]. Iš to, kad Bažnyčia yra pašaukta dėstyti Kristaus mokslo, atsieit-apreiškimo, aišku, kad yra galima tikėjimo mokslo aiškinimo pažanga. Apreiškimas galutinai baigėsi su Kristumi[2]. Jam iš tiesų nieko naujo nebuvo ir nebus

---

[1] Tad P. Indekso Kongregacija peržengė Dievo nustatytas ribas (žiūr. kas 22 p. 1 past. šiuo reikalu yra pasakyta), kai pasmerkė Galilejaus mokslą apie žemės sukimąsi apie saulę, kaip priešingą tikėjimui. Sprendimas paremtas klaidingu Šv. Rašto aiškinimu (žiūr. 24 p.s.).

[2] Tikriau pasakius, su paskutinio apaštalo mirtimi. Apaštalai buvo Kristaus išrinkti jo apreiškimo perduoti visai žmonijai. Dar Povilas (kelerius metus po Kristaus prisikėlimo) ir Jonas Patmos saloje (96 m.) gauna visiems žmonėms privalomus

pridėta. Jokių naujų tikėjimo tiesų daugiau nebus apreikšta. Tačiau atskiros apreikštosios tiesos ne iš karto su tuo pačiu tikrumu pasiekia žmonių sąmonę. Yra tokių tiesų, kurios jau visuomet tyliai tikėtos, atėjus tam tikram laikui, Bažnyčios mokomojo autoriteto aiškiai skelbiamos tikėjimo tiesomis, apreiškimo versmėse esančiomis (šio skyr. 5 Nr.). Šiuo būdu apreiškimas Bažnyčioje auga, ir šis prieauglis vadinamas katalikiškai suprantama „dogmų sklaida" (ž. 144 p.s.).

Mokomasis Bažnyčios autoritetas yra dvejopas: paprastasis ir nepaprastasis (magisterium ordinarium et extraordinarium). Paprastasis (ordinarium) mokomasis autoritetas pasireiškia tuo, kad kokia tiesa visoje Bažnyčioje yra skelbiama kaip apreikšta. Tad jeigu viso pasaulio vyskupai išvien [3] laiko kokią tiesą esant Dievo apreikštą arba jeigu tas pat susidaro iš visuotinių papročių, maldų ir t.t., ypač iš liturgijos žodžių ir veiksmų, per kuriuos dažnai reiškiasi visuotinės Bažnyčios tikėjimas, — tokia tiesa yra tikėjimo tiesa. Prieštarauti tokiam visuotinės Bažnyčios tikėjimo tiesos supratimui reikštų tikėjimo iškreipimą. Popiežius Pijus IX (1863) ir visuotinis Vatikano susirinkimas (1870) pripažino tikromis dogmomis ir paprastojo mokomojo autoriteto skelbiamas tiesas. Pavyzdžiu gali eiti Šv. Panelės Marijos Nekalto Prasidėjimo dogma (ž. 57 p.).

Be paprastojo bažnytinio mokomojo autoriteto, yra dvejopas nepaprastasis (magisterium extraordinarium). Pirmiausia, tai visuotinis Bažnyčios susirinkimas (popiežiaus sušauktas, jo paties arba jo įgaliotinių vadovaujamas, be to, v. susirinkimo nutarimai popiežiaus turi būti patvirtinti). Toks, pavyzdžiui, buvo 1870 m. visuotinis Vatikano susirinkimas, kuris nusprendė popiežių esant neklaidingą. Susirinkimo tėvai visą susirinkimo laiką buvo pasidavę aiškiai popiežiaus įtakai. Antrasis nepaprastasis mokomasis autoritetas yra pats popiežius, kai jis, kaip aukščiausiasis Bažnyčios valdytojas ir mokytojas, sprendžia tikėjimo ir doros dalykus, visai Katalikų Bažnyčiai privalomus. Toks popiežiaus

---

apreiškimus. Visos vėlesnės atskiriems žmonėms Dievo suteiktos žinios yra „privatiniai apreiškimai". Jie yra privalomi tik tiems, kuriems yra duoti.

[3] Savaime suprantama, kad šiai visumai nekenkia vieno kito vyskupo prieštaravimas.

sprendimas vadinamas kalbėjimu „iš katedros“ („ex cathedra“). Katalikas nepripažįsta tad jokiam žmogui visažinojimo ir asmeninio neklystamumo arba negalėjimo nusidėti, bet jis pasitiki gyvenančia Bažnyčioje Šventąja Dvasia, kad ji vadovauja Kristaus įpėdiniui žemėje, kai jis viešai ir iškilmingai skelbia tikėjimo ir doros tiesas [1]. Šiuo keliu paskelbtos dogmos pavyzdžiu gali eiti Nekalto Marijos Prasidėjimo tiesa. Atsiklausęs viso pasaulio vyskupų, Pijus IX 1854 m. gruodžio mėn. 8 dieną paskelbė vieša tikėjimo tiesa, kad mokslas, kuris laiko Mariją nuo pat prasidėjimo, Kristaus nuopelnų akivaizdoje (intuitu), esant apsaugotą ir gryną nuo gimtosios nuodėmės sutepties, yra Dievo apreikštas [2] (žiūr. 57 p.s.). Nepaprastasis mokomasis autoritetas paprastai išeina viešai mokyti, kai tikėjimui gresia kokia erezija. Kas nori gauti pilnutinį katalikų tikėjimo mokslą, privalo žinių semtis taip pat iš visuotinės Bažnyčios gyvybinių tikėjimo versmių, kuriomis gyvena pati Bažnyčia, pirmoje eilėje iš šventosios liturgijos.

Iš viso taisyklė yra tokia:

Tiesioginis tikėjimo rodytojas yra neklystamas Bažnyčios mokomasis autoritetas. Jame mes sutinkame mus mokantį patį Kristų: „Kas jūsų klauso, tas manęs klauso, kas jus niekina, mane niekina“ (Lk. 10, 16). Niekas negali bendrauti su Kristumi, kas nepasiduoda

---

1 Visais kitais atvejais, kai popiežius, pvz., vykdo aukščiausiąją mokytojo pareigą enciklika, nepareikšdamas, kad nori išleisti sprendimą „iš katedros“, toks mokymas nėra neklaidingas. Neturi neklaidingumo dovanos nė padedančių popiežiui Bažnyčios reikalus tvarkyti Rymo kongregacijų sprendimai. Tačiau visus šiuos sprendimus katalikas privalo priimti su vidiniu religiniu pritarimu ir juos vykdyti. „Šio klusnumo pareiga baigiasi labai retais atvejais, būtent — kai kas, įsitikinęs esąs kalbamais klausimais tikrai kompetentingas, pakartotinais sąžiningais visų pagrindų tyrimais prieina išvadą, kad sprendimas yra klaida pagrįstas“ (Diekamp).

2 Neklystamumo priešų dažniausiai iškeliamas kaip priekaištas įvykis su popiežium Honorijum I (625—638). Jis buvo 6 vis. Konstantinopolio susirinkimo (681) pasmerktas kaip klaidatikis. Iš tiesų šis sprendimas niekad neįsiteisėjo, nes joks popiežius jo nepatvirtino (tat savaime yra būtina sąlyga). Be to, pats Honorijus tik tiek kaltas, kad vienu tikėjimo klausimu, kuriuo tuomet smarkiai buvo ginčijamasi (ar Kristus turi vieną, ar dvi valias; eretikai, kurie tvirtino Kristų turint vieną valią, vadinosi „vienavalininkais“, graik. monotelitais), buvo perdaug nuolaidus. (Jis „rėmė eretikus apsileidimu“, Leonas II. 682). Jo raštai tačiau liudija, kad jis pats laikėsi tikrojo tikėjimo, pagaliau „iš katedros“ neišleido jokio klaidingo sprendimo.

mokomajam Bažnyčios autoritetui. Geriau pasakius, pasiduodami Bažnyčios mokomajam autoritetui, pasiduodame pačiam Kristui [1].

5. Tikėjimo versmės

Visą apreikštąjį mokslą Kristus sudėjo į Bažnyčios rankas, kuri neklystamo mokymo gyvybine srove skelbia tikėjimo tiesas viso pasaulio žmonėms. Šito skelbimo būdų yra įvairių. Apreikštųjų tiesų dalis pačių apaštalų arba jų mokinių tiesiogine Dievo įtaka ir vadovybe buvo į knygas surašyta. Tai Šventasis Raštas; kita dalis buvo iš lūpų į lūpas nerašytu žodžiu perduodama. Tai Padavimas (Traditio). Kadangi vėlesniais šimtmečiais bažnytinis mokomasis autoritetas iš Šv. Rašto ir Padavimo (daugiausia Bažnyčios Tėvų raštuose surašyto), kaip iš gausiųjų versmių, sėmė apreikštojo mokslo žinias, dėl to Šventasis Raštas ir Padavimas vadinami tikėjimo versmėmis. Senesnė iš šių versmių yra Padavimas. Tikėjimas jau buvo, kai dar nebebuvo jokio rašto; buvo krikščionių tikėjimas, kol dar nebuvo jokios Naujojo Įstatymo knygos [2]. Tikėjimo versmės, kaip ir pats tikėjimas, yra sudėtas į Bažnyčios rankas. Ji jas saugoja, apie jas liudija ir, Šventosios Dvasios vadovaujama, neklaidingai aiškina.

1. Bažnyčios mokslu Šv. Raštas yra „įkvėptas" (lot. spirare — kvėpti, „inspirare" — įkvėpti), t.y. Šv. Dvasios poveikiu ir įkvėpimu sukurtas. Vatikano susirinkimas sako: „Jeigu kas visų Šv. Rašto knygų su visomis jų dalimis, kaip nutarė Tridento susirinkimas, kaip šventų... nepriimtų arba neigtų, kad jos Dievo yra įkvėptos: toks teesie išskirtas" (anathema sit). Pats įkvėpimo terminas yra suminėtas jau pačiame Šv. Rašte. Štai, pavyzdžiui, 2 Tim. 3, 16: „Kiekvienas Dievo įkvėp-

---

[1] Kas gera valia (bona fide) nėra katalikų matomoje bendruomenėje, gali turėti paruoštą valią pasiduoti Dievo nustatytai mokomojo autoriteto santvarkai. Toks natūraliai priklauso Kristaus bendruomenei (ž. 83 p.s.).

[2] Seniausias Naujojo Įstatymo šventasis raštas — Pirmasis šv. Povilo laiškas tesalonikiečiams — yra kilęs apie 51 m. po Kr. Iki šio laiko šv. Povilas jau buvo atlikęs gausias misijų keliones; tą pat tenka pasakyti apie kitus apaštalus: Petras jau buvo seniai skelbęs Dievo žodį Palestinoje ir įkūręs bendruomenę. Seniausia Mato Evangelija apytikriai taip pat yra parašyta apie penkiasdešimtuosius metus.

tas raštas yra naudingas mokyti." Vatikano susirinkimas pareiškia, o popiežius Leonas XIII 1893 m. lapkričio mėn. 18 d. enciklika „Providentissimum" dar tiksliau paaiškina, kad įkvėpimas nėra tik pasyvus nuo klaidos saugojimas, bet pozityvus Dievo veikimas rašytojo proto, valios ir vaizduotės, kad rašytų tai, ko Dievas nori. Jis nėra pažodžiui diktavimas. Nėra būtinai reikalinga, kad įkvėpimas būtų susijęs su Apreiškimu. Jau šventieji Bažnyčios Tėvai (Atanagoras 2 š., Grigalius D. 6 š.), o paskui juos šv. Tomas Akvinietis († 1274) ir popiežius Leonas XIII apibrėžia santykius tarp Dievo ir žmogaus rašytojo, lygindami juos su rašytojo ir jo plunksnos (Grigalius D), fleitos muziko ir jo fleitos (Atanagoras) santykiais, apskritai kalbant, — kūrėjo ir jo kūrybos priemonių arba, filosofiškai nusakant, pagrindinės (principalis) ir instrumentinės (instrumentalis) priežasties santykiais (Tomas, Leonas XIII). Dėl to Šv. Raštas, kaip Dievo ir žmogaus kūryba, turi abiejų kūrėjų — Dievo ir žmogaus — pėdsakų su visomis individualinėmis ypatybėmis. Įkvėpimas apima visas Šv. Rašto knygas su visomis jų dalimis (Vatikano susir.), visus Šv. Rašto suminėtus faktus ir mintis (Leonas XIII encikl. „Providentissimus"). Tad Šv. Raštas yra absoliučiai neklystamas (atsieit, ne tik tikėjimo ir doros dalykuose). Negalimas daiktas, kad Dievas klaidos mokytų. Savaime suprantama, kad, kaip kiekviename rašte ir pasisakyme, ir čia reikia žiūrėti, kas iš tiesų yra pasakyta. Iš esmės Šv. Raštas neturi reikalo tiksliai mus mokyti grynai prigimtųjų dalykų, gamtos mokslų, istorijos [1]. Apie šiuos dalykus Šv. Raštas pasisako taip, kaip jie atrodo tiems, kuriems jis kalba. Niekam iš tiesų neateis į galvą kaltinti pamokslininką suklydus, jeigu jis, pavyzdžiui, pradės savo pamokslą tokiais žodžiais: „Kai jūs, mieli krikščionys, naktį pakeliat akis į žvaigždėtą dangų ir matot tenai beskriejančius aplink žemę žvaigždžių milijonus..." Pamokslininkas tuo nenori pasisakyti nei už Ptolomejaus, nei už Koperniko pasaulio sistemą. Jis apie jas nė manyte nemanė. Tad ir Šv. Rašte privalome atsidėję sekti, ką

1 Istorijos dalykai Šv. Rašte turi didesnę reikšmę, kaip, pvz., gamtos mokslo klausimai, nes Dievo apreiškimas, ypač Senojo Įstatymo, istorijos keliais veda į Kristų.

autorius tikrai norėjo pasakyti. Be to, rūpestingai turime atskirti poezijos apdarą (pvz., Jobo knygose) nuo istorijos dalykų [1].

2. Krikščionių Padavimu, kiek jis skiriasi nuo Šv. Rašto, mes vadiname tas apreikštąsias tiesas, kurias skelbė Kristus ir apaštalai, bet jų patys nesurašė, neatsižvelgiant į tai, ar vėliau jos knygose buvo surašytos, ar ne. Padavimas yra pirmiausia pačiam Šv. Raštui reikalingas, kad apie jį liudytų. Be jo mes nežinotume, kurios knygos Šv. Raštui priskirtinos. Be to, Padavimas prisideda prie nuolatinės Šv. Rašto aiškinimo pažangos, nes pats aiškinimas turi būti iš esmės tradicinis, atsieit, Padavimu pagrįstas.

Padavimas yra būtinas greta Šv. Rašto, kaip savaiminga ir seniausia tikėjimo versmė, nes apaštalai toli gražu ne viską surašė, ką jie skelbė. Štai, pvz., mokslas apie Nekaltą Dievo Motinos Prasidėjimą visu tikrumu galima buvo išvesti tik iš Padavimo, o ne iš Šv. Rašto (ž. 58 p.). Iš esmės tad Padavimas yra toji Bažnyčios gyvybinė tikėjimo srovė, kuri, kaip tokia, paliečia ir Šv. Raštą.

6. Tikėjimo formulės

Baigdami šį įvado skyrių, suminėsime svarbiausias tikėjimo formules, kuriomis yra duodamos katalikų tikėjimo santraukos:

1. Apaštalų tikėjimo išpažinimas. Šių dienų forma jis greičiausiai yra kilęs 5 š. Yra šiek tiek skirtinga jo senesnė forma, kuri buvo žinoma mažų mažiausia 80—140 m., o jos šaknys tikrai siekia apaštalų laikus. Neveltui tad nuo senų senovės šis tikėjimo išpažinimas yra Apaštalų išpažinimu vadinamas.

2. Nikejos-Konstantinopolio tikėjimo išpažinimas. Jis buvo sustatytas Nikejos (325) ir Konstantinopolio (381) visuotinių susirinkimų ir yra nukreiptas prieš erezijas, Šv. Trejybę neigiančias. Tai yra žinomasis mišių Credo.

3. Vadinamasis Atanazo tikėjimo išpažinimas, kurį seniau laikė esant šv. Atanazo († 373) parašytą. Tačiau

---

[1] Įkvėptas yra tik originalinis Šv. Rašto tekstas, bet ne vertimai. Bažnyčios šimtmečiais vartojama lotyniškoji „Vulgata" yra autentiška iki to laipsnio, kad iš jos galima imti be klaidos dogmines tiesas. Bažnyčia niekuomet „Vulgatos" neskelbė esant be ydų ir mielai pritaria šių dienų pastangoms paruošti tikslesnių vertimų, neišskiriant nė gimtosios kalbos vertimų.

tikresnis yra dalykas, kad šis išpažinimas buvo 5 ir 6 š. sustatytas Ispanijoje prieš kitus prieštrejybinius eretikus, kurie prasideda eretiko Priskiliono laikais († 385). Šis išpažinimas kalbamas Brevioriuje.

Dėstymo metmens

Tikėjimo tiesos nėra kita po kitos sugretintų žinių rinkinys mokslininkams tyrinėti, bet yra Kristuje pasireiškiantis mūsų dieviškasis gyvenimas (ž. 12 p.). Tad jų centre, visa įprasmindama ir glaudžion vienybėn susiedama, stovi Kristaus paslaptis, kuri buvo užskleista amžiams ir kartų kartoms, o dabar apreikšta Dievo šventiesiems; ji buvo pavesta garsinti šventajam Povilui, kuris šiais žodžiais ją yra nusakęs: „Kristus jumyse garbės viltis“ (Kol. 1, 26).

Tačiau Kristus yra kelias į Tėvą. „Aš esu kelias“ (Jo. 14, 6). Jis išbaigia mūsų šventimą per savo Dvasią, per Šventąją Dvasią. „Per jį (Kristų) mes turime priėjimą prie Tėvo vieni ir kiti vienoje Dvasioje“.

Dar įsakmiau šias pagrindines mintis šv. Povilas dėsto pirmajame Efezų laiško skyriuje (1, 3—14), kuriame jis gieda tikrą garbės himną Dievui ir jo išganymo darbui. Čia šv. Povilas iškelia tris mintis:

Dievas Tėvas nuo amžių mus pasirinko savo vaikais Kristuje.

Laikų pilnybėje Dievas siuntė savo Sūnų Išganytoju, kuris savo krauju nupelnė nuodėmių atleidimą ir pasidarė visatos centras.

Šventoji Dvasia mums duota kaip laidas amžinosios garbės, kurią mes turime paveldėti.

Tad ir mūsų knygą suskirstysim šitaip:

1. Dievas ir jo amžinasis tvėrimo ir išganymo planas: Vienas triasmenis Dievas, Tvėrimas, Išganymo planas.
2. Išganymo plano vykdymas: Gimtoji nuodėmė ir išganymas, Kryžiaus auka ir Kristaus prisikėlimas.
3. Išganymo pagalba: Kristus ir Šventoji Dvasia, Bažnyčia kaip Kristaus Kūnas, Sakramentai. Išbaigimas amžinybėje.

Lengva pastebėti, kad šis paskirstymas stambiaisiais bruožais ir visuma sutampa su bažnytinių metų paskirstymu.

I. DALIS

Dievas ir jo amžinasis tvėrimo ir išganymo planas

1. Skyrius

VIENAS TRIASMENIS DIEVAS

1. Švenčiausioji Trejybė

Neseniai suminėtas Efezų laiško pirmojo skyriaus garbės himnas prasideda šiais žodžiais: „Palaimintas teesie Dievas ir mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus Tėvas" (Ef. 1, 3). Dievas Tėvas yra tas, iš kurio pareina visa gera ir į kurį visa sugrįžta. „Kiekvienas geras davinys ir kiekviena tobula dovana iš aukštybių nužengia iš Šviesybių Tėvo" (Jok. 1, 17). Tad mes atsiduriame prieš didelę paslaptį, būtent, kad yra Dievas Tėvas ir kad Jis turi Sūnų. Čia pradeda pasireikšti mums Švenčiausiosios Trejybės paslaptis, apie kurią pat pradžioje turėsime kalbėti. Ši tikėjimo paslaptis, turint prieš akis jos reikšmę dieviškojo išganymo vykdymui, yra pirmiausia mūsų išgyvenimas. Šiuo atžvilgiu ją svarstysime tolimesniuose skyriuose, taip, kaip 26 pusl. esame sakę. Tad sekančias eilutes reikia suprasti vėlesnio dėstymo šviesoje.

Kristus vadina Dievą savo Tėvu. Jis niekad nesako kartu apie savo mokytinius ir apie save „mūsų Tėvas", bet visuomet mano Tėvas ir jūsų Tėvas. Kristus tad yra Dievo Sūnus ypatinga prasme. Tik jis gali apie savo Dangaus Tėvą sakyti: „Aš ir Tėvas esame vienas" (Jo. 10, 30). Dažnai kalba Išganytojas ir apie Šventąją Dvasią, kuri yra iš Tėvo, kurią tačiau Tėvas siunčia jo vardu, kaip šventumo davėją ir pagalbą savo vietoje, kaip pilnutinės dieviškosios tiesos mokytoją. Trejybė

apsireiškė Jėzaus krikšto metu Jordano upėje: žmogumi tapęs Sūnus buvo krikštijamas, iš dangaus buvo girdimas Tėvo balsas, Šventoji Dvasia nužengė ant Kristaus balandžio pavidalu.

Ypač ryškiais žodžiais nusakė Išganytojas Švenčiausios Trejybės paslaptį prieš pat savo į dangų žengimą, siųsdamas mokytinius visam pasauliui skelbti Evangeliją. Jis jiems kalbėjo (ž. 14 p.): „Man duota visa valdžia danguje ir žemėje. Eikite tad ir mokykite visas tautas. Krikštykite juos vardan Tėvo, ir Sūnaus, ir Šventosios Dvasios“ (Mt. 28, 18—20). Būti Tėvo, ir Sūnaus, ir Šventosios Dvasios vardu pakrikštytam reiškia tą pat, ką gauti nuodėmių atleidimą, būti išteisintam. Šv. Trejybės paslaptį dažnai išpažįsta savo laiškuose apaštalai. Šv. Povilas, pavyzdžiui, baigia savo Antrąjį laišką korintiečiams tokiais žodžiais: „Mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus malonė ir Dievo meilė ir Šventosios Dvasios draugystė teesie su jumis visais“ (2 Kor. 13, 13). Efezų laiške tas pats apaštalas sako: „Per jį (Kristų) mes turime priėjimą prie Tėvo vieni ir kiti vienoje dvasioje“ (Ef. 2, 18; ž. 26 p.).

Šv. Trejybės tikėjimas buvo ir yra gyvas Bažnyčioje nuo žilosios senovės iki mūsų dienų. Apie tai liudija visais laikais buvusi ta pati „Vardan Tėvo, ir Sūnaus, ir Šventosios Dvasios“ krikštijimo formulė, Apaštalų tikėjimo išpažinimas, trumpi triasmenio vieno Dievo pagarbinimai, vadinami doksologijomis, ypač mums neatmenamos kilmės senovei gerai žinomas: „Garbė Tėvui, ir Sūnui, ir Šventajai Dvasiai“, krikščionių maldų užbaigimas, kuris taip pat nuo seniausių laikų buvo Šv. Trejybės tikėjimo išpažinimas: „Per mūsų Viešpatį Jėzų Kristų, kuris su tavim (t. y. su Dievu Tėvu) gyvena ir karaliauja Šventosios Dvasios vienybėje Dievas per visus amžius. Amen.“

Tad yra vienas Dievas trijuose asmenyse. Asmens vadinasi Tėvas, Sūnus ir Šventoji Dvasia. Šiais vardais išreiškiami asmenų kilmės santykiai. Yra, kaip sako teologai, Dievuje „paėjimai“ (processiones) ir šitais „paėjimais“ paremti priešingi „santykiai“ (relationes), kuriais trys asmens kits nuo kito skiriasi. Visais kitais atžvilgiais asmens yra lygūs, jie turi vieną ir tą pačią esmę (essentia), tad yra vienas Dievas. Vieni dieviškieji

asmens savitarpiškai yra kituose (circumincessio). Šis mokslas Florencijos visuotinio susirinkimo (1438—1445) buvo taip išreikštas (žiūr. taip pat Atanazo tik. išpažinimą): „Šventoji Rymo Bažnyčia... išpažįsta vieną, tikrąjį, visagalį, nekintamą ir amžinąjį Dievą, Tėvą, Sūnų ir Šv. Dvasią, vieną savo esme, trilypį asmenimis: nepagimdytąjį Tėvą, ir iš Tėvo gimusį Sūnų, ir Šventąją Dvasią, kuri iš Tėvo ir Sūnaus yra kilusi. Tėvas nėra Sūnus nei Šventoji Dvasia; Sūnus nėra Tėvas nei Šventoji Dvasia, Šventoji Dvasia nėra Tėvas nei Sūnus: bet Tėvas yra tik Tėvas, Sūnus tik Sūnus ir Šventoji Dvasia tik Šventoji Dvasia. Tėvas vienas pagimdė Sūnų iš savo substancijos, tik vienas Sūnus yra tik vieno Tėvo pagimdytas, tik viena Šventoji Dvasia yra iš Tėvo ir Sūnaus. Šie trys asmens yra vienas Dievas, o ne trys Dievai; nes trys turi tą pačią substanciją, esmę ir prigimtį, vieną dievybę, vieną nepabaigtumą, vieną amžinybę. Visi yra viena, kur nesusiduria santykio priešingumas. Dėl šios vienybės visas Tėvas yra Sūnuje, visas Šventojoje Dvasioje, visas Sūnus yra Tėve, visas Šventojoje Dvasioje, visa Šventoji Dvasia yra Tėve, visa Sūnuje. Nė vienas nėra už kitą pirmesnis amžinumu, nepralenkia kito didybe, nepraneša galybe. Tad amžiną ir be pradžios būtybę turi Sūnus iš Tėvo, nuo amžių ir be pradžios Šventoji Dvasia yra iš Tėvo ir Sūnaus. Kas Tėvas yra ir ką jis turi, tą turi jis ne iš kito, bet iš paties savęs; jis yra pradžia be pradžios. Kas yra Sūnus arba ką jis turi, turi iš Tėvo; jis yra pradžia iš pradžios. Kas yra Šventoji Dvasia arba ką ji turi, gavo kartu iš Tėvo ir Sūnaus. Bet Tėvas ir Sūnus nėra dvilypė Šventosios Dvasios pradžia, bet viena pradžia: taip, kaip Tėvas, Sūnus ir Šventoji Dvasia nėra trilypė tvėrimo pradžia, bet viena pradžia."

Tai yra neapimama tikėjimo paslaptis. Niekuomet tvariniuose nebuvo tokio stipraus proto, kuris būtų aptikęs vieno Dievo triasmenumą [1]. Senajame Įstatyme ši paslaptis tamsumose glūdėjo, atsieit, nebuvo „apreikšta".

---

[1] Šv. Trejybės paslapties pėdsakai kai kurių tautų mitologijoje ir didžiųjų mintytojų veikaluose (Platonas) yra pirminio apreiškimo prisiminimai.

Nors Šv. Trejybės paslaptis praneša bet kokio žmogaus proto pažinimą, tačiau protui vis dėlto nėra priešinga. Mes nesakome: trys lygu vienam, trys būtybės yra viena būtybė, trys asmens yra vienas asmuo, bet trys asmens yra viena būtybė (būtybės ir asmens sąvokas žiūr. 53 p.).

Kas tik stengėsi gilintis į šią paslaptį, meilės kupina širdimi ją priimdamas, rado joje neišsemiamas išminties versmes. Šiuo keliu ėjo Bažnyčios Tėvai. Savo raštuose jie padarė Šv. Trejybės paslaptį prieinamesnę, iškeldami jos veikimą žmogaus sieloje, palyginimais ir paveikslais ją aiškindami[1].

Tėvo ir Sūnaus kilmės santykiams paveikslingai pavaizduoti jie iškelia gamtinių trejybių pavyzdžius: saulės, jos spindulių ir šviesos, versmės, srovės ir upelio. Bet kur kas ryškesnių trejybės paveikslų duoda dvasinis žmogaus gyvenimas. Pats Šventasis Raštas savo pirmosiose knygose sako, kad Dievas sutvėrė žmogų pagal savo paveikslą ir panašumą (Gim. 1, 26). Toliau Šv. Jono Evangelijos įvade antrasis asmuo, Dievo Sūnus, yra pavadintas „Žodžiu". Savaime suprantama, kad jis yra dvasinis Žodis. Kol žmogui iš burnos išeina žodis, pirma jo protе turi gimti aiški to žodžio sąvoka. Kol neturiu tokios aiškios sąvokos, negaliu žmogiškai kalbėti. Kol ištariu „žmogus", turiu protu suprasti, ką žmogus reiškia, atsieit, turiu sukurti žmogaus sąvoką. Šią sąvoką galiu vadinti dvasiniu žodžiu. Jis yra už ištariamąjį žodį ankstesnis. Panašiai Dievui nuo amžių yra aišku, kas jis yra, jis save pažįsta, jis nuo amžių turi pilną savo sąvoką ir atiduoda savo paties būtybę kaip dvasinį „Žodį", kuris pradžioje buvo Dievuje, kuris pats buvo Dievas (Jo. 1, 1). Mūsų sąvokos yra skurdžios, netobulos, negyvybiškos, net mūsų aukščiausioji dvasinė „kūryba". Dievo Žodis yra turinys jo tobuliausios būtybės, yra pats Dievas, gyvojo Dievo gyvasis Sūnus, kaip ir pats Tėvas. Jis yra asmeninė dieviškoji išmintis[2]. Sunkiau buvo surasti panašią kil-

[1] Reikia pastebėti, kad svarbiausias teologijos uždavinys ir yra su analogijų pagalba, prie žmogaus pažinimo būdo ir dvasios prisiderinant, tikėjimo paslaptis kiek galint mūsų protui artesnes padaryti.

[2] Senajame Įstatyme ši tiesa kaskart vis labiau ir labiau, nors dar vis nepilnai, buvo atidengiama Jėzaus Siracho ir Išminties knygose.

mės analogiją trečiojo dieviškojo asmens, Šventosios Dvasios. Nuosekliai kreipiamės šiuo reikalu į kitą mūsų dvasinę galią, kuri yra mūsų valia arba meilė. Tėvas ir Sūnus myli kits kitą. Ši meilė yra tokia tobula, kad ji pasireiškia kaip trečiasis Šv. Trejybės asmuo. Tad Šventoji Dvasia, kaip mišių Credo sako, yra kartu iš Tėvo ir Sūnaus. Ji yra Tėvo ir Sūnaus, kaip atskirų asmenų, dieviškosios meilės ryšys ir vienybė. Be to, ji yra meilės išraiška, o kadangi meilė reiškia pagrindinę jėgą ir versmę, iš kurios trykšta visokia gera mintis, ji yra Dievo šventumo išraiška: Šventoji Dvasia, Šventumo Dvasia. Į dvasinį žmogaus gyvenimą atsiremdamas, ypač taip aiškina šią paslaptį savo veikale apie Šv. Trejybę šv. Augustinas. Tai yra daugiau kaip paveikslas. Juk mes, žmonės, savo žmogiškomis dvasinėmis galiomis esame pašaukti būti vieno triasmenio Dievo gyvenimo dalyviais (ž. 118 p.s.). Tad tarp mūsų dvasinių galių veiksmų ir Šv. Trejybės gyvybinio proceso turi būti giminingi santykiai, kurie, žinoma, tik tikinčiai sielai gali pasireikšti. Šv. Trejybė yra mūsų tikslas. Būti dalyviais triasmenio Dievo gyvenimo — su Dievo malonės pagalba — yra visų mūsų pastangų idealas. Šio mūsų tikėjimo idealo mes negalėtume siekti apie Šv. Trejybę nieko nežinodami. Ji yra versmė ir tikslas tikrojo mūsų gyvenimo. Šv. Trejybė yra taip pat mūsų visuomeninio gyvenimo paveikslas. Per ją vyksta tobulas mūsų asmeninių siekimų suderinimas su visuomeninėmis pareigomis. Kaip aukščiau pasakyta, dieviškieji asmens tampa atskirais asmenimis per priešingus santykius. Taip pat pakartotinai tvirtiname, kad savitarpiai asmenų santykiai susidaro iš jų savitarpio visuomeninio gyvenimo. Paprastoji (simpliciter) būtybė yra trilypė būtybė (ž. 33 p.). Trys Viename yra pirmapradė visokios būtybės versmė. Tobuliausia buitis yra būti iš vieno ir viena. Dieviškasis asmuo, bet kokio kito asmens pirmavaizdis, kyla iš santykių su kitu asmeniu. Žmonių santykiuose iš savitarpio bendravimo pastangų dažnai kyla pragaištingų susikirtimų. Dievuje bet kokie susikirtimai išsilygina. Tik šių konfliktų vengdami, triasmenį Dievą savo širdyse ugdydami, galime pasidaryti Dievo dalyviai. Tai gali įvykti tik kaskart vis labiau vystantis mumyse dieviškajam gy-

venimui. Tad Šv. Trejybės dogma yra gyvojo Dievo dogma. Dievas mumyse, mes Dievuje, savitarpis atsidavimas ir pilnutinis pasikeitimas — štai tikrasis Dievo žmonių gyvenimas. Dievas yra gyvenimas. Bet kuris kitas gyvenimas yra tik netobulas dieviškojo gyvenimo paveikslas.

2. Dievas Tėvas

Dievo esmė ir savybės

Dievas Tėvas yra dieviškosios Būtybės versmė ir turinys. Jis ją davė būtimi lygiam savo Sūnui. Iš Tėvo ir Sūnaus dieviškosios Būtybės savitieka trykšta Šventajai Dvasiai. Tad Bažnyčios Tėvai moko, kad visa, kas liečia bendrąją trijų asmenų Būtybę, eina iš Tėvo, kaip savo pradžios ir pirmapradės versmės.

Visuotinis Vatikano susirinkimas 3 posėdyje mokslą apie Dievą trumpai ir prasmingai išreiškė tokia santrauka: „Šventoji katalikiškoji ir apaštališkoji Rymo Bažnyčia tiki ir išpažįsta, kad yra vienas tikrasis gyvasis Dievas, dangaus ir žemės Sutvėrėjas ir Viešpats, visagalis, amžinas, neišmatuojamas protu ir valia neapimamas ir visokia tobulybe nepabaigtas. Kadangi jis yra visiškai paprasta ir nekintama dvasinė substancija, tad apie jį reikia pasakyti, kad jis ir būtybe yra nuo pasaulio skirtingas ir savyje ir iš savęs užvis laimingiausias, už visa, kas ne jis yra ir gali būti pamanyta, neapsakomai pranašesnis.“ Tokį tikėjimą į Dievą skelbė ir savo pamoksluose mokė Jėzus Kristus, kuris išbaigė Senojo Įstatymo apreiškimą. Prieš pradėdami dėstyti atskirus šio mokslo punktus, pirma norime štai ką pabrėžti: Vatikano susirinkimas sako, kad Dievas yra „neapimamas, už visa, kas ne jis yra ir gali būti pamanyta, neapsakomai pranašesnis“. Ką tik apie Dievą sakytume, visuomet privalome atsiminti, kad mes tik netobulai Dievą pažįstame. Dievo, koks jis yra savyje, kokį tikime regėti amžinybėje, mes pažinti negalime. Stebėdami Dievą jo kūriniuose, tarytum pro miglą jį tematome. Šventasis Tomas Akvinietis sako, kad mes ne tiek žinome, kas Dievas yra, kiek, kas jis nėra. Iš tvarinių netobulybės mes kylame mums įmanomu ir mūsų protui tinkamu būdu į Dievo pažinimą trejopu keliu: teigimo, gradacijos ir neigimo, atsieit, ką tik

tobula rasdami tvariniuose, Dievui priskirdami, žengdami iki nepabaigto visokios tobulybės laipsnio, visa, ką tik netobula tvariniuose matydami, ar tai trūkumas, ribotumas, priklausomybė, ar kas kita, nuo tikrojo Dievo sąvokos atitolindami. Šiais keliais eidami, mes susitinkame su dvejopa tiesa: Dievas yra iš esmės už tvarinius „kitoks", tvariniai yra Kūrėjo paveikslas ir panašumas.

1. Dievo esmė. — Dievas yra dvasia, t. y. ne kūninė, atsieit, pojūčiais nepasiekiama, o tik mintimi sugaunama būtybė, turinti protą ir laisvą valią. Mes paprastai stengiamės dvasinę būtybę įsivaizduoti ištobulinto kūno pavidalu. Tai yra didelė klaida. Šiuo reikalu geriau pradėti minties dalykais ir jais kaip priemone pasinaudoti, pavyzdžiui, mūsų pačių mintimi, kurios negalime matyti, o betgi ji yra, arba tiesos, teisybės sąvokomis ir t.t.

Dievas yra būtybė, kuri mąsto pati save. Paties savęs mąstymas, paties savęs ir savosios būtybės sąvoka yra pirmapradis ir nuosavasis Dievo pažinimo objektas, kuriame Dievas pažįsta visus sutvertuosius daiktus. Pažinimą seka valia, kuri pasireiškia saviteiga arba gyvenimu ir neigimu. Dievas nori, atsieit — pats save myli, jis nori, atsieit-myli visą tvariniją, kol ji su dieviškąja būtybe palaiko gerus santykius. Jis būtinai neapkenčia ir biaurisi tuo, kas niekina tvariniuose įspaustą jo paveikslą ir panašumą (nuodėmė), kas Dievo kūryboj dieviškąjį pradą naikina. Niekas giliau negalėjo nustatyti, kas yra dieviškoji būtybė, kaip pats Dievas, iš degančio krūmo Mozei apsireikšdamas. Kai Dievas norėjo siųsti Mozę išvesti Izraelio tautos iš Egipto, Mozė paklausė: „Jeigu mane paklaus Izraelio vaikai tavo vardo, ką aš jiems atsakysiu?" Viešpats jam atsakė: „Aš esu, kas aš esu. Pasakyk tad Izraelio vaikams: Kuris yra (hebr. „Jahve", tik ne „Jehova", kaip dažnai šis žodis iškreipiamas) siuntė mane pas jus" (Ex. 3, 13 s.). Joks mąstytojas nieko geresnio nesurado už šį paties Dievo pasisakymą, kas jis yra. Nuostabiai paprastai keliais žodžiais čia išreikšta, kad Dievas yra pats iš savęs. Buitis be jokių apribojimų, be jokių priedų — štai pati Dievo būtybė. Ši buitis yra kartu pažinimas ir valia. Tad Dievas Asmuo yra asme-

ninė būtybė, o ne koks neribotas, tamsus, neasmeninis pradas. Kaip tobula dvasia, Dievas yra „paprastas" (simplex), atsieit, iš jokių dalių nesudėtas. Jame visa yra viena. Jis yra nuo sudėtojo iš dalių, nuo netobulojo pasaulio skirtingas ir valdo jį kaip jo Kūrėjas ir laisvasis Viešpats [1].

Kadangi Dievas yra nieku neribota būtybė, tai turi neribotas visas gerąsias savybes, atsieit — jis yra nepabaigtai tobulas. Ką tik gera mes galime pagalvoti, visa Dievas turi aukščiausiu laipsniu, jis yra pilnutinis gėris ir tobulybė. Čia ir išvada, kad gali būti tik vienas Dievas, nes aukščiausias Gėris, nieku neribota Buitis tegali tik viena būti. Visa kita yra ribota ir išbaigta.

2. Dievo savybės. — Dievo buitis, pažinimas ir valia iš tiesų yra viena. Tačiau mūsų netobulas protas tegali jas tik atskiras svarstyti. Tad mes kalbame apie atskiras Dievo savybes, apie dieviškąjį pažinimą, apie dieviškąją valią.

a) Dievo buities savybės

Mes jas skirstome į dvi sąvokų poras.

Pirma: Dievas yra amžinas ir nekintamas. Abi šios sąvokos kita kitos priklauso. Amžinybė reiškia buitį be pradžios ir be pabaigos, be to, buitį be jokios slinkties, be jokio pasikeitimo. Dievui nėra nei vakar, nei šiandien, nei rytoj, bet amžinas šiandien, arba, dar geriau, amžinas „dabar". „Kol pakilo kalnai, kol buvo sukurta žemė ir žemės kraštai, tu, Dieve, esi per amžių amžius" (Ps. 89, 2).

Antra: Dievas yra visuresąs ir neišmatuojamas. Dievas savyje iš viso yra nei vietos, nei laiko nevaržomas. Jis nėra nei vietoje, nei laike. Tad jis yra neišmatuojamas, ne taip, kaip koks be ribų kūnas, nes Dievas nėra išsiplėtęs. Bet kai jis tveria kokią kūninę būtybę, jis yra su ja, kaip jos priežastis, atsieit — nėra jokios vietos, jokio kūno, kuriuose Dievo nebūtų. Tad Dievas yra visuresąs savo visuotiniu veikimu, kuriuo jis dieviškai yra pranašesnis už bet kokią sutvertąją priežastį (ž. 38 past. 1). „Kur aš eisiu nuo tavo dvasios, kur pabėgsiu nuo tavo veido? Jeigu užžengčiau į dangų,

---

[1] Laisvė, kuria Dievas pasaulį valdo, savaime suprantama, nėra sauvališkumas. Jį valdo pati Amžinoji Išmintis.

ten tu esi, jeigu nužengčiau į pragarą — ir ten esi. Jeigu aušra suplasnočiau toliausiuose jūrų pakraščiuose, ir ten ves mane tavo ranka ir pasieks mane tavo dešinė“ (Ps. 138, 6—9).

b) Dieviškojo žinojimo savybės

Pirma: Dievas yra visažinąs, t. y. žino visų praeitį, dabartį ir ateitį, net mūsų slapčiausias mintis. Dievo žinojimas nėra, kaip mūsų, iš daiktų einantis: jis yra už daiktus pirmesnis, priežastingas, kūrybinis. Dievas pažįsta daiktus ne taip, kaip jie yra, bet daiktai yra taip, kad juos Dievas pažįsta (žiūr. 37—39 p.). Antra: Dievas yra išmintingiausias, atsieit — iš anksto visažinąs, kaip planuoti, pramatyti, tvarkyti dieviškąjį pasaulio valdymą ir istorijos įvykius. Jo Apvaizda apima visa, didelius ir mažus dalykus (ž. 38 p.). „O, Dievo turtų išminties ir žinojimo galybė, kaip nesuprantami ir nesusekami jo keliai. Nes kas pažino Viešpaties mintį? Arba kas buvo jo patarėjas?“ (Rom. 11, 33 s.).

c) Dieviškosios valios savybės

Nepabaigiamą dieviškosios valios galią mes vadiname visagalybe. Dievas yra visagalis: jis gali visa, ko nori[1]. Kas tik nėra Dievas, yra per Dievą. Anksčiau pasakėme (ž. 34 p.), kad Dievo valia yra viena su jo būtybe. Tad Dievo valia iš esmės yra viena su tobuliausia buitimi, su aukščiausiu gėriu. Iš čia kyla Dievo šventumas. Dievas nieko kito negali norėti, kaip tik gera, gera aukščiausiąja prasme, kuris jis pats yra. Dievo šventumas mums, žmonėms, yra kažkas pasibaisėtina. Milžiniškas atstumas tarp šventojo Dievo ir mūsų nepakankamumo mus kažkaip slėgia ir baugina. Tačiau, iš kitos pusės, mąstymas apie Dievo šventumą nepaprastai mus guodžia ir kelia mūsų dvasią, nes jis yra taip pat mūsų šventumo versmė. Jis stovi viršum mūsų ne tik mus baugindamas, kaip kokia nepasiekiama snieguota kalno viršūnė, bet taip pat savimi su mumis dalydamasis, pats save mums aukodamas ir tuo būdu

---

[1] Dievas, žinoma, negali norėti tai, kas savyje yra prieštaringa, nes prieštarautų pats savo būtybei, kuri yra pirmapradis visų tvarinių pagrindas (žiūr. 37 p.).

kaskart giliau savo paveikslą mumyse įspausdamas. Jis traukia mus į save ir duoda mums pats save. Šį Dievo tobulybės į visus tvarinius išsiveržimą mes vadiname Dievo **gerumu**. „Gėris spinduliuoja“, sakydavo senieji teologai. Dievas duoda visa tvarinijai iš savo tobulybės versmių. „Kiekvienas geras davinys ir kiekviena tobula dovana iš aukštybių nužengia nuo Šviesybių Tėvo“, sako savo laiške šv. Jokūbas (1, 17). Dievas nori, kad tvariniai tobulėtų. Tad jo šventumas ir gerumas yra kartu laisviesiems tvariniams reikalavimas. Dievas reikalauja jų tobulumo. „Būkit tad tobuli, kaip tobulas jūsų Dangiškasis Tėvas“ (Mat. 5, 48). Kiek kuris tvarinys gali šį reikalavimą įvykdyti, tiek Dievas davė jam savo dovanų arba atsakė, kitais žodžiais tariant, Dievas yra **teisingas**. Jis tačiau žino tvarinijos silpnumą ir nepakankamumą, todėl jis jai yra **gailestingas**, t. y. visuomet pasirengęs mūsų nepakankamumui ateiti į pagalbą, kur tik mato nusižeminimą, ypač jis greitas į atgailą ir grįžimą pakreipti nusidėjėlius ir nuoširdžiai atgailaujantiems nuodėmes atleisti. Dėl to jis taip pat yra **pakantrus** (longanimis), t.y. neskuba bausti ir palieka laiko atgailai. Skaidriausiai Dievo gerumu ir gailestingumu Kristus spinduliuoja. „Nes Dievas taip mylėjo pasaulį, kad atidavė savo viengimusįjį Sūnų, idant kiekvienas, kuris į jį tiki, nepražūtų, bet turėtų amžinąjį gyvenimą“ (Jo. 3, 16). Iš Kristaus dieviškosios savybės šviečia mums žmogišku pavidalu.

Iš Dievo valios ir pažinimo tobulumo išplaukia šios Dievo savybės: **tiesiakalbumas**: Dievas negali suklysti — nes jo žinojimas yra viena su amžinąja tiesa, su tobula buitimi —, negali kito suklaidinti — nes Dievas yra šventas —, **ištikimumas**: ką Dievas pažada, visuomet įvykdo. Dievo tiesiakalbumu remiasi mūsų tikėjimo tvirtumas, jo ištikimumu — visos mūsų kaip uola stiprios viltys.

Pastebėsime dar vieną dalyką, kurį reikia turėti prieš akis, kad Dievo savybes galėtume pilnai suprasti. Kadangi Dievuje negalimas joks sudėtingumas ir jokia slinktis, mes neturime vienos Dievo savybės nuo kitų atskirti, bet kitas su kitomis sujungtas suprasti. Dievuje visa yra viena. Jis yra visų paprasčiausia būtybė.

Tik dėl mūsų netobulo pažinimo mes turime svarstyti čia vieną, čia kitą jo būtybės pusę ir atskirais vardais jas vadinti. Iš tiesų gi, pvz., Dievo visagalybė yra susijusi, arba, tikriau pasakius, realiai ta pati, su jo teisingumu, išmintimi ir šventumu. Dėl to ji nėra sauvaliavimas. Dievo teisingumas yra kartu meilė, ir jo meilė yra teisingumas. Atsieit, Dievo savybės neturi nei ribų, nei jokių suvaržymų, kurie visuomet lydi žmogiškąsias dorybes. Mūsų žmogiškosios dorybės gali kita su kita susikirsti, pvz., teisingumo meilė gali sueiti į konfliktą su gerumu. Tai yra tik dėl to galima, kad mūsų teisingumas nėra tobulas teisingumas, mūsų gerumas nėra tobulas gėris. „Teisingumas be gailestingumo yra žiaurumas, gailestingumas be teisingumo yra atlaidumo motina“ (šv. Tomas Akv.). Tik mąstydami apie Dievo savybes be šių apribojimų ir suvaržymų mes priartėjame prie tikrųjų dieviškų, t. y. nepabaigiamai tobulų, nieku neribotų savybių pažinimo. Čia, be to, dar kartą prisiminkime, ką aukščiau esame pasakę (ž. 32 p.) apie mūsų netobulą Dievo pažinimą.

2. Skyrius

TVĖRIMO IR IŠGANYMO PLANAS

1. Tvėrimo planas (5)

Sūnus, Dievo Žodis, yra dieviškosios išminties, dieviškojo žinojimo turinys. Dievas nuo amžių mato jame paties savo būtybę ir ją dvasiškai jame taria. Be to, Dievas mato šiame Žodyje nepabaigtas galimybes savo paties paveikslams aikštėn pasireikšti, kurti savo būtybės panašumu. Tad Dievo Sūnus yra dvasinis viso tvėrimo pradas. Visa, ką Dievas bet kuriuo laiku tveria ar tvers, kaip mintis nuo amžių buvo Dievo Žodyje. Kiekvienas atskiras žmogus yra atskira dieviškoji mintis; praamžiais Dievas jį turėjo savo mintyse. Nieko nėra danguje ir žemėje, kas neprivalėtų už savo pradžią būti dėkingas Dievo išminčiai. Tai reikia pasakyti ne tik apie visus atskirus šio pasaulio daiktus, bet ir apie visus įvykius, kurie bet kada šiame pasaulyje buvo ar bus (apie blogį, nuodėmę žiūr. 39 p.). Tad iš kiekvieno daikto, iš kiekvieno įvykio spinduliuoja dieviškoji

mintis, kurią išskaityti yra gražus ir kilnus žmogaus proto uždavinys. Ši Dievo mintis yra iš tiesų daikto esmės branduolys, kuris pasireiškia sau tinkama viršine forma, savo paskyrimu ir savo veiksmais. Tuo faktu yra pagrįstas mūsų tikėjimas Dievo Apvaizda, kuria mes pasitikime visokiose mūsų gyvenimo padėtyse, tikėjimas, kuris visais mūsų gyvenimo atvejais teikia mums didelę ramybę ir saugumą. Išganytojas kalba apie Apvaizdą šiais žodžiais: „Todėl aš sakau jums: nebūkite bailiai, susirūpinę savo gyvybe, ką valgysite, nei savo kūnu, ką vilkėsite. Argi gyvybė ne svarbesnė už valgį ir kūnas už drabužį? Žvilgterėkite į dangaus sparnuočius, jie nesėja, nei piauna, nei į kluonus nekrauna, o jūsų Dangiškasis Tėvas juos maitina. Argi jūs ne daug daugiau verti, kaip jie? Kas gi jūsų gali savo rūpesčiu padidinti savo ūgį vienu mastu? Ir kaip jūs bailiai rūpinatės drabužiu. Įsižiūrėkite į laukines lelijas, kaip jos auga: jos nesidarbuoja ir neverpia, tačiau sakau jums, kad ir Saliamonas su visa savo galybe nebuvo taip apsivilkęs, kaip kiekviena iš jų. Taigi, jei Dievas taip apvelka laukinę žolę, kuri šiandien yra, o rytoj bus metama į krosnį, kaipgi labiau jūs, žmonės menko tikėjimo. Nebūkite tad bailiai, susirūpinę ir nesakykite: ką valgysime, ar ką gersime, ar kuo apsidengsime? Nes visų tų dalykų labai ieško pagonys. Juk jūsų Tėvas žino, kad visa to jums reikia. Taigi, ieškokite visų pirma Dievo karalystės ir jos teisybės, o visa tai bus jums pridėta. Tad nebūkite bailiai, susirūpinę rytojum, nes rytdiena pati savimi rūpinsis. Kiekvienai dienai gana jos vargo“ (Mat. 6, 25—34).

Iš nepabaigto skaičiaus pasisiūliusių Dievo akims galimybių kurti savo paties paveikslą norėjo Dievas, kad viena jų įvyktų. Šis Dievo valios veiksmas yra tikrasis jo tvėrimo veiksmas. Jis yra Dievo įsakymas: „Teesie“ (Gen. 1). Ko Dievas nori, tai yra. Dievo norimieji daiktai yra taip, yra ten, tuomet, taip ilgai, kaip jis nori[1]. Norėti reiškia taip pat mylėti. Atsieit, kūriniai

---

[1] Kaip pasaulis yra Dievo sutvertas, taip yra jo ir palaikomas. Pasaulio palaikymas yra kartu tvėrimo tęsimas. Dievas buitį kūręs niekad nesiliauja. Jeigu bent akimirkai atitrauktų jis nuo pasaulio savo ranką, bematant jis virstų į nieką, kaip iš nieko buvo pašauktas.

kaip iš Dievo išminties, taip ir iš Dievo gerumo ir meilės eina. Visi tvariniai už savo buitį Dievo išminčiai ir jo meilei turi būti dėkingi. Tad kiekvienas jų nešioja savyje Šv. Trejybės pėdsaką.

Abejonių gali kelti dviejų dalykų buvimas: skausmo ir blogio. Skausmo problemą teoriškai išspręsti yra, palyginti, nesunku. Sprendimas mažų mažiausia duoda stiprių motyvų ir praktiškai skausmui ištverti[1]. Ir skausmas turi savo prasmę. Jis neištinka mus kaip aklas likimas, bet yra taip pat Dievo išminties ir gerumo valdomas. Jis nėra sau tikslas, bet vienu ar kitu būdu laimei siekti skirtas. Tiesa, mums, žmonėms, dažnai sunku šią skausmo prasmę susekti. Perdėm įžvelgti Dievo planus mums yra neįmanoma. Tik tvirtas tikėjimas suteikia tos jėgos, kuri mus lenkia savo likimą Dievui pavesti. Be to, turime priešais akis turėti, kad skausmas yra gimtosios nuodėmės išdava (žiūr. 47 p.).

Apie blogio problemą išsamiau kalbėsime sekančiame skyriuje. Čia tik tiek pastebėsime, kad Dievas blogo nenori, o jį tik leidžia. Jo versmė yra laisvoji tvarinių valia. Dievas, tverdamas laisvuosius tvarinius, paliko jiems progą savo valia kaip norint pasinaudoti, atsieit-net į blogą nukrypti. Tačiau yra tikra, kad net bloga bet kuriuo būdu Dievo planams turi tarnauti. Visagalio ir išmintingiausio Kūrėjo skaičiavimuose nieko negalima išbraukti. Net bloga Dievo išminčiai ir gerumui turi nusilenkti. Pagaliau vis tiek jos nugalės ir triumfuos.

Be matomojo pasaulio, Dievas suplanavo ir sutvėrė kitą, nematomąjį angelų pasaulį. Apie jų buvimą Šv. Raštas kalba daugelyje vietų. Štai, pvz., šv. Povilas Laiške kolosiečiams sako (1, 16): „Per jį (Sūnų) sutverta visa danguje ir žemėje, matomi ir nematomi dalykai, ar viešpatystės, ar kunigaikštystės, ar valdžios.“ Šiais žodžiais jis pasako, kad yra tam tikrų angelų laipsnių

---

[1] Stipriausias motyvas yra mintis, kad visi skausmai per Kristų galima ištverti. Per Išganytoją skausmas virto perėjimu į amžinąją laimę, taip, kad „šio gyvenimo skausmų negalima net lyginti su garbe, kuri mumyse pasireikš“ (Rom. 8, 18). Kaip Kristus per kryžių buvo išaukštintas, taip bus ir su mumis, jeigu per skausmus tapsime į jį panašūs (pal. 92 p.s.; 101 p.).

(„angelų chorai"), apie kuriuos mes nieko tikresnio nežinome [1]. Angelas yra dvasia, t. y. pojūčiais nepasiekiama būtybė, nes neturi kūno, tačiau turi protą ir laisvą valią ir dėl to yra asmeninė būtybė. Teologai moko, kad pradžioje Dievas visus angelus apdovanojo pašvenčiamąja malone, bet kai kurie jų nusidėjo [2]. Judo Tadiejaus laiške sakoma: „Angelus, kurie neišlaikė savo viešpatavimo ir apleido savo buveinę, jis palaikė amžinais raiščiais didžiosios dienos teismui tamsybėje" (Jud. 6). Ši angelų nuodėmė galėjo būti tik puikybės nuodėmė, nes tik tokia grynoms dvasioms yra galima; puikybė yra dvasios nuodėmė. Teologai beveik vienu balsu pripažįsta, kad puikybė iš esmės yra sukilimas prieš malonę.

Gerieji angelai tarnauja Dievui, pasaulį valdančiam; Didysis šv. Tomas reiškia gražią ir didingą mintį, kad visas matomasis pasaulis yra šių šviesybės dvasių saugojamas. Jos saugo jo žvaigždžių kelius, visos pasaulio tautos šiems dangaus kunigaikščiams yra pavestos. Be to, po tokį dangaus sargą nuo pat savo gimimo gauna kiekvienas žmogus (angelas sargas) [3]. Mūsų liturgijoje kartu su angelais mes giedame trilypį šventas, šventas, šventas; jie neša į dangų Dievui mūsų aukas. Jų šventa draugystė laukia mūsų amžinojoje laimėje, iš tiesų ir dabar jau su jais bendraujame. „Bet jūs prisiartinote prie Siono kalno ir gyvojo Dievo miesto, prie dangiškosios Jeruzalės, prie daug tūkstančių angelų susirinkimo" (Žyd. 12, 22).

Puolusieji angelai, arba „velniai", kaip yra tikrai žinoma, visomis savo galioje esančiomis priemonėmis kovoja prieš antgamtinę santvarką ir stengiasi ją sugriauti. Prieš Kristaus atėjimą jų jėga buvo didelė.

---

1 Nuo ketvirtojo šimtmečio paprastai skaitomi devyni angelų chorai.

2 Angelų nuodėmė įvyko viena akimirka, ir šv. Tomas laiko „apytikriu ir su šventųjų pasisakymais sutinkančiu dalyku", kad velnias nusidėjo tuoj po savo sutvėrimo. Tokia tobula dvasia bematant žinojo visą savo veikimo reikšmę ir sunkumą. Tad puolusiems angelams nebuvo leista jokia atgaila. Žmogui tas pats veiksmas vieną kartą vienaip, kitą kartą kitaip gali atrodyti. Tai pareina nuo jo dvasinės — kūninės prigimties.

3 Griežtai kalbant, tikėjimo tiesa yra tik tai, kad iš viso angelai žmones saugo ir kad vaikai turi savo angelus sargus (Mt. 18, 10). Kad angelą sargą turi kiekvienas žmogus, yra taip pat visuotinė sena nuomonė.

Kristaus atėjimu ji buvo suvaržyta. „Dabar šio pasaulio kunigaikštis bus išmestas laukan“ (Jo. 12, 31). Iš vienos pusės jie daro įtakos į mases, bet kartu žmones veikia Kristaus įtaka. Šv. Augustinas palygina velnią su pririštu šunim, kuris tik tą gali įkąsti, kuris lengvapėdiškai per daug prie jo prisiartina. Dėl to šv. Povilas įspėja: „Neduokite vietos velniui“ (Ef. 4, 27). Bažnyčia po kiekvienų skaitytinių mišių prašo dangaus galybių kunigaikštį šv. Mykolą, kad jis „šėtoną ir kitas piktąsias dvasias, kurios slankioja pasaulyje, tykodamos sielų pražudyti, nugramzdintų į pragarą“. Turint prieš akis tiek nenumaldomos Kristui neapykantos, jokiu būdu negalima be atodairos paneigti buvimo šios baisios priešingos Kristui jėgos. Bet „šis pasaulio kunigaikštis jau nuteistas“ (Jo. 16, 11). Galutinė pergalė priklauso Kristui (žiūr. 120, 122 p.s.).

Žemės tvarinių vainikas yra ž m o g u s. Jam Dievas ir pasaulį sutvėrė. Jis yra jo viešpats ir karalius. Apie jį Šv. Raštas sako, kad jis yra sutvertas į Dievo p a n a š u m ą. Kiekvienas tvarinys tam tikra prasme yra Dievo paveikslas. Bet žmogus yra ypatingu būdu sutvertas į Dievo panašumą. Dievo panašumas spindi jau pačiose prigimtose žmogaus dvasinėse galiose: jo prote ir valioje („prigimtieji Dievo panašumai“). Jau aukščiau (31 p.) kalbėjome, kad jomis žmogus yra į Dievą pakreiptas. Tokioje padėtyje, kokioje žmogus išėjo iš Dievo rankų, šios galios buvo jam duotos nieku nesudrumstos ir teikė jų nešiotojui tikrai karališką kilnumą. Jų padedamas, žmogus galėjo dvasios akimis stebėti pasaulio daiktuose Dievo paveikslą ir, garbindamas jų Sutvėrėją, grąžė visą jo kūrybą atgal — į savo pradžią. „Visa tvarinija veržiasi į žmogų ir į jo protą, kad per jį vėl būtų Dievui grąžinta“ (Meister Eckhart). Per žmogų tad visi šio pasaulio daiktai įgauna savo tikrąją prasmę. Tarsi kunigas ir tarpininkas, stovi žmogus tvarinijos priešakyje. Medžiaginį pasaulį su dvasiniu ir su pačiu Dievu jis sujungia. Tad senovės mąstytojai „mikrokosmu“, t. y. mažuoju pasauliu jį pavadino.

Tačiau pirmiausia žmogus yra antprigimtinis Dievo paveikslas. Apie tai kalbėsime kitame skirsnyje.

Kodėl Dievas pasaulį sutvėrė? Ne iš reikalo ir niekieno neverčiamas. Vienas triasmenis Dievas turi nepabaigtą gyvenimo ir laimės pilnybę. Pasaulio sutvėrimas yra Dievo gerumo išsiveržimas (žiūr. 35 p.). Paskutinė pasaulio tvėrimo mintis yra Dievo garbė ir išaukštinimas. Pro gerumo pilnybę jis, be to, norėjo, kad ir žmogus būtų jo didybės dalyvis. Tai teikia žmogui garbę, pagilina jo gyvenimo prasmę ir, jei tik bus vertas, patikrina jam amžinąją laimę.

2. Išganymo planas

Dievo išminties planai tvarinių atžvilgiu tuo, ką aukščiau pasakėme, dar nėra pakankamai apibrėžti. Dievo mintimi visa prigimtis nėra sau pačiai palikta. Pastatydamas priešakyje „savo paveikslą", protingąjį žmogų, Dievas jį sau yra sutvėręs. Jis norėjo su juo į vidinį bendravimą sueiti, t. y. leisti jam savo paties gyvenime dalyvauti. Tą sūnystę, kurią nuo amžių turi antrasis Šv. Trejybės asmuo, jis teikėsi, kaip malonę, su savo tvariniu pasidalyti. Tvarinys turi būti šios sūnystės dalyvis. Kas iš prigimimo ir realiai priklauso amžinajam Dievo Sūnui, tame iš malonės ir tvarinys turi dalyvauti. Tuo jis vedamas gyventi į pačios Šv. Trejybės gyvenimo sritis. Savaime aišku, kad tokia malonė kur kas praneša bet kokią sutvertąją prigimtį. Ji yra „antgamtinė". Tvarinys per ją pakyla aukščiau viso sutvėrimo iki dieviškosios tobulybės. Iš kitos pusės, visa antgamtinė tobulybė sutvertajai dvasiai yra duota jos nuosavųjų tobulybių siekimo kryptimi. Tad dabar tik Dievuje gali iš tiesų būti patenkinti visi jos troškimai ir tobulai atskleistos jos jėgos (žiūr. 119 p.). „Antgamtinis pilnutinis gyvenimas, į kurį yra nukreipta mūsų teologinė vilties dorybė, yra susijęs su visomis mūsų prigimtomis viltimis. Visos išsipildyti besiveržiančios mūsų prigimtosios viltys yra tarsi netobuli atspindžiai ir prieššešėliai, tarsi nesąmoningi mėginimai amžinąjį gyvenimą pasiekti" (Pieper). Prigimtis be antgamtinio jos išbaigimo yra kažkas netobula [1].

[1] Tuo visai neneigiama grynai prigimtosios buities galimybė, kurią Bažnyčia gynė nuo Louveno teologo Mykolo Bayjaus. Dievas galėjo tvarinius palikti ribotus ir netobulus. Tik iš laisviausios savo malonės pakėlė juos į antgamtinę tobulybę.

Malonė visuomet prigimtį papildo, bet anaiptol jos nenaikina. Antgamtiniu tvarinių išaukštinimu tobuliau pasiekiamas tvėrimo tikslas, kuris yra Dievo garbė. Pirmiausia Dangiškajam Tėvui dieviškasis vaikelis teikia privalomą garbę. Tad prigimtis, kaip tokia, negali malonei prieštarauti, o tik puolusi prigimtis (žiūr. 50 p.), arba, kitais žodžiais, prigimtis antgamtinei tvarkai prieštaraudama nupuola ir kartu eina prieš savo Tvėrėją ir prieš save pačią (taip buvo su angelų ir pirmųjų žmonių nuodėme, žiūr. 46 p.).

Tad tvarinys buvo paimtas kaip Dievo vaikas. Dievas apsupo jį tėviška meile. Tą meilę, kuria jis myli savo vienagimį Sūnų, jis praplėtė ir savo tvariniui. Šv. Trejybės meilės reiškėjas yra Šv. Dvasia. Tad mes galime pasakyti: Dievas praplečia savo Šventąją Dvasią savo tvariniams; jis duoda jiems Šv. Dvasią. Pati Šv. Dvasia pakeičia tvarinį savo paveikslu, įspaudžia jam savo panašumą: tai yra „pašvenčiamoji malonė". Ji yra tvarinio dalyvavimas Dievo prigimtyje, tvarinio sudievinimas. Dievas „davė mums brangiausius ir didžiausius pažadus, kad per juos... pasidarytume dieviškosios prigimties dalyviai", sako savo Antrajame laiške šv. Petras (1, 4). Pašvenčiamoji malonė pasireiškia pirmiausia nauja grynai vaikiška meile Dangaus Tėvui, su kuriuo tvarinys suėjo į glaudžiausius santykius. Šv. Dvasia Šv. Trejybėje yra vienybės ryšys tarp Tėvo ir Sūnaus ir taip pat nuo šio laiko tarp Tėvo ir jo įsūninto tvarinio.

Tokia tat buvo pirmapradė Dievo idėja. Tačiau šv. Povilas pirmajame Efezų laiško skyriuje, kuris sudaro mūsų knygos suskirstymo pagrindą, sako, kad Dievas paskyrė mus savo vaikais ir malonėmis apdovanojo per Dievą Žmogų Jėzų Kristų. Tad Dievo Sūnaus tapimas žmogumi buvo išspręstas Dievo praamžių planuose žmonių giminei malone apdovanoti. Šią tiesą geriau suprasti padės toks paaiškinimas.

Iš pradžių Dievas pirmajam žmogui suteikė ryto dovaną (Morgengabe) — Šventąją Dvasią, kaip visos giminės atstovui ir protėviui. Iš čia išvada, kad žmonių giminės protėvis galėjo prarasti Šv. Dvasią pats sau ir visai savo giminei. Taip iš tiesų ir įvyko (sekančiame skyriuje). Kad dovanotų žmonių giminei Šv. Dvasią

neprarandamai, Dievas, pramatydamas Adomo nuodėmę, nuo amžių pasirinko kitą kelią: paties Dievo tapimą žmogumi. Dievystė ir žmogystė nepažeidžiamai ir nesutraukiamai buvo visiems laikams tarp savęs sujungtos. Aleksandrijos vyskupas šv. Kirilas († 444) Šv. Jono Evangelijos aiškinime sako (Jo. 7, 39): „Dievas-Žodis, kuris yra laisvas nuo visokio pasikeitimo, tapo žmogumi, kad kaip žmogus pastoviai ir tvirtai ateičiai įstiprintų duotą prigimčiai (žmogaus) dovaną (Šv. Dvasią)" (5 knyg. 2 skyr.).

Tad Dievo Sūnaus tapimas žmogumi iš pat pradžių buvo Dievo planuose nuspręstas. Per Dievą Žmogų, ir tik per jį, Dievą, neatskiriamai susijungė su žmogaus prigimtimi. Nuo šio laiko žmonių giminė, kaip tokia, niekuomet negali pražūti; dabar mes, atskiri žmonės, visuomet galime Dievo Sūnuje rasti jėgų grąžinti malonei, jeigu ištiktų nelaimė jos netekti. Šios galimybės be Dievo tapimo žmogumi mes neturėtume. Nuo to laiko, kai pats Dievo Sūnus teikėsi tapti žmonių giminės nariu, juo didesnė suteikta mums malonių gausybė. Be to, kiekvienam atskiram žmogui duota didesnė tvirtybės ir ištikimybės jėga. Apie šiuos visus dalykus išsamiai bus vėliau kalbama.

II. DALIS

Išganymo plano vykdymas

1. Skyrius

IŠGANYMO REIKALINGUMAS: GIMTOJI NUODĖMĖ

1. Pirmapradis (originalinis) teisingumas

Savo amžinąjį išganymo planą Dievas vykdė pačioje laikų pradžioje. Žmogus, vyras ir moteris, tobulas išėjo iš savo Tvėrėjo rankų. Jo prigimtosios sielos ir kūno galios buvo nesudrumstos. Be to, jis turėjo pašvenčiamąją malonę, kurios dėka pasidarė Dievo vaikas ir dangaus prigimties dalyvis. Tad jis buvo Dievo „įsūnis" visai ypatinga prasme: ne tik grynai teisiškai, bet vidiniu prigimties būdu, kadangi savo sieloje nešiojo dieviškosios būties paveikslą. Šio dieviškojo gyvenimo pagrindu pirmojo žmogaus sielą puošė dar kitos Dievo dovanos. Jos nebuvo iš tiesų antprigimtinės, t. y. ne visiškai pranešančios žmogaus prigimties jėgas, vis dėlto ypatingosios Dievo įsūniui suteiktos malonės, kurios dėl to antprigimtinėmis dovanomis (donum praeternaturale) yra vadinamos. Prie šių dovanų priklauso nemirtingumas ir laisvumas nuo bet kokių skausmų ir liūdesių. Be to, buvo nuostabi žmogaus prigimties galių pusiausvyra, kurios dėka žemesnioji prigimtis visiškai ir be prieštaravimo klausė aukštesniosios prigimties, tad nebuvo jokio mėginimo pageidimams žmoguje įsigalėti. Tarp antprigimties ir prigimtųjų žmogaus galių taip pat nebuvo jokio susikirtimo, jokio suskilimo, o viešpatavo gražiausias darnumas. Visi kiti tvariniai be jokios prievartos lenkėsi savo valdovui.

Kol žmogaus siela Dievui buvo pasidavusi, jos klausė ir paties žmogaus žemesnioji prigimtis, ir visi kiti Dievo tvariniai.

Ypatingu būdu Dievas aprūpino ir pirmojo žmogaus gyvenamąją vietą. Ji turėjo atitikti jo kilnybę. Tai buvo „rojus", kurį Šv. Raštas aprašo kaip linksmybių daržą. Žmogus turėjo jį ugdyti ir saugoti. Iš šių žodžių galime pasidaryti išvadą, kad Dievas įsakė žmogui rūpintis kultūros pažanga. Tačiau žemei ir jos jėgoms apvaldyti žmogui nereikėjo sunkaus vargingo darbo. „Pripildykite žemę ir valdykite ją." Iš Dievo rankų išėjusią kūrybą žmogus privalėjo toliau ugdyti ir skleisti, tokiu būdu tapdamas Aukščiausiojo Kūrėjo bendradarbiu [1]. Iš šios laimingos ir nekaltos būsenos žmogus pagaliau turėjo be mirties pereiti į amžinąjį gyvenimą ir palaimintoje vienybėje amžinai Dievą regėti (žiūr. 118 p.). Šią nepabaigtai tvarinius pranešančią, vien iš Dievo laimės išplaukiančią laimę žmogus galėjo pelnyti tik vaikiškai Dievui klusnus būdamas. Davė tad Viešpats rojaus žmogui įsakymą, kurio vykdymas jį būtų padaręs amžinai laimingą.

2. Pirmapradė nuodėmė

Atėjo žmogui bandymo metas, per kurį jis turėjo būti išmėgintas. Velnias, viena, dėl puikybės puolusių dvasių, vienas iš pirmųjų tvarinių, kuris išdrįso sukilti prieš savo Sutvėrėją, žalčio pavidalu mėgino dabar sugundyti žmogų [2]. Jis nepaprastai klastingu būdu įtikinėjo žmogų, kad Dievo įsakymas yra perdėtai aštrus ir dėl to neteisingas. Dievas nori savo įstatymu užkirsti žmogui kelią į didelį laimėjimą, būtent — sukliudyti gera ir pikta pažinti. Tokiu būdu šėtonas sukėlė žmoguje troškimą pačiam sužinoti, kas yra gera ir kas pikta, neleisti, kad kitas jam įsakinėtų, ką turi daryti

---

[1] Per gimtąją nuodėmę šis darbas pasidarė žmogui vargingas ir ne visuomet Dievo laiminamas, kad būtų sėkmingas. Tačiau lieka galioti pirminė žmogaus prievolė, ir jo darbas, kaip seniau, į Dievą sugrįžta.

[2] Šiaip ar taip, žmogaus mėginimas turėjo per jo pojūčius ateiti. Žmogus yra kartu pojūtinė ir dvasinė būtybė, tad visai natūralu, kad jo dvasiniai išgyvenimai ateitų pojūčių tarpininkaujami. Dievas leido gundytojui tik šį kartą ir tik žmogaus gundymui pasinaudoti tuo tvariniu, kuris yra tinkamas šliaužiojančios jo dvasinės piktybės simbolis.

ir ko nedaryti, bet pačiam apie tai spręsti. Žmogus leidosi suviliojamas. Jis sulaužė įsakymą ir nusidėjo puikybe bei neklusnumu. Puikybė ir iš puikybės kilęs neklusnumas yra didelė netiesa ir melas tvarinio savo Tvėrėjui. Puikybė yra tikrųjų tvarinio ir Tvėrėjo santykių paneigimas. Visiška tvarinio nuo Tvėrėjo priklausomybė reikalauja pripažinimo, kuris dėl puikybės buvo atmestas. Šiose aplinkybėse glūdi visas puikybės ir neklusnumo negarbingumas, melas ir antgamtinei santvarkai prieštaravimas. Kas gamtos vardu kėsinasi prieš dieviškąjį gyvenimą, pačią gamtą iškreipia ir gadina. Šiam atvejui tinka Kristaus žodžiai: „Kas nori išgelbėti savo gyvybę, praras ją; o kas prarastų savo gyvybę dėl manęs, ją išgelbės" (Luk. 9, 24).

Pirmųjų žmonių akys, žinoma, tuoj atsivėrė, bet jos pamatė visai ką kita, negu laukė. Tai buvo baisus pažinimas. Jie bematant pastebėjo tvariniuose skausmingą skilimą. Tarp Dievo ir pasaulio atsivėrė praraja. Kartu jie pajuto, kad dingo savųjų galių harmonija: pajuto sukylantį savyje pageidimą; greit sukilo prieš juos ir visa juos apsupanti gamta. Visuose šiuose reiškiniuose jie matė įrūstintą Kūrėją Dievą ir ėmė jo bijoti. Bematant aptemo jų protas, nes pirmieji žmonės mėgino nuo Dievo pasislėpti. Dabar Dievas ištarė nuodėmingajam tvariniui savo sprendimą. Pagaliau iš naujo prakeikė patį gundytoją [1]. Žmogui Dievas pasakė, kad nuo šiol veido prakaite bus sotinamas jo gyvenimas; jį pagaliau užbaigs mirtis, dvasinė nuo Dievo atskyrimo mirtis, kuri turi baigtis amžinu atmetimu, ir — jos pojūtinė išraiška — kūno mirtis, kuri nuo šio laiko bus bendras visų „iš žemės gimusiųjų" likimas.

Tačiau tą pačią akimirką parodo Dievas savo didelį gailestingumą ir pažada nuodėmingai žmonių giminei būsimąjį Išganytoją, kuris gims iš moters ir nugalės pikto galybę kaip tik tuo būdu, kad pats bus priešo sužeistas [2].

---

[1] Smerkimas pirmojoj eilėj taikomas pačiam velniui („Ėsti dulkes" — didžiai pažeminti, prakteikti). Žaltys čia tik tiek paliestas, kad jis yra tinkamas simbolis šliaužiojančios piktybės ir iš pasalų gresiančių pavojų, kurie žmonėms yra ypač pragaištingi ir sudaro nuolatinę pagundą nusidėti.

[2] Šių pirmųjų mūsų žemėje įvykių ir pirmojo apreiškimo, kurį Dievas žmogui yra davęs ir kuris iš lūpų į lūpas buvo perteikiamas sekančioms kartoms, atminimai yra išsilikę

3. Gimtoji nuodėmė

Savo nuodėme pirmasis žmogus ne tik pats sau pakenkė: Adomas, kaip sako visuotinis Tridento susirinkimas (1545—1563), visiems mums pražudė šventumą ir teisingumą, visoje žmonių giminėje paskleisdamas nuodėmę, sielos mirtį ir jos pasekmes: kūno mirtį, skausmą, vargą ir pagundas. Nuodėmė, anot Tridento susirinkimo, nuo Adomo nenutrūkstama gija paplito pasaulyje gimimo keliu. Kaip gimdami kartu su gyvybe mes nuodėmę paveldime, yra tikėjimo paslaptis, kurios mes negalime suprasti. Šv. Tomas Akvinietis sako, kad visi mes, iš Adomo kilę žmonės, tam tikra prasme esame vieno kūno nariai. Kaip už vieno nario, sakysime, rankos dalyvavimą geruose ar bloguose valios veiksmuose (pvz., žudyme) atsako visi kūno nariai, taip lygiai visi žmonių giminės nariai yra dalyviai nuodėmės pirmojo mūsų tėvo, nes jis, būdamas visų žmonių gimdytojas, nusidėjo visų narių masės valia. Šv. Augustinas moko, kad Adomas yra tarsi šaknis, iš kurios išauga visa žmonių giminė. Jeigu šaknis sugedo, jos sugedimas persiduoda visiems daigams (žiūr. 49 p.). Paslaptis bus aiškesnė, jeigu turėsime prieš akis, kad čia iš tiesų nėra kalbos apie nuodėmės veiksmą, o tik apie nuodėmės padėtį. Kai žmogus nusideda, jis tol turi nuodėmės būseną, kol už savo veiksmą atgaili, kol atitinkama atgaila už nuodėmę atsiteisia. Atsieit, jame laikosi praėjusiam veiksmui pritarimas, tarytum jis sau sakytų: „Jeigu to būčiau nepadaręs, dabar padaryčiau." Po nuodėmės žmogaus valia tol lieka į blogą nukreipta, kol energingu posūkiu nuo blogo veiksmo griežtai nusikreipia. Panašiu būdu po Adomo nuodėmės jo valia buvo prieš Dievą nukreipta (padėtis) ir pasidarė į blogą pakrypusi. Pakeisti šią padėtį — sielą vėl į gerą ir į Dievą nukreipti — gali tik pašvenčiamoji malonė. Pašvenčiamosios malonės netekimas sukelia palinkimą į blogą arba mažų mažiausia stoką nuolatinio krypimo į gerą, kurio Dievas iš žmogaus laukia, jį, kaip savo vaiką, mylėti norėdamas. Dabar žmonės ateina į pasaulį be pašvenčiamosios malonės, be valios linkimo į

---

visose žemės tautose mažiau ar daugiau su klaidomis sumišę („pirminis apreiškimas"), kol galiausiai su krikščionybe atėjo į pasaulį tikroji tiesa (žiūr. 12 p.).

gerą, be to gero, kurį žmogui Dievas skyrė. Kaip žinia, jis labiau yra linkęs į blogą, greitas sukilti prieš Dievą, taip, kaip pirmasis žmogus išdrįso tai padaryti. Tad tarp Adomo ir visų iš jo kilusių žmonių yra jų protėvio nuodėmės solidarumas. „Per vieną žmogų nuodėmė įėjo į pasaulį ir per nuodėmę mirtis, ir taip mirtis perėjo visiems žmonėms, kadangi visi jame nusidėjo“ (Rom. 5, 12). Iš šios „gimtosios“ nuodėmės kyla liūdesys, skausmas, mirtis, žemesniosios prigimties sukilimas prieš aukštesniąją, vidinės harmonijos pakrikimas ir santykių pairimas su mus supančiu išviršiniu pasauliu. Mirties sprendimas pirmajam žmogui galioja visai Adomo giminei. Net baisu pamanyti, kas būtų įvykę su linkusiu į blogą su gimtąja nuodėme gimusiu žmogum, jeigu pats Dievas jį būtų apleidęs ir palikęs kristi į neišvengiamas sunkias asmenines nuodėmes ir nebūtų davęs Išganytojo, kuris žmoniją gelbėtų iš šio visuotinio prakeikimo. Šiuo atveju reikėtų beveik pavydėti mažiesiems, kurie miršta be jokios asmens kaltės, vienos gimtosios nuodėmės apsunkinti. Šv. Augustinas šią tiesą išreiškė tokiais sukrečiančiais žodžiais[1]. „Adomas visą savo giminę, kurią jis savo asmenyje per savo nuodėmę tarsi šaknyse sugadino, į mirtį ir prakeikimą įvėlė, taip, kad visi, kurie iš jo yra kilę, užsitraukia gimtąją nuodėmę. Dėl to jie po įvairių klaidų ir kentėjimų kartu su sukilusiais angelais, savo gundytojais... turi susilaukti amžinos bausmės. ‚Kaip per vieną žmogų nuodėmė įėjo į pasaulį ir per nuodėmę mirtis, taip mirtis perėjo į visus žmones, nes visi jame nusidėjo‘ (Rom. 5, 12)... Toks buvo žmogaus likimas: visa žmonių giminės masė formaliai skęsta nuodėmėje, iš blogo į blogą yra blaškoma. Ir su nuodėmingųjų angelų dalimi kenčia už atkritimą nuo Dievo nupelnytas atsiteisimo kančias“ (Handbuechlein, Nr. 26 s.). Žmonių giminės padėtį gimtoje nuodėmėje, proto aptemimą, Dievo įrūstinimą taip pat vaizdingai piešia šv. Povilas pirmajame Romėnų laiško skyriuje: „Dievo rūstybė pasireiškia iš dangaus kiekviena bedievybe ir neteisybe tų žmonių, kurie Dievo tiesą laiko neteisybe... Nes, pažinę Dievą, jie negarbino jo kaip Dievo ir nedėkojo,

[1] Ši vieta skaitoma Brevioriuje, tad juo didesnę reikšmę Bažnyčia jai teikia .

savo mintyse pasidarė tušti, neišmintinga jų širdis aptemo. Tardamies esą išmintingi, pasidarė paiki. Jie nemirtingo Dievo garbę iškeitė į mirtingo žmogaus, net į paukščių, keturkojų ir šliužų paveikslo panašumą. Todėl Dievas juos davė jų širdies geismams ir susitepimui, kad patys save terštų, suniekintų savo kūnus, — tuos, kurie pamainė Dievo tiesą melu, garbino ir tarnavo verčiau sutvėrimui kaip Sutvėrėjui. Todėl Dievas juos padavė begėdiškiems geiduliams... Taip gavo užmokestį, koks priderėjo jų paklydimui" (Rom. 1, 18—27).

Tad dabar mes neturime daugiau tos žmogiškosios prigimties, kuri išėjo iš Dievo rankų. Ji nors ir nebuvo sunaikinta, bet paliesta ir savyje apgadinta. Nuo šio laiko ji yra taip pat malonei priešintis linkusi. Čia duotas paveikslas atrodo perdėm tamsus. Tačiau mes čia pat turime turėti prieš akis, kad gimtoji nuodėmė yra tas tamsusis fonas, kuriame Dievas piešia šviesųjį išganymo paveikslą. Pro visus gimtosios nuodėmės baisumus spinduliuoja pergalės sąmonė: mes turime Išganytoją. Ir šv. Povilas, jausdamas savyje gimtosios kaltės pasekmes, betgi žino, kas jį gali iš jų išgelbėti: „Matau savo sąnariuose kitą įstatymą, pasipriešinantį mano proto įstatymui. Nelaimingas aš žmogus. Kas mane išlaisvins nuo to mirtingo kūno? Dievo malonė per mūsų Viešpatį Jėzų Kristų" (Rom 7, 23—25).

2. Skyrius

IŠGANYMAS

1. Išganytojas

Dvi prigimtys: dieviškoji ir žmogiškoji, kurias nuodėmė, vieną nuo kitos atplėšdama, ne tik atitolino, bet tikra praraja atskyrė, turėjo būti iš naujo pastoviai tarp savęs sujungtos. Tvarinys sukilo prieš savo Tvėrėją. Tai buvo nepabaigtosios Dievo visagalybės įžeidimas, į kurį Dievas turėjo atsakyti mirties sprendimu, žmonių giminės pasmerkimu ir jos iš glaudaus savo bendravimo išmetimu. Kad permaldautų šį negirdėtą, neišmatuojamą nusikaltimą ir dieviškosios visagalybės įžeidimą, kad įvykdytų mirties sprendimą ir dievybę su žmogyste vėl sutaikytų ir sujungtų, pats Dievo

Sūnus teikėsi žmogumi tapti. Tokiu būdu dievybė ir žmogystė vėl galėjo būti sujungtos, ir nusikaltusios giminės narys galėjo pateikti už nepabaigtą įžeidimą atitinkamą, t. y. nepabaigtą atsiteisimą. Jam buvo įvykdytas mirties sprendimas, ir jis, būdamas kartu nemirtingas, nugalėjo mirtį, niekais ją paversdamas. Žmogaus įmaloninimas (malone apdovanojimas) iš esmės yra jo į Dievo vaikus priėmimas, t. y. vienagimio Dievo Sūnaus sūnystės dalyviu padarymas. Taip iš tiesų įvyko, kai Dievo Sūnus, antrasis Šv. Trejybės asmuo, tapo žmogumi. Tuo būdu mums pasidarė mažų mažiausia aišku, kad dabar yra, kas galėtų tinkamai Dievui atsiteisti, būtent — Sūnus savo Tėvui. Atsiteisti galima tik kitam asmeniui. Iš čia matyti, kaip išganymo mokslas yra perdėm savo šaknis suleidęs į Šv. Trejybės paslaptį. Dievo Sūnaus į pasaulį „pasiuntimas" yra jo amžinojo iš Tėvo kilimo išvada. Mes taip pat matome, kaip mūsų išganymo tikrumas (realybė) yra susijęs su Dievo Žmogaus asmenybe.

Šis „Dievas Žmogus", kuris, kaip aukščiau esame pasakę, Dievo praamžių planuose buvo Visatos Tarpininkas (žiūr. 43 p., taip pat 119 p.s.), yra mūsų Viešpats ir Išganytojas J ė z u s K r i s t u s.

Kad Jėzus yra tikras Dievas, pirmiausia aišku iš jo paties liudijimų. Suminėsime pačius svarbiausius. Vieną kartą — buvo tai per bažnyčios šventinimo iškilmes, gruodžio mėnesio viduryje, tad lietaus laikotarpyje, kai dažnai tarytum debesiui plyšus prapliumpa smarkus lietus — vaikščiojo Išganytojas po dengtą kolonų terasą, kurią vadino „Saliamono prieangiu", išorinio bažnyčios priešakinio kiemo viduryje. Tuoj susispietė aplink jį žydai, klausdami: „Ar ilgai tu mus kamuosi? Ar esi Mesijas (Christus — Pateptasis, t. y. pranašų skelbtas Išganytojas), pasakyk mums atvirai." Išganytojas atsakė, kad seniai jiems tai aiškiai yra pasakęs. Jeigu jie būtų norėję, seniai būtų jam tikėję. Jis baigė šiais žodžiais: „Aš ir Tėvas esame vienas." Žydai griebėsi akmenų, norėdami jį užmušti. Jie gerai suprato, kad jis save lygina su Dievu, bet jie palaikė šį išpažinimą, kaip visuomet, piktžodžiavimu Dievui, o už tai izraelitų teisė reikalavo piktžodžiautoją

akmenimis užmušti (Jo. 10, 22—32)[1]. Kai apaštalas Pilypas Paskutinės Vakarienės metu ne visai protingai Išganytoją prašė: „Viešpatie, parodyk mums Tėvą“, Viešpats jam atsakė: „Tiek daug laiko esu su jumis, ir jūs nepažįstate manęs? Pilypai, kas mane mato, mato ir Tėvą. Ar jūs netikite, kad aš esu Tėvuje ir Tėvas yra manyje?“ (Jo. 14, 8—10). Ta pati tiesa juo labiau ryškėja, kad Išganytojas savo vardu nuodėmes atleidžia, tai aiškiai pripažįsta ir patys žydai. Kartą pro vieną namų stogą nuleidžia ties Viešpaties kojomis stabo ištiktąjį. Jėzus jam sako: „Sūnau, tavo nuodėmės tau atleistos.“ Rašto mokytieji, kurie visuomet vengė teisingų išvadų, kad Kristų pripažintų, šitaip tarp savęs galvojo: „Jis piktžodžiauja. Kas gali atleisti nuodėmes, jei ne Dievas?“. Jėzus, pramatydamas jų mintis, jiems tarė: „Kaip jūs taip manote savo širdyse? Bet, kad žinotumėte Žmogaus Sūnų turint žemėje galios atleisti nuodėmes“, jis sakė stabo ištiktajam: „Sakau tau: kelkis, imk savo guolį ir eik į savo namus.“ Jis ėjo žydų minties kryptimi, tarytum jiems sakydamas: „Žinoma, tik vienas Dievas gali nuodėmes atleisti. Bet šiuo stebuklu jums įrodau, kad aš turiu šią galią, kad esu Dievas“ (Mk. 2, 1—12; Mt. 9, 1—8; Lk. 5, 17—26). Paskiausiai suminėsime gražius Kristaus žodžius, kuriuos pateikia mums Matas (11, 25—27) ir Lukas (10, 21 s.). Jais Viešpats išreiškia visišką Dievo Sūnaus su Tėvu lygybę: „Aš garbinu tave, Tėve, dangaus ir žemės Viešpatie, kad tai paslėpei nuo išmintingųjų ir gudriųjų ir tai apreiškei mažutėliams. Taip, Tėve, nes taip patiko tau. Visa man mano Tėvo atiduota. Ir nė vienas nepažįsta Sūnaus, kaip tik Tėvas, taip pat ir Tėvo niekas nepažįsta, kaip tik Sūnus ir kam Sūnus panorės apreikšti“. Šiais ir daugeliu kitų žodžių Išganytojas skelbia, kad jis yra tas, apie kurį kadaise pranašas Izajas pranašavo: „Mums gimė vaikelis, Sūnus mums yra dovanotas, ant kurio pečių remiasi viešpatavimas;

[1] Kitose eilutėse (34—38) mėgina Viešpats švelniai savo priešus įtikinti, kad jis yra Dievo Sūnus. „Teisingai pastebėjo Viešpats savo priešams, kad jau psalmininkas draudžia — 82 (81), 6 — Dievo vardą taikyti žmonėms, ypač piktžodžiaujamąja prasme . . . nebent tuo atveju, kai Dievo vardas yra tik ištariamas. Bet kai tą vardą sau savinasi tas, kuris daro nuostabius Dievo darbus, tai yra neabejotinas įrodymas, kad jis yra tikrasis Dievo Sūnus“ (Herders Laien-Bibel 760).

ir jis yra vadinamas: Nuostabiausiasis, Patarėjas, Dievas, Tvirtasis, Ateities Tėvas, Taikos Kunigaikštis" (Iz. 9, 6) ir kurį jis prieš 7—8 šimtmečius „Emanueliu", t. y. „Dievas su mumis" pavadino (Iz. 7, 14).

Už šį tikėjimą nesuskaitomi kankiniai praliejo savo kraują, šis tikėjimas buvo iškilmingai patvirtintas per ginčus su eretiku Arijum, neigusiu Kristaus dievybę, 325 m. visuotinio Nikejos susirinkimo, kuris išpažino Kristų tais pačiais žodžiais, kuriais mes nuolat išpažįstame jį per šventųjų mišių Credo: „Dievas iš Dievo, Šviesa iš Šviesos, tikrasis Dievas iš tikrojo Dievo, pagimdytas, ne sutvertas, vienos su Tėvu esybės (consubstantialem Patri)."

Šis Dievo Sūnus, kaip moko mus mūsų tikėjimas, Mergelės įsčioje priėmė žmogaus prigimimą. Savo žemės pavidalu jis pasirodė mums tikras žmogus, kuris valgo ir miega, kuris vaikščiodamas pailsta — štai dar iškalbingesnis reiškinys: Alyvų kalne jis kovoja su mirties baime, jo žmogiška valia natūraliai purtosi mirtimi, kuria jis tačiau tuoj nusilenkia savo Dangaus Tėvui: „Tėve, jei galima, tegul ta taurė praeina pro mane. Tačiau tebūnie ne mano valia, bet tavo." Taip, Kristus norėjo būti žmogus iš mūsų tarpo, kuris užgimė, kaip gema kiti žmonės. Tuo jis pasidarė visuomenės narys, Išganytojas iš pačios puolusios giminės, taikytojas, iš įžeidėjų šeimos kilęs.

Tad Kristus turi dvi prigimtis: Dievo ir žmogaus. Abi jos yra viename asmenyje sujungtos. „Žodis tapo kūnu" (Jo. 1, 14). Dėl to šis susijungimas vadinamas „asmeniniu", graikiškai „hipostatiniu" (hypostazis — asmuo). Atsieit, po susijungimo Kristuje yra vienas asmuo ir dvi prigimtys. Prigimties ir asmenybės sąvokas geriau suprasti padės toks protavimas. Kristui galima taikyti įvairius tarinius. Kai kuriuos čia suminėsime:

Kristus yra	gimęs	1
	amžinas	2
	miręs	1
	nekintamas	2
	pasaulio sutvėrėjas	2

Reikia pastebėti, kad vienos iš šių savybių tarp savęs

sutinka, kitos atrodo tarp savęs prieštaraujančios [sutinkančias atžymėjome lygiais (poriniais), nesutinkančias nelygiais skaitmenimis]. Taip pat visi kiti tariniai, kuriuos apie Kristų galime pasakyti, yra dviejų sričių, tačiau tos pačios priklausomybės. Atsieit, visi jie turi turėti bendrą šaknį arba bendrą versmę. Ši versmė tarinių, kuriuos galima apie bet ką pasakyti, yra jo prigimtis, tai, apie ką jie yra sakomi arba kam yra taikomi, yra asmenybė. Tad asmenybę ir prigimtį mes galime šitaip apibrėžti: asmuo yra tai, apie ką mes bet ką sakome, savybių turėtojas; prigimtis gi yra tai, kieno pagrindu mes bet ką sakome, atsieit — savybių pradas ir versmė. Kristus yra amžinas savo dieviškosios prigimties pagrindu, yra gimęs savo žmogiškosios prigimties pagrindu. Dieviškoji ir žmogiškoji prigimtys yra sujungtos v i e n o s asmenybės vienybėje (būtent — dieviškosios), Dievas tapo žmogum. Tas, kuris nuo amžių buvo Dievas, tam tikru laiku priėmė žmogaus prigimtį. Šia tiesa pasirėmę, mes galime teisėtai žmogiškąsias savybes taikyti Dievui, o dieviškąsias žmogui, galime, pavyzdžiui, pasakyti „Dievas numirė ant kryžiaus."

Šis mokslas buvo trijų visiuotinių susirinkimų nuo dviejų erezijų ginamas ir galutinai apibrėžtas. Konstantinopolio patriarchas eretikas Nestorius tvirtino, kad Marija nėra Dievo Motina. Ji pagimdžiusi žmogų, su kuriuo, kaip ypatingu malonių žmogumi, vėliau Dievas susijungė. Prieš jį už tikrąjį mokslą kovojo Aleksandrijos patriarchas šv. Kirilas; trečiasis visuotinis Efezo susirinkimas (431) gynė Dievo Motinos vardą. Konstantinopolio archimandritas (maždaug — abatas) Eutichas, kovodamas su Nestorium, perėjo ribas ir įsikarščiavęs tvirtino, kad Kristus nėra tikras žmogus; dievybė, anot jo, „susiurbusi" žmogystę (vienos prigimties mokslas, arba „monofizitizmas"). 451 m. Chalkedone, popiežiui Leonui D. († 461) per savo legatą pirmininkaujant, įvyko Bažnyčios susirinkimas. Kai jame perskaitė popiežiaus šv. Leono laišką, kuriame buvo aiškiai išdėstytas mokslas apie dvi Kristaus prigimtis, susirinkimo tėvai vienu balsu sušuko: „Tai tėvų tikėjimas, tai apaštalų tikėjimas: taip mes visi tikime, šv. Petras prabilo Leono lūpomis." Penktasis visuotinis Konstantinopolio susi-

rinkimas (553) galutinai pagyrė dviejų prigimčių viename asmenyje susijungimą, išreikšdamas jį „hipostatinės vienybės“ žodžiu, šiam mokslui nustatyti tinkamu.

Iš šios vienybės pirmiausia eina Kristaus žmogystės Dievo Sūnaus sūnystėje dalyvavimas, taip, kad žmogus, kuris, kaip ir mes, vaikščiojo po šią žemę, buvo tikras Dievo Sūnus. Kaip toks, jis turėjo visas Dievo Sūnaus paveldėjimo teises, pirmiausia teisę į savo Tėvo teisę, t. y. į Šv. Dvasią (žiūr. 43 p.). Dievas Tėvas praplėtė savo Šv. Dvasią ir Kristaus žmogystei, atsieit, Kristus ją turėjo ne iš nenupelnomos malonės, bet iš teisės, nes jo žmogiškoji prigimtis yra prigimtojo Dievo Sūnaus žmogystė. Šventoji Dvasia, iš savo pusės, suteikė Kristaus žmogystei savo malonių gausybę [1], ji įspaudė joje tokį tobulą savo paveikslą, koks tik tegali būti. Reikia pastebėti, kad hipostatinė vienybė iš savęs ir savyje iš tiesų reikalauja asmeninio Kristaus „pašventimo“, t. y. iškėlimo jo žmogiškos sielos ir jos galių iki dalyvavimo Dievo prigimtyje, bet paties „pašventimo“ nenusako. Iš esmės ir Kristaus žmogiškoji siela pirmiausia turi būti panerta į pašvenčiamąją malonę ir tokiu būdu iškelta aukščiau žmogiškosios ir iš viso sutvertosios srities ir padaryta panaši į Dievą. Kadangi pašvenčiamoji malonė tam tikra prasme yra Šv. Dvasios išsiliejimas (žiūr. 43 p.), tad Bažnyčios Tėvai patį pašventimą vadina „patepimu Šventąja Dvasia“. Šv. Kirilas, kurį jau ne kartą esame minėję ir kurį kartu su šv. Leonu Didžiuoju Apvaizda pašaukė ypatingai giliai Dievo Žmogaus paslapties nusakyti, taip apie Kristų rašo: „Kaip žmogus jis buvo pateptas, kaip tikras Dievas, iš Tėvo einantis, savąja Dvasia (t. y. Šv. Dvasia, kuri iš jo ir iš Tėvo eina, žiūr. 28 p. ir 29 s.) jis pašventė pirmiausia paties savo bažnyčią (= savo žmogystę) ir per ją visą tvariniją.“ Šį posakį mes galime taip išreikšti: hipostatinės su dievybe vienybės faktas pašventė Kristaus žmogystę objektyviai, jo subjektyvus pašventimas yra šios vienybės pasekmė. Tad Kristus turi pašvenčiamąją malonę (kaip jo žmogiškos sielos Dievo prigimtyje dalyvavimą) aukščiausio

[1] Žodis „malonė“ čia savo tikrąja prasme netinka, nes net Kristaus žmogystės sudievinimas nėra jai nenupelnomoji malonė, bet teisėtas paveldėjimas.

laipsnio, taip, kad Kristaus žmogystė, kaip jo dievystės kūrinys, iš savo pusės gali būti mūsų pašventimo per pašvenčiamąją malonę priežastis (žiūr. 72 p.). „Aš mačiau, — pabrėžia Jonas Krikštytojas, — kaip karvelis nužengiančią iš dangaus Dvasią, ir ji pasiliko ant jojo. Aš jo nepažinojau; bet tas, kuris siuntė mane krikštyti vandeniu, man tarė: Ant ko pamatysi nužengiančią Dvasią ir ant jo pasiliekančią, tai tas, kurs krikštija Šv. Dvasia" (Jo. 1, 32 s.).

Štai kitos Dievo Sūnaus žmogumi tapimo pasekmės: jis yra natūralus tarpininkas tarp Dievo ir žmonių. „Nes, — sako šv. Povilas, — vienas yra Dievas ir vienas taip pat tarpininkas tarp Dievo ir žmonių, žmogus Kristus Jėzus" (1 Tim. 2, 5). Dėl to Kristus iš prigimimo yra aukščiausiasis kunigas. Žmogumi tapdamas, jis buvo ir kunigu pašvęstas. Kiekvienas kitas, kuris vadina save kunigu, šį vardą tik tuomet nupelno, kai jis arba Kristų atmena (Senajame Įstatyme ir gal net pagonyse), arba, dalyvaudamas Kristaus kunigystėje, jo vietoje eina kunigo pareigas (Naujojo Įstatymo kunigystė). Šv. Povilas vėl mus išsamiai šiuo reikalu pamoko 4 ir 5 Žydų laiško skyriuose: „Turėdami didį vyriausiąjį kunigą, kurs įėjo į dangų, Jėzų, Dievo Sūnų... Nes mes turime vyriausiąjį kunigą ne tokį, kurs negalėtų užjausti mūsų silpnybių, bet gundytą visais atžvilgiais panašiu būdu, tačiau be nuodėmės... Nes kiekvienas vyriausiasis kunigas, paimtas iš žmonių, yra įstatomas žmonėms tiems dalykams, kurie kalba apie Dievą, kad aukotų dovanas ir aukas už nuodėmes, kaip tas, kurs gali pasigailėti nežinančių ir klystančių, nes jis pats yra apsiaustas silpnybės. Ir nė vienas neima pats sau pagarbos, bet tik tas, kuris Dievo šaukiamas, kaip Aaronas."

Šios dvi sąlygos: pirma, būti iš pačių žmonių tarpo parinktam, jausti tą pat, ką jie jaučia, antra, būti Dievo pašauktam Kristuje yra pilnai įvykdytos: „Taip ir Kristus ne pats vyriausiojo kunigo garbę sau pasisavino, bet tasai, kurs jam pasakė: „Tu mano Sūnus; aš šiandie pagimdžiau tave... Jis, atnašavęs savo kūno dienose su didžiu skausmu ir ašaromis prašymus ir maldavimus tam, kuris galėjo išgelbėti jį nuo mirties, buvo išklausytas dėl savo pagarbos. Ir, nors buvo Dievo

Sūnus, jis išmoko klusnumo iš to, kur kentėjo, ir, pakeltas į aukščiausią tobulumo laipsnį, pasidarė visiems, kurie jo klauso, amžinojo išganymo priežastis, Dievo pramintas vyriausiasis kunigas Melchizedeko būdu" (Žyd. 4, 14—5, 10).

Kur vienas kunigas, ten viena auka. Trečiajame skyriuje matysime, kaip Kristus, vyriausiasis kunigas, aukojo savo auką. Pirmiau turime mūsų mintis nukreipti į tą, kuri suvaidino lemiamą vaidmenį žmogumi tapimo paslaptyje: į Mariją, Dievo Motiną; be jos, į jos vyrą ir globėją šv. Juozapą, kuris žemėje buvo laikomas Dievo Sūnaus tėvu.

2. Išganytojo Motina

Įsidėmėtina, kad katalikiškoji liaudies mintis bematant sukilo prieš Nestoriaus ereziją, kai jis pasikėsino prieš Marijos, Dievo Motinos, vardą (žiūr. 54 p.). Iš tiesų krikščioniškoji liaudis su šia paslaptimi buvo giliausiai suaugusi. Formulėse: „Marija yra Dievo Motina, Marija pagimdė Dievą" gyvastingiausiai pasirodo dviejų prigimčių, būtent — žmogiškosios ir dieviškosios, į vieną dievišką asmenybę susijungimo paslaptis. Tiesa, kad Marija yra Dievo Motina, buvo iškilmingai paskelbta Efezo (431) susirinkimo. Po to buvo pastatyta gausybė visokių Dievo Motinos garbei bažnyčių (pvz., Santa Maria Maggiore Ryme). Ši tiesa yra versmė visų privilegijų, kurias krikščionių tikėjimas Marijai pripažįsta.

Pirmiausia, mūsų tikėjimas ją laiko visais laikais Mergelę buvus ir tokią palikus. Kad Marija buvo Mergelė Dievo Sūnų pradėdama ir gimdydama ir kad tokia visuomet būti norėjo, be jokių abejonių matyti iš žodžių, kuriais prašo angelą, skelbiantį didžiąją paslaptį, paaiškinti, kaip ši paslaptis galės jos įsčioje įvykti: „Kaip tai įvyks, kadangi aš nepažįstu vyro?" (Luk. 1, 34). Šiais žodžiais ji yra aiškiai nusistačiusi visuomet išsaugoti visais atžvilgiais tobulos Mergelės garbę. Jokiu būdu negalima tarti, kad ji po šių tokių šventų įvykių būtų savo nusistatymą pakeitusi. Tą pat galima išvesti iš to fakto, kad Išganytojas mirdamas atiduoda jai kaip sūnų šv. Joną, o ją pačią apaštalo globai paveda: „Moteriške, štai tavo sūnus", „štai tavo motina"

(Jo. 19, 26, 27). Tad Bažnyčia visuomet šventai tikėjo Mariją buvus ir palikus Mergelę. Tik krikščionis rašytojas Tertulionas († po 220), kuris buvo vienas iš gabiausių vyrų, deja, turėjo nesuvaldomą būdą ir mirė eretiku, ir vėliau eretikai Helvidijas (4 š.) ir Jovinionas († tuoj po 400 m.) išdrįso tuo abejoti. Bematant tačiau tikrasis tikėjimas paėmė viršų, ir nuo to laiko jis viešpatauja tvirtas ir nesugriaunamas. Šv. Rašto suminėti Kristaus broliai mūsų prasme buvo jo pusbroliai. Net Abraomas savo giminaitį Lotą vadina „broliu", kaip iš viso tais laikais gimines broliais ir seserimis dažnai vadindavo. Apaštalas šv. Jokūbas Jaunesnysis ir jo brolis Juozapas, kuriuos sumini Mt. 27, 26 ir vadina „Jėzaus broliais", buvo sūnus tos Marijos, apie kurią kalba Jo. 19, 25, kuri stovėjo kartu su kitomis moterimis ties Kristaus kryžiumi ir kuri ten yra vadinama Dievo Motinos „seserimi" ir Kleofo, arba Alfiejaus, žmona. Šis Alfiejus sena tradicija, apie kurią liudija Hegezipas († apie 180) ir šv. Jeronimas († 419), buvo šv. Juozapo brolis. Tad minėtoji Marija buvo Dievo Motinos vyro brolio žmona, o jos sūnūs — Kristaus pusbroliai.

Įvesta į pačios Dievo Sūnaus žmogumi tapimo paslapties gelmes ir tuo būdu taip išaukštinta, ji perdėm spindi dvasiniu antgamtiniu grožiu, ypač dėl tos privilegijos, kurią popiežius Pijus IX, atsiklausęs viso pasaulio vyskupų, didžiausiam tikinčiųjų džiaugsmui yra 1854 metų gruodžio mėn. 8 d. paskelbęs, būtent, kad Marija, Dievo Motina, nuo pat savo prasidėjimo pradžios, dėl Jėzaus Kristaus nuopelnų, buvo laisva nuo bet kokio gimtosios nuodėmės sutepimo („Nekaltas Prasidėjimas"). Šis mokslas aiškiai išvedamas iš Padavimo; jam artimas yra ir Šventasis Raštas, nors visu ryškumu apie jį nepasisako[1]. Bažnyčios Tėvai nenuilstamai kelia į padanges nesuteptą Dievo Motinos grynumą ir šventumą. Jie ją lygina su Ieva, kokia ji buvo prieš nuodėmę, kurią, anot jų, Marija savo skaistumu kur kas pranešа. Ankstyviausias Marijos garbintojas yra šv. Efremas Siras († 373). Savo „Nizybos himnuose"

---

[1] Mūsų tikėjimo tiesos užsiminimą galima išvesti iš Gim. knygos (Protoevangelijos), kur skelbiama nenumaldoma nesantaika tarp žalčio (atsieit — velnio) ir moteries (žiūr. Pried. Nr. 5, 3), ir 2. iš Angelo žodžių „Malonės pilnoji".

jis kreipiasi į Edesos bažnyčią tokia apie Viešpatį kalba: „Tik tu vienas ir tavo Motina esate už visus gražiausi; tavyje nėra jokios sutepties, vai Viešpatie, ir jokios ydos tavo Motinoje; su kuria šių grožybių mano vaikai gali lygintis?“ (27, 8).

Viduriniais amžiais tarp teologų atsirado minčių, šiam mokslui priešingų, nes buvo bijoma sumažinti Kristaus išganymo reikšmę. Šį sunkumą labai sėkmingai išsprendė pranciškonų teologas Jonas Dun Skotas († 1308). Jis įrodė, kad Marija buvo atpirkta kur kas tobulesniu atpirkimu, kaip kiti žmonės. Marija Kristaus atpirkimo akivaizdoje buvo apsaugota nuo bet kokios nuodėmės sutepimo. Dievo Apvaizdos leidimu, šią tiesą iškėlė ne tiek mokyti teologai, kiek paprastas gyvas žmonių tikėjimas. Nekalto Prasidėjimo šventė Rytuose jau buvo švenčiama septintajam šimtmetyje, Vakaruose — devintajame[1]. Dažnai popiežiai drausdavo bet ką nepalankaus prieš šį mokslą sakyti. Pagaliau, kaip sako Pijus IX, atėjo laikas, kad ši tiesa būtų tikima ir mokoma visame pasaulyje ir galiausiai tikėjimo dogma iškilmingai paskelbta.

Už visus daugiausia palaiminta Mergelė buvo taip pat su kūnu į dangų paimta. Tai yra visuotinis Katalikų Bažnyčios mokslas, pirma viso ko „Marijos į Dangų Ėmimo“ švente atžymėtas.

Dievo Motina Dievo išganymo planuose užima ypatingą vietą ir mūsų religiniam gyvenimui turi didelę reikšmę. Marija, Kristaus Motina, yra taip pat mūsų Motina, nes mes esame kartu su ja Kristaus meilės dalyviai (žiūr. 78 p.s.). Išganymo darbą Dievas padarė iš dalies jos valios ir jos pritarimo priklausomą, kai ji sutiko būti Motina to, kuris, visų paniekintas, turės kaip piktadaris mirti ant kryžiaus. Marija pareiškė savo sutikimą šiais žodžiais: „Štai aš Viešpaties tarnaitė, tebūnie man taip, kaip tu pasakei“ (Lk. 1, 38). Tad ji tapo išganymo bendradarbė, didžioji Kristaus aukos diakonė, parūpinusi jam auką, būtent — jo kūną ir jį kartu ant kryžiaus aukodama. Ji yra mūsų Mo-

---

[1] Šventės mintis ne iš karto pasirodo su visu ryškumu. Vakaruose ši mintis susikristalizavo tik apie 1300 m., Rytuose kur kas anksčiau; pagrindinis šios šventės minėjimo dalykas buvo Marijos nenuodėmingumas nuo pat jos buvimo pradžios.

tina, kuri po kryžiumi mus pro skausmus pagimdė. Šiuo yra pagrįsti pastarųjų popiežių priimti ir patvirtinti dažni pareiškimai, kad Marija yra mūsų tarpininkė ir malonių dalytoja. Tarpininkė. Vienintelis Dievo ir žmonių tarpininkas iš tiesų yra Kristus. Tarp jo ir mūsų sielos niekas negali įsiterpti. Bet Marija, kaip Kristaus Motina ir mūsų Motina, prašo Kristų, kad su mumis susijungtų, ir niekas iš šios motiniškos Marijos globos nėra išskirtas.

Bažnyčios Tėvai labai mielai nuolat vadina Mariją antrąja Ieva. Kaip ana, pirmoji Ieva pirmajam Adomui padavė uždraustą vaisių, kad paskandintų pasaulį nelaimėje, taip antroji Ieva davė pasauliui antrąjį Adomą (žiūr. 65 p.), palaimingą vaisių savo palaiminto kūno, kad pasaulį išgelbėtų.

Nužemintai pasiduodama Dievui ir jo valiai, Marija yra pirmapradis religingumo, t.y. tvarinio santykių su savo Sutvėrėju paveikslas: „Nužemintu ‚fiat‘ (‚teesie‘), kuriuo atsakė angelui, padarė išganymo paslaptį nuo tvarinio priklausomą. Žmogui Dievui nieko daugiau nereikėjo išganymo darbui pridėti, kaip besąlyginio pasiaukojimo nusistatymą“ (Gertrud von Le Fort).

Iš viso, ką esame pasakę, yra aišku, kad Marijai priklauso ypatinga visai skirtingos rūšies garbė („hyperdulia“), kuria krikščionys ją vieną nuo seniausių laikų garbina. Pati Marija šią savo garbę yra tam tikra prasme pramačiusi. Ji, atėjusi aplankyti Elžbietos ir jos palaimingai sveikinama, bylojo šiais „Magnificat“ žodžiais: „Štai, nuo dabar visos kartos vadins mane palaiminta“ (Lk. 1, 48). Šie žodžiai diena iš dienos skamba per mišparus mūsų bažnyčiose. Jau šv. Elžbieta, šv. Jono Krikštytojo motina, pagerbė Mariją kaip Dievo Motiną. Kai Marija pas ją atėjo, Elžbieta ją sveikino: „Pagirta tu tarp moterų ir pagirtas tavo įsčios vaisius. Iš kur man tai, kad mano Viešpaties Motina ateina pas mane?“ (Aplankymas). Jos žodžiai, kartu su arkangelo Gabrieliaus, nuo to laiko, kaip ir „Sveika Marija“, nesiliauja plaukę iš viso pasaulio ir visų laikų tikinčiųjų lūpų. Seniausios Marijos bažnyčios yra iš 4 šimtmečio; seniausia Marijos šventė — jos palaimingos mirties minėjimas (šiandien-į Dangų Ėmimas) jau yra

žinoma 500 m. O seniausi paveikslai (Rymo katakombose) siekia net 2 šimtmetį.

Greta Marijos stovi šv. Juozapas. Jis yra Kristaus maitintojas ir tėvas — rūpintojas. Kadangi jis buvo teisėtas Marijos vyras, buvo laikomas teisės ir viešumos atžvilgiu Jėzaus tėvu. Turint prieš akis, kokią didelę reikšmę teisė turėjo [1] Izraelio tautai, reikia pasakyti, kad šv. Juozapas yra šis tas daugiau už Jėzaus tėvą maitintoją. Dėl to Matas iš Juozapo kilmės medžio išveda ir Kristaus kilmę (Mt. 1, 1—17) [2].

Kadangi Marija [3] ir Juozapas buvo iš Dovydo giminės, ir pats Kristus, oficialiais giminių kilmės registrais, buvo teisėtas karaliaus Dovydo ainis, atsieit, taip, kaip pranašų buvo skelbta, kad iš šios giminės kils Išganytojas.

3. Išganymo darbas

Dievas Žmogus atėjo į žemę, kad Adomo darbą ir jo pasekmes vėl atitaisytų. Kaip Adomas neklusnumu atsisakė pasiduoti Dievui ir jam palenkti savo valią, taip Kristus visišku klusnumu pavedė save Dievui ir pats save kaip auką paaukojo, kad tokiu būdu už visą žmonių giminę permaldautų.

Visas Kristaus gyvenimas yra atžymėtas šiuo ženklu: „Aš atėjau ne mano valios vykdyti, bet valios to, kuris mane siuntė.“ Klusnumas savo Tėvui buvo toji nematoma duona, apie kurią Išganytojas kalbėjo savo mokytiniams (Jo. 4, 32). Bet ši Kristaus gyvenimo mintis buvo faktiškai įvykdyta, kad — amžinojo Dievo sutvarkymu — jo klusnumas visų akims būtų parodytas. Tai

---

1 Štai, pavyzdžiui, bevaikio mirusio izraelito brolis turėjo vesti mirusiojo našlę (leviratas, iš lot. levir — švogeris), ir pirmasis iš šių jungtuvių gimęs sūnus buvo laikomas mirusiojo sūnumi. Tokiu būdu tęsėsi toliau jo giminė. Jokia giminė neturėjo išnykti, kol ateis Mesijas.

2 Daugelio Šv. Rašto aiškintojų nuomone, Lukas Marijos geneologiją kitaip išveda, bet ir Luko Evangelijoje yra šv. Juozapo giminės registras. Skirtumas tarp Mato ir Luko aiškinamas šv. Juozapo tėvo levirato vestuvėmis. Matas sumini natūralų Juozapo tėvą, Lukas (bevaikį mirusį) — teisinį. Kai kurių autorių nuomone, levirato vestuvių buvus ir ankstesniuose Juozapo protėviuose.

3 Dovydinė Marijos kilmė, rasi, galima išvesti iš Lk 1, 27 (Angelas Gabrielius buvo . . . pasiųstas pas mergaitę, pažadėtą vyrui, vardu Juozapas, iš Dovydo namų“. Taip mano kai kurie egzegetai), tikrai iš pirmojo šimtmečio Padavimų liudijimų.

Kristus įvykdė ant kryžiaus pasiaukodamas. Šiuo išviršiniu veiksmu buvo įkūnytas visiškas Dievo Sūnaus savo Tėvui pasidavimas. Auka buvo skausminga, nes tai buvo Adomo nuodėmės atitaisymas. Ji buvo nuo amžių Dievo skirta žmonijai atpirkti. Dėl jos amžinasis Didysis Kunigas atėjo į pasaulį[1]. Kristus buvo kartu aukojantis kunigas ir pati auka.

Kristui buvo įvykdytas tas mirties sprendimas, kuriuo Dievas žmoniją buvo pasmerkęs, „kad per jį suderintų visa su savimi, ar kas yra žemėje ar danguje, darant jo kryžiaus krauju taiką“ (Kol. 1, 20). Dėl nuodėmės mes buvome Dievo priešai, ir Dievas mus, nusidėjėlius, mirti pasmerkė. Po to galėjo įvykti du dalykai: arba Dievas galėjo būti teisingas ir visus sunaikinti, arba geras ir smerkimą panaikinti. Nuostabi Dievo išmintis. Jis palieka smerkimą savo galioje, bet leidžia pasireikšti savo gerumui. „Kristus savo kūnu atkenčia už mūsų nuodėmes, ant kryžiaus medžio (1 Petr. 2, 24), kad mes per jo mirtį numirtume nuodėmei ir teisingumui gyventume“ (Jeruzalės Kirilas, 13. Katech. 33). Per paties gyvenimo mirtį mirtis buvo nugalėta ir sunaikinta.

Kryžiaus auka yra aukščiausias Dievo garbinimo veiksmas. Galima pasakyti, kad per ją pasaulis aiškiai pasiekia savo paskirtį, per Kristų aukščiausia garbe Dievą pagarbindamas. Apie ją šv. Povilas išsamiai pasisako 9 ir 10 Žydų laiško skyriuose. Pirmiausia jis kalba apie Senojo Įstatymo aukas, kurios buvo aukojamos Senojo Testamento šventykloje. Jis aprašo Sandoros padangtę, paskui pačią šventyklą. Ten buvo senovėje vieta, „Šventąja“ vadinama. „Už antrosios užlaidos buvo padangtė, vadinama Švenčiausiąja. Bet dabar nėra reikalo kalbėti apie tai atskirai. Taigi, dalykams taip esant sutvarkytiems, į priešakinę padangtę įeidavo visuomet kunigai, kai eidavo aukojimo tarnybą, o į antrąją-vieną kartą per metus vienas vyriausiasis kunigas (didžiojo permaldavimo dieną), ne be kraujo, kurį jis aukoja už savo ir už tautos nežinojimą.“

---

1 Kristaus auka yra pirmapradis paveikslas kiekvienos aukos, ir joje reikia įžvelgti aukos esmė ta, kad Dievui buvo paaukota matoma dovana, kad ji pripažintų jį aukščiausiu Viešpačiu ir jį permaldautų.

Povilas čia mato ženklą, kad tikroji švenčiausioji vieta, t. y. dangus, dar yra uždaras, kol laikosi Senojo Įstatymo šventovė. Senojo Įstatymo aukos per save negalėjo sąžinės apvalyti, negalėjo tikrai išteisinti, tai buvo tik simboliai ir šešėliai tos aukos, kurią turėjo Kristus aukoti. Tad jos turėjo būti nuolat kartojamos, nes nė viena nebuvo pakankama. Šių netobulų aukų vietoje Kristus aukojo savąją, tobuląją auką. Jis įėjo į tikrąją, ne žmonių rankomis padarytą švenčiamąją vietą, į dangų, vieną vienintelį kartą už visus ir „ne ožių ar veršių krauju, bet savo krauju, įėjo vieną kartą už visus į šventyklą ir rado amžiną atpirkimą". Kristaus kraujas, žmogumi tapusio Dievo Sūnaus kraujas, turi galią permaldauti ir suteikti vidinį šventumą. Dėl to jo auka daugiau nekartojama. Jis ją kartą už visus paaukojo ir tuo būdu atvėrė dangų. Ir todėl jis yra Naujosios Sandoros tarpininkas. Su Kristaus mirtimi pradėjo galioti Naujasis Testamentas. Kristus įėjo „ne dažnai pats savęs aukoti, kaip kad vyriausias kunigas įeina į šventyklą kas metai su svetimu krauju, nes kitaip jam būtų reikėję kentėti daug kartų nuo pasaulio pradžios, bet dabar jis pasirodė vieną kartą amžių pabaigoje nuodėmės atimti savo auka" (Žyd. 9, 1—28; žiūr. 10, 1—18).

Kristaus tad savo kraujo kaina išpirko mus iš šėtono valdžios. Jis mūsų vietoje prisiėmė sau nupelnytą už nuodėmę bausmę, už mus mirė ant kryžiaus, tuo būdu nugalėdamas mirtį, atsieit — nupelnydamas gyvenimą. Be to, jis davė tinkamą atpildą. Tai galėjo tik jis vienas padaryti; tik žmogus, anot šv. Anzelmo iš Canterbury († 1109), galėjo už žmogaus nuodėmę atsiteisti, tik Dievas galėjo įžeistą Dievą permaldauti. Tik Dievas Žmogus galėjo, iš vienos pusės, numirti, iš kitos pusės — iš numirusių prisikelti ir mirtį įveikti.

Katalikų mokslu Kristus mirė už v i s u s - net už Senojo Įstatymo žmones. Senojo Įstatymo teisingieji tol turėjo būti tam tikroje laikinėje vietoje, „priešpragariu" (limbus) vadinamoje, kol Išganytojas praliejo savo kraują[1]. „Kristus yra permaldavimas už mūsų nuo-

---

[1] Išganymo vaisių pagalba Senojo Įstatymo teisingiesiems atėjo su tuo paslaptinguoju įvykiu, kuris vadinamas Kristaus į pragarus nužengimu. Jį mini šv. Petras. Jis sako, kad Kristus ten nuėjo su savo siela ir mokė kalėjime esančias sielas, kurios Nojaus laikais buvo netikinčios (1 Petr. 3, 19 s.).

dėmes: ne tiktai už mūsų, bet taip pat ir už viso pasaulio“ (1 Jo. 2, 2). Visi, kurie kėsinosi mokyti, kad Kristus mirė ant kryžiaus tik už tam tikrą ribotą žmonių klasę (pvz., Kalvinas, Jansenijus († 1638), kuris skelbė, kad Kristus mirė tik už „predestinuotus“, t. y. „išganymui paskirtuosius“), Bažnyčios buvo pasmerkti kaip eretikai. Ji nuolat pabrėžia išganymo visuotinumą ir kartu tikrą ir nuoširdžią Dievo valią, kuria Dievas „nori, kad visi žmonės būtų išganyti“ (Tim. 2, 4). Tačiau faktiškai tikslą pasiekti pareina nuo žmogaus valios, kuri gali taip pat nuo savo laimės nusikreipti. Kristaus nupelnytas mums išganymas yra ne tik pakankamas, bet net už reikiamą gausesnis. Kristus daugiau nupelnė, kaip Adomas buvo praradęs. Šv. Povilo mokslu 5 Romiečių laiško skyriuje Kristaus nupelnytos dovanos kur kas praneša Adomo mums padarytus nuostolius. Tad Bažnyčia per Didžiojo Šeštadienio žvakės šventinimo apeigas kiekvienais metais gieda: „Vai laiminga kalte, kuri nupelnei mums tokį ir taip kilnų Išganytoją.“ Tik Kristaus išganymo darbo didybę pramatydamas Dievas galėjo leisti gimtajai nuodėmei įvykti.

4. Prisikėlęs Išganytojas

Kristaus mirtimi ant kryžiaus mūsų išganymas dar buvo nebaigtas. Adomo nuodėmė būtų mums nepakenkusi, jeigu mes nebūtume iš Adomo kilę ir su juo surišti tuo būdu, kad nuodėmę iš jo paveldėtume. Taip pat ir Kristaus išteisinamasis darbas ir jo klusnumas būtų nieko mums nepadėję, jeigu mes bet kokiu būdu iš Kristaus neitume, jeigu tarp mūsų ir Kristaus bei jo išganymo darbo nebūtų jokio ryšio, per kurį mes jo nuteisinimą galėtume paveldėti. Dėl to Išganytojas teikėsi prisikelti iš numirusiųjų ir, nauju nušvitęs gyvenimu, į dangų įžengti, kad dabar susijungtų su mumis kaip Išganytojas išaukštintas ir kaip toks mums savo išganymą teiktų. Šis faktas yra didžiausios reikšmės: jis mums pasako, kad ne Didysis Penktadienis, o Velykos yra iškilmingoji mūsų išganymo šventė. Tik Dievo Žmogaus prisikėlimu nuodėmės mirtis yra sunaikinta. Kristaus nuopelnai yra ne tik išoriniu būdu mums duoti, bet ir vidiniu suteikti, kad vidumi juose

dalyvautume[1]. „Medžio neklusnumą Kristus medžio klusnumu išgydė. Pirmuoju Adomu mes įžeidėme Dievą, kadangi mes neklausėme jo įsakymo. Antruoju Adomu mes buvome su juo sutaikyti, kadangi jis buvo klusnus iki mirties“, sako šv. Ireniejus (Prieš erezijas 5, 16, 3). Kaip per Adomą mes buvome nukreipti nuo Dievo ir palinkimą į blogą paveldėjome (žiūr. 48 p.s.), taip per Kristų mes krypstame į Dievą ir jo meilę ir dieviškąją sūnystę paveldime. Tad kūninį mūsų kilimą iš Adomo turi atitikti mūsų kilimas iš Kristaus. Tik ši kilmė už aną yra juo dvasingesnė, juo dvasingesnis ir net dieviškesnis yra jos protėvis ir didesnė jo galia. Pats Išganytojas kalba apie dvasinį gimimą, apie gimimą iš Dvasios, jį statydamas priešais gimimui iš kūno, iš Adomo. Kai nakties metu atsilankęs aukštosios tarybos narys Nikodemas klausė Kristų apie sąlygas įeiti į tikrąją Dievo karalystę, Kristus jam atsakė: „Iš tikrųjų sakau tau, jeigu kas neatgims iš Vandens ir Šventosios Dvasios, tas negalės įeiti į Dievo karalystę. Kas gimė iš kūno, yra kūnas, ir kas gimė iš Dvasios, yra dvasia“ (Jo. 3, 5 s.). Čia Išganytojas aiškiai kalba apie krikštą, kaip užgimimą iš Šv. Dvasios. Tad jis pagrindžia šį kilimą iš Kristaus Kristaus darbu, savo išganymo darbu, kuris bus už mus atliktas. Jis yra (toliau apie tai bus plačiau kalbama 91, 92 ir s.p.) tas mūsų su Kristumi susijungimas, tas vidinis mūsų Kristuje paskendimas, per kurį mums trykšta jo teisingumas ir jo paties šventumas. Kadangi kiekvienas atskiras žmogus turi dvasiškai iš Kristaus gimti, su juo į vienybę sueiti, mes galime suprasti, kad Išganytojas turi gyventi, dargi gyventi tokiu gyvenimu, kuris yra kitoks už jo žemės gyvenimą. Po prisikėlimo ir į dangų įžengimo jis turi turėti šviesų išaukštintą gyvenimą, kad, su mumis jungdamasis, ir mus galėtų išaukštinti. Tad, atsisveikindamas su savo mokytiniais, jis jiems pasakė: „Aš nepaliksiu jūsų našlaičiais, aš ateisiu pas jus. Dar trumpa valandėlė — ir pasaulis manęs jau nebematys.

---

[1] Čia yra pagrindinis skirtumas tarp katalikybės ir Liuterio protestantizmo. Anot Liuterio, Kristaus nuopelnai yra mums tik išviršiniu būdu pritaikyti; jo nuomone, Dievas nežiūri mūsų nuodėmių, nors jos, kaip buvusios, mumyse pasilieka. Šio mokslo laikydamasi, protestantų bažnyčia pagrįstai švenčia išganymo šventę Didįjį Penktadienį.

Jūs gi mane matote, nes aš esu gyvas, ir jūs būsite gyvi... Aš einu sau ir ateinu pas jus“ (Jo. 14, 18, 19, 28). Taip Kristus buvo antrasis, „dvasinis Adomas“ (1 Kor. 15, 45), naujasis žmonių giminės protėvis, kur kas tobulesnis už pirmąjį. Kiekvienam iš mūsų jis rodo naują gyvenimą Dievuje, sueinant į asmeninį sąlytį su juo ir jo išganymo darbu per šventąjį Krikštą. Lygiagretumą tarp Kristaus ir Adomo šv. Povilas ryškiai praveda Romėnų laiško 5 skyriuje, kuris yra viena iš giliausių ir pagrindingiausių viso Naujojo Įstatymo vietų. „Kaip ... per vieną žmogų nuodėmė įėjo į pasaulį ir per nuodėmę mirtis, ir taip mirtis perėjo visiems žmonėms, kadangi visi jame nusidėjome... Taigi, kaip per vieno nuodėmę pasmerkimas ateina visiems žmonėms, taip per vieno teisumą gyvenimo nuteisinimas ateina visiems žmonėms. Nes kaip vieno žmogaus neklusnumu daugelis pasidarė nusidėjėliais, taip ir vieno klusnumu daugelis bus padaryti teisiais“ (5, 12; 18 s.). Povilas randa tik vieną skirtumą, kiekio skirtumą: Kristus kur kas daugiau atgavo, kaip Adomas buvo praradęs: „Dievo malonė ir dovana gausiai pasipylė daugeliui per vieno žmogaus — Jėzaus Kristaus — malonę.“ Kristaus dovanas jis vadina „malonės dovanomis“ ir „teisybės apstumu“ (5, 15, 17). Kur gausėjo nuodėmė, ten dar labiau gausėjo „malonė“ (5, 20). Adomas buvo ne tik priešingas Kristaus paveikslas, bet taip pat Kristaus prototipas. Kristus iš tiesų yra tikrasis žmonių giminės protėvis.

Šią tiesą, kurioje yra išganymo mokslo santrauka, galima grafiškai taip išreikšti:

Kristaus klusnumo darbas		Adomo neklusnumas
Dvasinis iš Kristaus gimimas (Krikštas)	yra didesnis kaip	kūninis iš Adomo gimimas
Gimtasis išteisinimas		gimtoji nuodėmė

Mums dabar aiškiau suprantama, kad tik Kristaus prisikėlimu esame iš tiesų atpirkti. „Jei Kristus nepri-

sikėlė, tai jūsų tikėjimas yra tuščias, ir jūs dar tebesate savo nuodėmėse" (1 Kor. 15, 17). Išganymas turėjo būti kiekvienam mums suteiktas. Tačiau dėl to Kristus turėjo gyventi, ir dargi išaukštintu gyvenimu gyventi. Tą gyvenimą jis įgavo prisikeldamas ir į dangų įžengdamas. Dabar jis ateina pas mus per Krikštą ir kiekvienam atneša savo išganymą. Jis ne tik už mus atsiteisė, bet norėjo mumyse toliau veikti. Tad mes buvome jo ne tik įteisinti išviršiniu būdu pasinaudoti jo nuopelnais (palikdami viduje kaip buvę nusidėjėliai), bet išvidiniu būdu išteisinti ir pašvęsti tapome, nes kaltę pranešančia gausybe Kristaus nuopelnai mumyse išsiliejo „per Jėzų Kristų, mūsų Viešpatį, atiduotąjį dėl mūsų kalčių ir prisikėlusį išteisinti" (Rom. 4, 25). Tik per jo prisikėlimą mūsų išteisinimas galėjo būti pilnai įvykdytas. Tad Išganytojas yra galva to kūno, kurio mes esame nariai (žiūr. 78 p.s.), jis yra vynmedis, mes jo šakos. „Aš tikrasis vynmedis, ir mano Tėvas — vynininkas. Kiekvieną vynmedžio šakelę, manyje nenešančią vaisiaus, jis atima ir kiekvieną, kuri neša vaisių, jis apvalo, kad neštų daugiau vaisiaus... Pasilikite manyje, ir aš jumyse. Kaip vynmedžio šakelė negali atnešti vaisiaus pati savaime, jei nepasilieka vynmedyje, taip ir jūs, jeigu nepasiliekate manyje. Aš — vynmedis, jūs — vynmedžio šakelės. Kas pasilieka manyje ir aš jame, tas neša daug vaisiaus; nes be manęs jūs nieko negalite padaryti. Jei kas nepasiliktų manyje, bus laukan išmestas kaip šakelė ir sudžius, ją surinks, įmes į ugnį, ir ji sudegs. Jei pasiliksite manyje ir mano žodžiai pasiliks jumyse, jūs prašysite, ko tik norėsite, ir bus jums suteikta. Tuo mano Tėvas garbinamas, kad jūs nešate labai daug vaisių ir esate mano mokytiniai" (Jo. 15, 1—8).

Nepajutome, kaip priėjome klausimą, kaip ant kryžiaus nupelnytas Kristaus išganymas mums yra pritaikomas. Šį mokslą dėstysime trečiojoje šios knygos dalyje.

III. DALIS

Išganymo pagalba
(Šventimas)

1. Skyrius

DIEVAS ŠVENTĖJAS

1. Šventoji Dvasia

Mūsų pašventimo darbas paprastai priskiriamas trečiajam Šv. Trejybės asmeniui, Šv. Dvasiai. Iš tiesų pašventimas, būdamas tam tikra prasme naujas tvėrimas, yra visos Šv. Trejybės, kaip vieno Dievo, veiksmas. Tačiau rimtais pagrindais šventėjo vardas ypač priklauso Šv. Dvasiai. Po to, kas iki šiol pasakyta, tat yra nesunku suprasti. Mes turime tiktai prisiminti, ką aukščiau esame apie trečiąjį Šv. Trejybės asmenį dėstę. Štai trumpa santrauka.

Šv. Dvasia yra Šv. Trejybės meilės reiškėja; ji yra meilės ryšys tarp Tėvo ir Sūnaus, be to, Tėvo ir Sūnaus, kaip atskirų asmenų, vienybės ryšys. Ji yra reiškėja Šventosios Dievo valios, atsieit, jo šventumo reiškėja — Šventoji Dvasia, Šventumo Dvasia. Ji yra taip pat triasmenio Dievo gyvenimo žiedas (žiūr. 31 p.). Šventąja Dvasia buvo patepta Kristaus žmogystė ir su dieviškuoju gyvenimu sujungta. Ji įliejo į žmogiškąją Kristaus sielą meilę ir šventumą, kaip savo pačios paveikslą (žiūr. 55 p.s.). Ši Šv. Dvasia veikė jau tuomet, kai Dievas tvarinį į savo vaikus pakėlė. Jis jam davė Šv. Dvasią, kuri turėjo tvarinį suformuoti pagal savo panašumą, įspausti jame savo paveikslą ir jau tuomet būti Dievui Kurėjui ir jo kūrybai vienybės ryšiu (žiūr. 43 p.s). Tad visai dera, kad pašvenčiamoji malonė, atsieit tvarinio pašventimas, ateitų per Šv. Dvasią. Ji liejama

į mūsų širdį per Dievo meilę ir iš savo pusės žadina Dievo meilę mūsų širdyse: „Dievo meilė[1] mūsų širdyse išlieta Šventosios Dvasios, kuri mums yra duota“ (Rom. 5, 5).

2. Kristus ir Šventoji Dvasia

Iš to, ką neseniai (žiūr. 55 p.s.) pasakėme, matyti, kad tarp Kristaus ir Šv. Dvasios yra išimtinai ypatingi santykiai. Šventoji Dvasia yra Kristaus Dvasia ir jo žmogiškosios prigimties atžvilgiu. Kristus ir kaip žmogus turi Šv. Dvasią ir visas jos dovanas. Kristus ir kaip šis žmogus yra Dievo Sūnus, nes jo žmogystė su antruoju Šv. Trejybės asmeniu, būtent Sūnumi, yra sujungta. Dėl to jis ir kaip žmogus turi teisę į Dievo tėviškąją meilę, tad ir į Šventąją Dvasią, kuri yra Tėvo ir Sūnaus meilės ir vienybės ryšys ir išraiška.

Kristaus žmogystę Šventoji Dvasia sukūrė visiškai pagal savo paveikslą; ji ją sudievino. Šis Kristaus žmogystės sudievinimas pirmiausia pasireiškia esminiu jo sielos ir nuosekliai jo proto ir valios pašventimu. Jis pasireiškia, be to, visos jo žmogystės ir viso jo gyvenimo išaukštinimu. Žmogumi tapęs Dievo Sūnus turėjo tad į šį išaukštinimą įgimtą teisę. Kad mūsų išganymo darbą galėtų atlikti nusižeminęs ir nuslėpęs savo visagalybę, kad prisiimtų sau mūsų nuodėmių naštą, jis čia, žemėje, išsižadėjo pats savęs ir šį laiką tarytum gyvenęs nustojo. Tik vieną kartą parinktiesiems Petrui, Jokūbui ir Jonui leido pajusti, kokia iš tiesų jam priklauso garbė. Jis juos nusivedė į Taboro kalną. „Ten jis atsimainė jų akivaizdoje: jo veidas žibėjo, kaip saulė, ir jo drabužiai pasidarė balti, kaip sniegas.“ Pats Dievas Tėvas pasakė gilųjį šio atsimainymo pagrindą. Jis iš debesies sakė: „Šitas mano mylimasis Sūnus, kurį aš sau labai pamėgau“ (Mt. 17, 2 ir 5). Šis žmogus, kuris išaukštintas spindėjo trijų apaštalų akims, yra Dievo Sūnus, tad jam priklauso Dievo Sūnaus garbė. Išganytojas, gyvendamas žemėje, šios savo garbės išsižadėjęs, klusnia mirtimi ją vėl sau susigrąžino. Per savo mirtį jis įėjo į amžinąją šviesybę ir

[1] Pagal kontekstą čia minima Dievo meilė mums. Daugelis Bažnyčios Tėvų tačiau šiuose žodžiuose įžvelgia ir mūsų meilę Dievui.

garbę. „Jis (Kristus), esme būdamas Dievas, nelaikė pasisavinimu būti lygiam su Dievu; bet jis pats save sunaikino, prisiimdamas tarno pavidalą, pasidaręs panašus į žmones ir viršine išvaizda rastas kaip žmogus. Šis pats save pažemino, pasidaręs klusnus iki mirties, iki mirties ant kryžiaus. Todėl Dievas jį išaukštino ir dovanojo jam vardą, pranašesnį už visus vardus, kad Jėzaus vardu priklauptų visoks kelias danguje, žemėje ir po žeme ir kad kiekvienas liežuvis išpažintų, jog Viešpats Jėzus Kristus yra Dievo Tėvo garbei" (Pil. 2, 6—11). Kristus teikėsi sau prisiimti visą nusidėjusios žmonijos naštą ir pareigas ir per kryžiaus mirtį save ir visą žmoniją nuo jų išvaduoti. Taip jis pro tamsiuosius savo kančios vartus įėjo į savo spindulingą garbę. Visa apreiškė Viešpats tik po savo prisikėlimo. Jo kūnas buvo lakus, kaip dvasia, ir iš tiesų sudvasintas[1] pasirodė. Šis Kristaus žmogystės sudvasinimas yra taip pat darbas dieviškosios Dvasios, kurią jis savyje nešioja. Ji Dievo Sūnaus žmogystę perdėm persunkė, perdėm sudvasino ir sudievino: „Viešpats yra Dvasia" (2 Kor. 3, 17), sako šv. Povilas, t. y. Kristus visas yra Dvasia ir visas sudievintas, perdėm Šv. Dvasios persunktas ir performuotas, nes ji yra jo Dvasia. Bažnyčios Tėvai mėgsta šią tiesą aiškinti tokiu paveikslu: Kristaus žmogystė yra tarytum per ugnį perėjusi geležis. Kaip geležis perdėm ugnimi žėri, geležis betgi palikdama, taip ir Kristaus žmogystė pasidarė perdėm sudievinta, vis dėlto žmogyste palikdama.

Šis išaukštinimas istorinį Kristų taip palietė, kad kartu su juo buvo išaukštintas ir įamžintas jo istorinis gyvenimas ir šioje žemėje atlikti išganymo darbai. Dievo akyse esmė yra amžina, dėl to jie gali kiekvienu laiku ir kiekvienoje vietoje įgauti sakramentinę prasmę, nes iš esmės jie yra aukščiau už visas vietas ir laikus iškelti (žiūr. 86 p.).

Tuo būdu susidaro mums labai svarbi išvada. Savaime iškyla tokie pagrindiniai klausimai: kur mes

---

[1] Žodį „sudvasintas" čia suprantame ne „dvasią" iš viso „kūnui" priešais statydami, bet ją priešstatydami prigimtam, žemiškam kūnui, kūninio žemės pasaulio įstatymais suvaržytam. Tad kūnas neišsisklaidė. Kaip Dievo Dvasios pripildytas, visiškai sielos performuotas įrankis, jis yra tikras šios sielos „kūnas", pats Dievo Dvasios „sudvasintas".

galime Šv. Dvasią rasti, kur galime Šv. Dvasios dalyviais tapti? Atsakymas yra vienas: išaukštintoje Kristaus žmogystėje. Kai tik mes sueiname su Kristaus žmogyste į sąlytį (žiūr. 64 p.), tuoj iš jos mums spinduliuoja Šv Dvasia. Laikydamiesi aukščiau minėtojo palyginimo, šią tiesą taip galime paaiškinti: Kristuje žėrinčia liepsna turi suliepsnoti kiekvienas, kas tik Kristų paliečia, kaip kad paliesdamas ugnyje įkaitintą geležį. Ir jis pasidaro dalyvis Šv. Dvasios, Kristaus, Dievo Sūnaus, Dvasios, jis dalyvauja žmogumi tapusio Dievo Sūnaus sūnystėje, Šv. Dvasios yra pakeičiamas Dievo Sūnumi. Kristaus kūnas tampa jo gyvybės kūnu.

Tad mums nesudaro didelės mįslės, kai Šventasis Raštas tą patį veikimą priskiria čia Šventajai Dvasiai, čia Kristui. Tai veikimas Šv. Dvasią turinčio Kristaus, Kristaus Dvasios veikimas, arba Šv. Dvasios Kristuje. Šv. Dvasia ateina į mus tik kartu su išaukštinta Kristaus žmogyste, tik joje ir per ją mums yra siunčiama. Šv. Dvasios siuntimas įvyksta kartu su Kristaus iš dangaus atėjimu. Nors šiedu veiksmai yra skirtingi [1], bet iš vidaus yra tarp savęs susiję ir kits kitą palaiko. Iš to galima suprasti, kaip galėjo Kristus pasakyti savo mokytiniams: „Jums gera, kad aš išeinu; jeigu aš neišeičiau, Guodėjas pas jus neateis, jeigu aš išeisiu, aš jį jums atsiųsiu“ (Jo. 16, 7), arba kaip šv. Jonas galėjo savo Evangelijoje sakyti: „Šv. Dvasia dar nebuvo duota, nes Kristus dar nebuvo išaukštintas“ (Jo. 7, 39). Sekminių paslaptis yra Velykų paslapties vaisius, Sekminės seka iš Velykų ir Kristaus į Dangų Įžengimo. Šv. Petras savo Sekminių pamoksle sako: „Dievo dešine išaukštintas ir, gavęs Tėvo Šventosios Dvasios pažadėjimą, jis ją išliejo, kaip jūs patys matote ir girdite“ (ApD 2, 33).

3. Šventoji Dvasia žmonėse

Mes tik ką pasakėme, kad kas sueina į sąlytį su Kristumi, į tą prasiveržia Šventoji Dvasia, kuri patepė ir pašventė Kristaus žmogystę. Kiekvienas tvarinys, kuris yra Kristaus vynmedžio šaka ir Kristaus narys,

---

1 Tai matyti iš to, kad išviršinė su Kristumi vienybė gali net tada palikti, kai Šventoji Dvasia žmogų dėl nuodėmės apleidžia (žiūr. 93 p.).

yra taip pat Šv. Dvasios patepamas. Į jį nužengia Šv. Dvasia. Tapdamas Kristaus nariu, tvarinys drauge pasidaro Dievo Žmogaus sūnystės dalyvis. Ir jam tad priklauso toji meilės ir vienybės Dvasia, kuria Dangaus Tėvas myli savo Sūnų: „Dievo meilė mūsų širdyse išlieta Šventosios Dvasios, kuri mums yra duota“ (Rom. 5, 5; žiūr. 69 p.). „Kadangi jūs esate sūnūs, Dievas siuntė savo Sūnaus Dvasią į jūsų širdis, kuri šaukia: Abba, Tėve.“

Šventoji Dvasia, nužengusi į tvarinį, pakeičia jį Dievo Sūnaus pavidalu. Kaip sudievino ir išaukštino Kristaus žmogystę, taip ji sudievina ir išaukština Kristaus nariu tapusį tvarinį. Ji yra dėl to amžinosios laimės laidas ir „užstatas“. Kai ateis laikas, ji baigs savo darbą mus išaukštindama. Kaip amžinai laimei ji nušvietė Kristų, taip su laiku ir mūsų sielą ir kūną nušvies ir išaukštins. Toje šv. Povilo Efeziečių laiško vietoje, kuria pagrindėme mūsų knygos suskirstymą, apaštalas sako: „Jame ir jūs išgirdote tiesos žodį (jūsų išganymo Evangeliją) ir į jį įtikėjote, esate atžymėti pažadėjimo Dvasia, kuri yra mūsų tėvonystės laidas, ir jo nuosavybės atpirkti jo garbei girti“ (Ef. 1, 13 s.). Šiais žodžiais Šv. Dvasia visiems mums, Kristuje esantiems, yra mumyse įspaustas, mus iš esmės pakeičiantis antspaudas, yra mūsų amžinosios laimės laidas, tos laimės, kuria baigiasi mūsų išganymas. Šiuo būdu Šv. Dvasia vykdo nuolatinį atgimdymą žmogumi tapusio Dievo Sūnaus Jėzaus Kristaus paveikslo: „Mes esame keičiami, kaip Viešpaties Dvasios, į tą patį (Kristaus) paveikslą iš skaistumo į skaistumą“ (2 Kor. 3, 18). Atsieit, mes galime šiuo Šv. Dvasios veikimu mumyse pasitikėti; ji veikia nuolat mūsų sielą ir kartu per sielą mūsų kūną, juos skaidrindama ir išaukštindama.

Tad Šv. Dvasia g y v e n a žmogaus sieloje, kuri tapo Kristaus nariu. Iš šio gyvenimo plaukia sielai palaiminga Šv. Dvasios jėga ir įtaka. Ši palaiminga jėga pasireiškia pagaliau sielos sudievinimu. Siela tampa geležimi, ugnyje kaitinama (žiūr. 70 p.). „Dievas per jį dovanojo mums didžiausius ir brangiausius pažadus, kad jūs jais pasidarytumėte dieviškos prigimties dalininkai“ (2 Petr. 1, 4). Šią į Dievą panašią sielos būseną mes teologiškai vadiname „pašvenčiamąja m a l o n e“.

Tad pašvenčiamoji malonė yra ne kas kita, kaip dalyvavimas Dievo prigimtyje; per ją mes daromės panašūs į Dievą. Iš pašvenčiamosios malonės plaukia sielai visos jos sudievinimo galios. Per ją mes įgauname galią dieviškai ir su Dievu mąstyti, norėti ir veikti. Per ją mes įsijungiame į triasmenio Dievo gyvenimą. Dievas yra mumyse, ir visa Šv. Trejybė gyvena mūsų sieloje, kaip šventoje bažnyčioje, per nuolatinį šventą su mumis bendravimą: „Kas mane myli, laikys mano žodį. Ir mano Tėvas jį mylės, mes pas jį ateisime ir padarysime pas jį buveinę“ (Jo. 14, 23). Pašvenčiamąja malone išpuošta siela palaiko nuolatinį dvasinį sąlytį su Šv. Trejybe, savo galiomis jį pasiekia ir apsupa patį triasmenį Dievą ir dalyvauja trijų dieviškųjų asmenų gyvenime. Šis Šv. Trejybės mumyse gyvenimas yra pašvenčiamosios malonės išdava. Ši pastaroji tačiau yra išdava patepimo Šv. Dvasia, kuri spinduliuoja Kristaus nariu tapusiam tvariniui.

Be pašvenčiamosios malonės, yra dar vadinamoji „veikiamoji malonė“. Tai akimirkos pagalba, paskatinimas, palengvinimas, kurį Dievas žmogui kartkartėmis suteikia. Tad, kai pašvenčiamoji malonė yra pastovi sielos būsena (dieviškojo panašumo buitis), veikiamoji malonė yra trumpalaikė Dievo siunčiamoji sielai pagalba. Ji gali ateiti prieš žmogaus veiksmą ir vadinasi „priešveiksminė malonė“ (praeveniens). Ji gali remti patį žmogaus veiksmą ir vadinasi „pagalbinė malonė“ (adiuvans). Ypatingoji pagalbinės malonės rūšis yra „ištvermės malonė“ (perseverantiae), kuria Dievas padeda su pašvenčiamąja malone žemės gyvenimą užbaigti.

Šventimui malonė yra būtinai reikalinga. Pašvenčiamoji malonė yra aukštesnysis sielos gyvenimas, be jos ji yra dvasiškai mirusi. Veikiamoji malonė remia kiekvieną antgamtinį išganingą žmogaus darbą. Priešveiksminė paruošia žmogaus pateisinimą per pašvenčiamąją malonę, ji yra iš Dievo ateinančio išganymo pradžia [1]. Tačiau malonė nedaro žmogui jokios prievartos: jis

[1] Malonės reikalingumo išganymo darbams ginti nuo Anglijos vienuolio eretiko Pelagijaus, kuris 400 m. atėjo į Rymą, Apvaizda skyrė ypač šv. Augustiną († 430), kuris yra „Malonės Daktaru“ vadinamas. Kad išganymo pradžia ateina ne iš Dievo, bet iš paties žmogaus, šiek tiek vėliau skelbė eretikai semipelagijonai (pusiau pelagijonai), kuriuos pasmerkė Orange'o (529) Bažnyčios susirinkimas.

gali ir privalo su ja bendradarbiauti, bet gali taip pat jai pasipriešinti. Laisvosios žmogaus valios bendradarbiavimas su malone yra mūsų protui nepasiekiama paslaptis. Jis yra nuostabaus Dievo visažinojimo ir visagalio į žmogų veikimo paslaptis. Viena yra aišku: mūsų valios laisvė yra saugojama rankose to, kuris ją laisvą sukūrė. „Kur yra Viešpaties Dvasia, ten yra laisvė" (2 Kor. 3, 17).

Bažnyčia moko, kad Dievas duoda pakankamą malonę netikintiesiems, kad jie įtikėtų, ir visiems nusidėjėliams, kad atsiverstų. Žmogus, pašvenčiamosios malonės nuteisintas, pagalbinės malonės padedamas, gali „g e r ų d a r b ų" daryti. „Sutverti Kristuje Jėzuje geriems darbams, kuriuos Dievas prirengė, kad juose elgtumėmės" (Ef. 2, 10). Toje naujoje būsenoje, į kurią žmogus yra pašvenčiamosios malonės perkeltas, daryti gera yra natūraliai būtina. Savaime suprantama, kad Dievo meilę, kurią žmogus nešioja širdyje, privalo darbais parodyti; šiaip ta meilė būtų netikra. Žmogaus malonės gyvenimas turi duoti vaisių. Mūsų tikėjimu Kristaus nuteisintas žmogus net vidumi iš tiesų tampa geresnis (žiūr. 66 p.). Neabejotinai tad kitokie ir geresni yra visi jo darbai. Aukšta pasirodo vidinė jo sielos kilnybė. Visus jo darbus, kuriuos dirba Kristaus vienybėje, kaip dieviškojo vynmedžio šaka, kaip Dievo vaikas, per pašvenčiamąją malonę priima Dievas kaip savo Sūnaus darbus. Jis atsako jiems savo meile. Kitais žodžiais: už visus su pašvenčiamąja malone atliktus darbus Dievas savo meile atsilygina. Ši abipusė meilė reiškia abipusį atsidavimą ir pasidalijimą. Gerieji darbai tokiu būdu nupelno pašvenčiamosios malonės padidinimą ir pagaliau amžinąją laimę. Darbai, be pašvenčiamosios malonės atlikti, atsieit, ne Dievo vaiko, ne Kristaus nario darbai, Dievo akyse yra be jokios vertės; amžinajam gyvenimui jie yra prarasti. Iš to galima suprasti, kodėl Šv. Raštas sako: „Jis (Dievas) atsilygins kiekvienam žiūrėdamas jo darbų, būtent, tiems, kurie ištverme darbuose ieško garbės, išaukštinimo ir nemarumo, amžinuoju gyvenimu" (Rom. 2, 6 s.). „Kiekvienas medis, kuris neduoda gerų vaisių, bus išskirtas ir į ugnį įmestas" (Mt. 7, 19). Išganytojas pažada amžinąjį gyvenimą tiems, kurie jį alkaną pavalgydino, trokštantį

pagirdė, nuogą pridengė, ligonį ir kalinį atlankė. Priešingai, amžinąja ugnimi nubaus tuos, kurie savo artimui šių gerų darbų nepadarė (Mt. 25, 31—46). Anuose gyvena meilė, Šv. Dvasia, šiuose jos nėra. O „kas nemyli, pasilieka mirtyje“. „Nes žinome, kad perėjome iš mirties į gyvenimą, nes mes mylime brolius“ (1 Jo. 3, 14).

Be iki šiol minėtųjų, yra dar viena malonės rūšis, kurią mes galėtume pavadinti „pareigine“, arba „luomine malone“ (Amtsgnaden, Standesgnaden). Teologai, pasiremdami šv. Augustino posakiu, ją vadina „gratia gratis data“, t. y. veltui (gratis) duotoji malonė. Šiuo vardu jie supranta tokią malonę, kurią Dievas duoda ne asmeninei ją gavusio naudai, ne jo sielai gelbėti, bet visuomenės reikalams (žiūr. 79 p.s.). Tokią malonę gauna kunigai, kad geriau galėtų eiti savo pareigas. Niekas nėra pats sau kunigas, bet visuomenės tarnybai, visuomenei, kuri kunigo patarnavimų yra reikalinga. Čia taip pat priklauso malonė gerai pamokslus sakyti, gabumai sumaniai kitiems padėti ir juos gelbėti [1] ir t.t. Ši malonė žmogaus geresnio nepadaro. Ji tik remia jį — gal visai be jokių jo nuopelnų (dėl to gratis — veltui gauta) —, kad geriau galėtų siekti visuomenės gero. Tad dėl jos jis neturi didžiuotis, bet juo labiau nusižeminti.

Kartu su pašvenčiamąja malone Šv. Dvasia išlieja mūsų sieloje visą dorybių gausybę. Trys „dieviškosios“ dorybės, būtent — tikėjimas, viltis ir meilė, kurių tiesioginis objektas yra Dievas, dėl to „dieviškomis“ (be to, „teologinėmis“) ir yra vadinamos: jos su Dievu suriša mūsų sielos mintis, norus ir pastangas ir iš viso kreipia mūsų sielą į Dievą. Kitos dorybės, kurių keturios vadinamos pagrindinėmis (kardinalinėmis), būtent — išmanymas, teisingumas, tvirtumas, susivaldymas, ir patį žmogų dorina, ir jo santykius su artimu gerina. Šventoji Dvasia mumyse sudaigina tiktai šių dorybių daigus, laukdama iš mūsų, kad, uoliai bendradarbiaudami, šį pasėlį ugdytume. Plačiau apie jas kalbėti čia

---

1 „Pareiginė“ malonė nėra išimtinai vieniems Bažnyčios pareigūnams teikiama. „Pareigos“ žodį mes čia suprantame platesne prasme. Kiekvienam krikščioniui Dievas duoda „pareiginę malonę“ — pagal jo pareigas.

nėra reikalo nes šie dalykai priklauso ne tikėjimo, o dorovės mokslui.

Siela, be to, gauna septynias Šventosios Dvasios dovanas. Jų vardai ir skaičius išvedami iš pranašo Izajo žodžių apie būsimąjį Mesiją (Iz. 11, 2), kurį pranašas skelbia esant papuoštą išminties ir proto, patarimo ir tvirtybės, mokslo ir maldingumo ir pagaliau Dievo baimės dovanomis. Jos padaro žmogų priimlų Dievo įkvėpimams, kurių yra kiekvienas žmogus reikalingas, kad galėtų sėkmingai siekti savo amžinojo tikslo ir ypač sunkiomis gyvenimo valandomis ištikimai sektų ypatingąja Dievo vadovybe.

Visi šie malonių turtai, kuriuos Šv. Dvasia duoda kiekvienam, kuris yra Kristaus narys, kuris yra vienybėje su žmogumi tapusiu Dievo Sūnumi, pražudomi tik per mirtinę nuodėmę.

Nuodėmė yra Dievo įstatymų laužymas. Kadangi Dievas nieko neįsako ir nedraudžia be reikalo savivališkai, tad kiekviena nuodėmė yra daiktų esmei priešinga, ji prieštarauja pačiai realybei. Štai, pvz., melas yra esminis paneigimas mūsų kalbos, kurią Kūrėjas davė žmogui, kad galėtų išreikšti savo vidines mintis. Tad žodis iš esmės yra mūsų vidinių minčių reiškėjas. Kas savo kalbą taip iškreipia, kad žodžiai jau nebesutinka su jo mintimis, nusideda pačiai žmogaus kalbos esmei ir pačiam jos Kūrėjui, kuris tokio savo kūrybos išniekinimo turi būtinai neapkęsti. Kadangi visi daiktai yra panašūs į Dievą (žiūr. 37 p.), yra jo išminties vaisius ir jo būtybės paveikslas, kiekviena nuodėmė prieštarauja Dievo būtybei ir iš jo būtybės plaukiančiai išminčiai. Dievas saugoja savo kūrybą ir neleidžia, kad ji būtų iškreipiama ir gadinama.

Vienos nuodėmės, kaip žinia, yra mirtinės (sunkiosios nuodėmės), kitos lengvosios. Mirtine nuodėmė vadinama dėl to, kad ji yra sielai tas pat, kas kūnui mirtis: ji naikina aukštesniojo gyvenimo pradą-meilę. Nėra meilės, nėra daugiau sūninių su Dievu santykių, nėra tikrojo sielos gyvenimo, kuris iš esmės yra Dievo panašumas per pašvenčiamąją malonę. Tad sunkiausios nuodėmės yra tos, kurios yra nukreiptos tiesiog prieš Dievą, tokios, kaip netikėjimas, klaidatikystė arba Dievo įžeidimas. Jos iš pagrindų griauna tikruosius tvarinio

santykius su Tvėrėju. Be to, yra kitų nuodėmių, kurios taip giliai įsiskverbia į Dievo valdomąją daiktų santvarką, jog aiškiai prieštarauja Dievo meilei, jei tik yra įvykdomos su aiškiu pažinimu ir laisvu valios pritarimu. Todėl turime visuomet atsiminti, kad mirtinės nuodėmės esmė yra Dievo meilės sunaikinimas. Mirtinę nuodėmę visuomet sudaro trys dalykai: svarbus objektas, aiškus blogo darbo pažinimas ir visiškai laisvas valios pritarimas. Ji, kaip sakėme, sugriauna aukštesnįjį, tikrąjį sielos gyvenimą. Šventoji Dvasia sielą palieka; siela palieka Dievą. Ji netenka dorybių [1]. Kartu jam atimama bet kokia galimybė ką nors nuopelninga ir naudinga daryti amžinajam gyvenimui, dargi netenka visų nuopelnų [2], surinktų amžinybei. Negalima pasakyti, kad nusidėjęs žmogus nieko gero negalėtų padaryti. Geri darbai ir nusidėjėliui yra naudingi, kad gailestingąjį Dievą palenktų suteikti atsivertimo malonę, kad pagal aplinkybes laikinąsias bausmes nuo jo nukreiptų.

Kadangi šie darbai yra be Dievo meilės, gali juos Dievas laikyti sau nemaloniais, nei savimi, nei amžina laime už juos neatlyginti. Amžinybei jie yra žuvę.

Toks Dievo įsakymų nelaikymas arba tokia nuodėmė, kuriai stokoja bent vieno tų dalykų, kurie sudaro mirtinosios nuodėmės esmę, yra mažoji, arba lengvoji, nuodėmė. Ji gali būti atleista ir be Atgailos sakramento (žiūr. 105 p.). Lengvoji nuodėmė antgamtinio gyvenimo nenaikina, vienybės su Dievu nesuardo. Kadangi Dievo meilė nesunaikinta, per ją lieka proga atgailos veiksmu visiškai šia nuodėme nusikratyti. Tačiau su pilnu pažinimu ir sąmone, laisvai daroma lengvoji nuodėmė sudaro rimtą pavojų. Žmogus privalo nuolat antgamtiniam gyvenimui augti, vis labiau prie Dievo artėti. Jis turi stengtis kaskart vis gausesnių Dievo malonių versmių pelnyti. Lengvosios nuodėmės yra rimta kliūtis šioms pastangoms.

---

1 Tikėjimo ir vilties dorybės palieka, jeigu nuodėmė nėra tiesiog prieš šias dorybes nukreipta. Bet jos nėra, kaip teologai sako, meilės persunktos („formate"), tad amžinam gyvenimui nenaudingos. Tačiau jos lieka tikros antprigimtinės (atsieit, iš Dievo veikiančios), tiesa, netobulos dorybės, jeigu bent kokie ryšiai per jas su Dievu yra palaikomi (žiūr. 93 p.).

2 Šie nuopelnai, o taip pat dorybės vėl grįžta per atgailą (žiūr. 106 p.).

ŠVENTASIS IR ŠVENČIAMASIS BENDRAVIMAS

(Bažnyčia)

Viena pagrindinė žmogų liečiančių Dievo darbų ypatybė yra jų visuomeninis pobūdis. Pradžioje Dievas sutvėrė žmogų, kaip visos giminės, „žmonių giminės", protėvį, ir davė gimtąją malonę kaip prigimties, ne atskiro asmens dovaną. Šis protėvis, įkritęs į nuodėmę, įtraukė į ją ir visą savo giminę, ir pirmapradė nuodėmė tuo būdu virto visos žmonių giminės nuodėme. Kristus taip pat yra naujas protėvis naujos giminės, naujos bendruomenės, kurios jis pats yra galva. Ši nauja bendruomenė yra Bažnyčia. Iš tiesų, pats Kristus yra Bažnyčia, o Bažnyčia yra Kristus, toliau gyvenantis Kristus; kiekvienas atskiras žmogus yra Kristaus narys. Bažnyčiai pagrindus padėjo Kristaus mirtis ant kryžiaus, kuri pašalino žmonijos atmaloninimo kliūtį — nuodėmę. Tikroji Bažnyčios gimimo diena yra Sekminės, kuriomis pirmą kartą iš galvos Kristaus nariams buvo išlieta Šv. Dvasia, ir iš šių narių susidarė Bažnyčia.

Jau aukščiau minėjome, kaip šv. Povilas aiškina Kristaus paslaptį žmogaus sieloje. Jis vadina Bažnyčią Kristaus Kūnu. Mokslas apie mistinį Kristaus Kūną yra ypač gražiai dėstomas Efeziečių ir Kolosiečių laiškuose. Čia norime pateikti gražiausias šių laiškų vietas: „Mes, verčiau laikydamiesi tiesos, meile augsime visais atžvilgiais tame, kuris yra galva, Kristus. Jo yra visas kūnas sudėtas ir sujungtas, ir taip jis visais susišelpimo sunėrimais, kaip atitinka kiekvienam sąnariui skirtą veikimą, vykdo savo augimą sau statyti meilėje" (Ef. 4, 15 s.). „Jis (Kristus) yra pirma visų, ir visa juo laikosi. — Jis yra Bažnyčios kūno galva, jis, kurs yra pradžia, pirmagimis numirusiųjų tarpe, kad visame jis turėtų pirmininkystę. Nes visai Dievo pilnybei patiko apsigyventi jame ir per jį suderinti visa su savimi, ar kas yra žemėje, ar danguje, darant jo kryžiaus krauju taiką" (Kol. 1, 17—20). „Jame gyvena kūniškai visa dievystės pilnybė; ir jūs esate pripildyti jame, kurs yra visokio viešpatavimo valdžios galva" (Kol. 2, 9 s.).

„Kristaus ramybė, į kurią jūs esate pašaukti, kaip vienas kūnas teviešpatauja jūsų širdyse“ (Kol. 3, 15)[1].

Čia šv. Povilo dėstoma tiesa paveikslu kūno, kurio Kristus yra galva, o mes nariai, iš esmės yra ta pati, kurią pats Išganytojas vaizduoja vynmedžio ir jo šakų paveikslu (žiūr. 67 p.). Tačiau tarp šių dviejų palyginimų yra skirtumas (tiesa, galva taip pat yra dvasinės įtakos centras), ir šiuo skirtumu abu palyginimai kitas kitą labai gražiai papildo. Vynmedžio šakos yra visos iš esmės vienodos, kūno gi nariai yra skirtingi. Tad kiekvienas šių paveikslų ypatingai išryškina atskirus tos pačios tiesos aspektus. Vynmedžio palyginimas pabrėžia pirmiausia tiesioginius, iš esmės visų organizmo narių vienodus su Kristumi santykius. Šių santykių su Kristumi nuoširdumas priklauso tiktai išimtinai nuo atskirų narių valios. Juo kas labiau atveria širdį gyvybinėms Kristaus sultims, juo giliau jos įsisiurbia, juo glaudesnė bus su Išganytoju vienybė. Šiuo atžvilgiu, kaip sako palyginimas, visi Bažnyčios nariai yra tarp savęs lygūs.

Kūno paveikslas, priešingai, pabrėžia ne tik narių su galva vienybę, bet ypač skirtumą pareigų, kurias turi atskiri bendruomenės nariai. Ši tiesa sudaro ypatingą aiškinimo temą Pirmojo šv. Povilo laiško korintiečiams 12 skyriaus (pal. Rom. 12). Jis čia pirmiausia kalba apie nuostabias malonės dovanas pirminėje Bažnyčioje: apie kalbų dovaną, pranašavimo dovaną ir t.t. ir moko šias dovanas gavusius tikinčiuosius, kad jie jas apverstų visų išganymui. Jos yra jiems duotos ne tiek pačių, kiek bendruomenės naudai, jeigu jie jomis ištikimai naudojasi, jos bus naudingos ir jų pačių sielos išganymui (pal. su pareigine malone, gratia gratis datae, žiūr. 75 p.). Povilas toliau sako: „Dovanos, tiesa, yra įvairios, bet ta pati dvasia. Patarnavimas yra įvairus, bet tas pats Viešpats. Veikimas yra įvairus, bet tas pats Dievas, kuris visuose visa daro. Kiekvienam duodamas Dvasios apsireiškimas, kad būtų iš to naudos. Vienam Dvasios suteikiama išminties kalba, kitam tos pačios Dvasios — žinojimo kalba... Visa gi tai daro viena ir ta pati Dvasia, dalydama kiekvienam, kaip ji

[1] Kadangi Bažnyčia yra bendruomenė tų, kurie sąmoningai sujungia savo asmens buitį su Kristum, tad Bažnyčia yra taip pat vadinama Kristaus „sužadėtine“ (Ef. 5, 25 s., žiūr. 111 p.).

nori. Nes kaip kūnas yra vienas ir turi daug sąnarių, o visi gi kūno sąnariai, nors jų yra daug, tačiau yra vienas kūnas, taip ir Kristus. Nes mes visi esame pakrikštyti vienoje Dvasioje, kad būtume vienas kūnas, ar tai žydai, ar pagonys, ar vergai, ar laisvieji, taip pat esame visi pagirdyti viena Dvasia. Juk ir kūnas yra ne vienas sąnarys, bet susideda iš daugelio. Jei koja sakytų: kadangi aš nesu ranka, aš nesu iš kūno; argi dėl to ji nebebūtų iš kūno? Ir jei ausis sakytų: kadangi aš nesu akis, aš nesu iš kūno; argi dėl to ji nebebūtų iš kūno? Jei visas kūnas būtų akis, kur būtų girdėjimas? Jei jis visas būtų girdėjimas, kur uostymas? Bet dabar Dievas paskyrė kiekvienam sąnarių vietą kūne, kaip jis norėjo. Jei jie visi būtų vienas sąnarys, kur gi būtų kūnas? Taigi dabar, tiesa, yra daug narių, bet vienas kūnas. Akis negali sakyti rankai: aš tavo patarnavimo neprivalau; taip pat ir galva kojoms: man jūsų nereikia. Priešingai, daug labiau reikia tų kūno sąnarių, kurie rodosi silpnesni. Tiems kūno sąnariams, kuriuos mes laikome ne taip garbingais, duodame daugiau pagarbos... Dievas taip sutvarkė kūną, kad suteikė daugiau pagarbos tam, kuriam neteko, kad nebūtų kūne pasidalijimo ir kad sąnariai lygiai rūpintųsi vieni kitais. Jei ką kenčia vienas sąnarys, kenčia visi drauge sąnariai, arba jei vienas sąnarys esti garbinamas, džiaugiasi visi drauge sąnariai. Taigi, jūs esate Kristaus kūnas ir sąnariai vienas prie kito" (Kor. 12, 4—27).

Čia štai kas pasakyta: Kristus ir Bažnyčia sudaro vieną paslaptingą, bet tikrą organizmą. Kristus yra galva, t. y. pirmasis ir svarbiausiasis narys. Kiekvienas palyginimas kokiai tiesai išaiškinti naudojamas tik ta dalimi, kuria jis tiesą įrodo. Kitomis dalimis gali su tiesa nesutapti. Stambių skirtumų ir čia galima rasti. Natūraliame kūno gyvenime galva be kūno gyventi negali. Tačiau Kristus turi nuo Bažnyčios nepriklausomą buitį ir turėjo ją anksčiau už Bažnyčią[1]. Iš tiesų jis yra visa. Jis turi visą pilnybę malonės, kurią Dievas teikėsi žmonių giminei duoti. Kristus sujungia savyje daugelį versmių. „Jame gyvena kūniškai visa dievystės

[1] Čia vėl labiau tiktų vynmedžio palyginimas. Mes turime visuomet vieną paveikslą kitu papildyti.

pilnybė, ir jūs esate pripildyti, kurs yra visokio viešpatavimo ir valdžios[1] galva" (Kol. 2, 9 s.). Šio kūno siela yra Šventoji Dvasia. Ji pirmiausia gyvena Kristuje, kaip galvoje, ir spinduliuoja iš jo visiems nariams. Ji yra atskirų narių ir visos bendruomenės gyvenimo pagrindas, taip, kaip siela rūpinasi visu kūnu ir atskirų jo narių gyvybę palaiko. Dėl to ji paskirsto malones ir kiekvienam nariui nurodo tinkamą bendruomenėj vietą ir pareigas. Šiuodu momentus, visuomeninį ir asmeninį, reikia gerai kitą nuo kito atskirti. Vienybės su Kristumi (kuri priklauso kiekvieno valios) atžvilgiu visi nariai, kaip atskiri asmens, yra lygios vertės, bendruomenės pareigų atžvilgiu jie tarp savęs skiriasi. Dėl šių pastarųjų reikia pasakyti, kad atskirų jų nuopelnai ir vidinė vertė nepriklauso nuo jų užimamos vietos, bet nuo to, ar gerai atlieka skirtąsias Dievo pareigas. Šv. Povilas prasmingai pastebi, kad Dievas mažiesiems nariams suteikė didesnę pagarbą. Kaip žmogaus kūne paslėpti vidiniai sąnariai yra žmogaus gyvybei patys svarbiausi, taip ir Dievo Bažnyčioje pažiūrėti labai mažą vietą užimąs, bet sveikas ir pareigingas jos narys gali turėti labai didelę reikšmę. Vieni nariai turi palaikyti kitus. Kiekvienas už kitus yra atsakingas: „Jei ką kenčia vienas sąnarys, su juo kenčia visi drauge sąnariai; arba jei vienas sąnarys esti garbinamas, džiaugiasi visi drauge sąnariai."

Šių sąvokų šviesoje galima suprasti „teisinę" Bažnyčios pusę. Kadangi Bažnyčia yra tas organizmas, kurio atskiri nariai turi drauge siekti visumos gero, jai yra būtina hierarchinė santvarka; ji turi turėti teisę ir galią žalingus visuomenės narius teisti ir bausti juos dvasinėmis bausmėmis. Teisę ir galią Bažnyčia turi ne iš žmonių, bet iš paties Kristaus. Tą pasiuntinybę, kurią Kristus gavo iš Tėvo, toliau vykdyti Bažnyčiai pavedė. Apie tai kalbėjome 14—19 p.

Čia reikia pastebėti, kad kai kurioms Bažnyčios pašauktoms tautoms gal pirmoje eilėje Dievo Apvaizda yra numačiusi laikų slinktyje nepaprastą pasiuntinybę

---

[1] Visokį viešpatavimą ir valdžią čia reikia suprasti angelus. Tad Kristus tam tikra prasme yra ir angelų galva. Tačiau angelai ne tokia prasme, kaip mes, žmonės, sudaro su Kristum kūno vienybę. Kristus yra žmonių galva ypatinga prasme, nes turi su jais bendrą prigimtį.

ir ypatingus uždavinius. Jas Dievas yra taip pat paskyręs Dangaus karalystės uždaviniams, kuriuos vykdydamos, jos kartu atlieka savo tautinę pasiuntinybę.

Pirmojo korintiečių laiško 12 skyriuje šv. Povilas pragysta „Didžiąją meilės giesmę": „Jei aš kalbėčiau žmonių ir angelų kalbomis, bet neturėčiau meilės, aš būčiau kaip žvangantis varis ir skambantis cimbolas... Dabar pasilieka tie trys dalykai — tikėjimas, viltis, meilė; tačiau didžiausias tarp jų yra meilė." Ši meilė remiasi visų bendru Išganytojum. Ji, ne kas kita, sujungia visą organizmą į vieną nuostabią bendruomenę. Tad Bažnyčia yra toliau gyvenantis Kristus. Ji yra atskirų su Kristumi sujungtų sielų vienybė, ji yra antgamtinis organizmas, ji yra antgamtinė tobula draugija [1]. Šventieji danguje („Triumfuojančioji Bažnyčia"), tikintieji žemėje („Kovojanti Bažnyčia") ir mirusiųjų sielos skaistykloje („Kenčianti Bažnyčia") kartu sudaro šią nuostabią vienybę. Visi savitarpy dalyvauja Bažnyčios nuopelnuose ir malonėse (žiūr. 106 p.s.); vieni eina už kitus; mes galime šauktis dangaus šventųjų pagalbos, ir jie už mus meldžiasi (žiūr. 118 p.), mes maldaujame už vargšes skaistyklos sielas. Čia glūdi „šventųjų bendravimo" tikėjimo tiesos mintis.

Iš to, ką pasakėme, galime išvesti Bažnyčios savybes: ji yra viena, nes ji yra toliau gyvenantis Kristus, kuris ir išviršiniu būdu turi pasireikšti. Ji yra šventa, nes ji yra pats Kristus, jos esmė yra šventumas, jos tikslas — žmonių šventimas [2]. Ji yra „katalikiška", t.y. visuotinė, visiems žmonėms, visoms tautoms, visiems laikams skirta: ji yra visų iki pasaulio pabaigai išganytojas. Pagaliau ji yra „apaštališka", nes remiasi apaštalais ir yra šv. Dvasios apipavidalinta (žiūr. 78 p.). Per apaštalus, Dievo tarnus, jį, ta pati palikdama, nenutrūkstamai plėsdamosi eina iki mūsų laikų (žiūr. 14—19 p.).

---

[1] Bažnyčioje randame aukščiausią, tiesiog antgamtines sritis siekiantį trilypio žmonių bendravimo realizavimą, visas galimas žmonių bendravimo formas: bendruomenę, draugiją ir organizaciją, kurias šiuo atveju geriau tiktų vadinti organizmu (žiūr. Joseph Pieper: Grundformen sozialer Spielregeln, Freiburg i. Br., 1933, Herder. Naujųjų laikų tautos auklėjimo darbo instituto leidinys).

[2] Nėra jokio prieštaravimo, kad čia, žemėje, Evangelijos liudijimu, Bažnyčiai šventi ir nešventi priklauso (ž. Mt. 13, 24—30, 47—50).

Kadangi Bažnyčia yra toliau gyvenantis Kristus, priklausymas Bažnyčiai reiškia priklausymą pačiam Kristui. Ji yra mūsų vienybės su Kristumi laidas; mūsų asmeninis išganymas atitinka mūsų suaugimą su šventųjų bendravimu. Tad nieko nėra mums taip gyvybiškai svarbu, kaip Šv. Dvasios apipavidalintoje Bažnyčioje gyventi. Ji yra mūsų motina, mūsų gyvenimo pagrindas. Per ją vieną yra galimas mūsų išganymas. Tuo nenorima pasakyti, kad geros valios žmogus, dėl nežinojimo būdamas už Bažnyčios, negalėtų būti išganytas. Bet toks iš tiesų priklauso Bažnyčiai. Jis yra į ją pakeliui, tik nuo jos jį — be jokios jo kaltės — sulaiko kokia nors nenugalima kliūtis. Dievo akimis, kuris šiuo atžvilgiu gerą valią priima veiksmo vietoje, jis jai priklauso. Dėl tikrosios Bažnyčios ir per ją Dievas duoda tokiam reikalingų išganymui malonių. Tad ir jo išganymas per Bažnyčią įvyksta. Mes turime betgi neužmiršti, kad, būdami tikrojoje Bažnyčioje, turime kur kas gausesnes išganymo malonių versmes, būtent — per šventuosius sakramentus, kuriais galime nekliudomi nuolatos naudotis.

Bažnyčia yra toliau gyvenantis Kristus, tad ji nesiliauja savo darbą dirbusi toliau, būtent — Dievo garbės ir žmonių išganymo darbą. Pirmoj eilėj tą darbą ji tęsia per liturgiją, t. y. per „kultą", kurį Bažnyčia, kaip mistinis Kristaus Kūnas, su Kristumi, to Kūno galva, praktikuoja jo vardu ir jo vietoje, kaip nesiliaujamą išganymo paslapties vaizdavimą [1]. Liturgijos centras, branduolys ir žvaigždė yra aukos aukojimas. Bažnyčia kasdien atnaujina ant savo altorių Kristaus auką (žiūr. 99 p.), be to, kasdien aukodama savo narių meilės auką, kuri išvien susilieja su Kristaus auka (žiūr. 101 p.). Iš sakramentinės aukos išplaukia kiti sakramentai, kuriais Bažnyčia žmones pašvenčia.

Bažnyčia pagaliau tęsia toliau Kristaus darbą mokydama ir valdydama. Vienu žodžiu, ji eina Kristaus jai pavestąsias kunigavimo, ganytojavimo ir mokymo pareigas.

---

1 „Liturgijos" žodis graikų k. leos, arba laos, — liaudis ir ergon — veiksmas senovėje reiškė liaudžiai rengiamą viešaisiais tikslais vaidinimą.

Kadangi ji yra toliau gyvenantis Kristus, tai Kristaus likimas yra jos likimas: „Kaip mane persekiojo, taip persekios ir jus, jeigu laikė mano žodžius, laikys ir jūs. Visa tai darys jums dėl mano vardo, nes nežino to, kuris mane siuntė. Kadangi nesate iš pasaulio, bet aš iš pasaulio pasirinkau, dėl to pasaulis jūsų nekenčia. Jei pasaulis jūsų nekenčia, atsiminkite, kad manęs pirma jūsų jis nekentė. Ir ateis valanda, kai kiekvienas, kuris jus užmuš, manys Dievui tuo nusipelnęs, tai jums darys dėl to, kad jie nei Tėvo, nei manęs nepažino" (Jo. 15, 20 s., 19, 18; 16, 1). Užtat galutinis Bažnyčios likimas reikš taip pat prisikėlimą ir garbę (pal. 120 p.).

3. Skyrius

SAKRAMENTAI

1. Bendrasis sakramentų mokslas

Kristus, padaręs Bažnyčią išganymo tarpininke, atidavė save į jos rankas ypač per sakramentus, kad per juos jis pats ir jo darbas nuolat gyventų žmonėse ir jiems savo malones dalytų.

Sakramentas yra išviršinis Jėzaus Kristaus įsteigtas ženklas, per kurį mes gauname Kristaus malonę. Nuo senų senovės Bažnyčia tvirtai tiki, kad Kristus įsteigė septynis sakramentus: Krikštą, Sutvirtinimą, Šv. Altoriaus sakramentą, Atgailą, Kunigystę, Moterystę ir Paskutinį Patepimą. Kiekvienam sakramentui reikia trijų dalykų: išviršinio ženklo, Kristaus įstatymo, vidinės malonės.

Išviršinis ženklas savo keliu susideda iš dviejų dalių: pirmoji yra daiktas arba veiksmas, apeiga („medžiaga", „materia"), antroji - šiam daiktui arba veiksmui suteikią sakramentinę reikšmę žodžiai („forma"). Šiais žodžiais medžiaga aiškiai apibrėžiama ir įgauna malonę reiškiančio ženklo prasmę. Krikštas, pavyzdžiui, teikiamas vandens apiplovimu. Šis apiplovimas įgauna savo tikrąją prasmę formos žodžiais „Aš tave krikštiju vardan Tėvo, ir Sūnaus, ir Šventosios Dvasios". Šv. Tomas Akvinietis tokiu būdu pavartotame išviršiniame ženkle įžvelgia išreiškimą santykio su Kristumi, kuris yra išviršiniu būdu apsireiškęs „Dievo Žodis". Tad išviršiniu ženklu kiekvienas sakramentas yra simbo-

l i s[1], arba pojūtinis ženklas. Simbolis yra akivaizdus dvasinio pojūčiais nepasiekiamo turinio pavaizdavimas. Išviršiniai sakramentų ženklai akivaizdžiai nusako dvasinį paslaptingąjį vyksmą; tas pats Krikštas, pvz., yra išvidinio dvasinio apvalymo simbolis.

Tačiau sakramentas nėra paprastas simbolis, bet toks ženklas, kurį mums Kristus, tad Dievas ir pats Sutvėrėjas, yra davęs. Kai mes, žmonės, susikuriame kokį simbolį, mes juo galime dvasinę tiesą išreikšti, bet negalima šiuo simboliu išreiškiamos tiesos realizuoti; žmogus menininkas gali nupiešti Dievo simbolį, bet ne patį Dievą simboliu susikurti. Sakramentas gi yra toks simbolis, kurį įsteigė pats Dievas, tai jo vaizduojamą veikimą galime susieti su pačia kūrybine Dievo visagalybe. Atsieit, jis yra toks ženklas, kuris tai, ką vaizduoja, turi ir savyje, vadinasi, yra veiksmingasis simbolis. Vidinį dvasinį veikimą jis n e t i k s i m b o l i z u o j a, b e t s a v y j e t u r i. Tad šv. Tomas sakramentą laiko tokiu ženklu, kuris, ženklindamas tai, ką ženklina, ir veikia, kitais žodžiais tariant, yra veiksmingasis ženklas. Krikštas, pavyzdžiui, nėra tik tuščias vidinio apvalymo paveikslas, bet yra vidujai apvalomasis ženklas.

Iš čia išplaukia dvejopa sakramento ypatybė: pirmiausia, Dievo jis yra žmogaus prigimčiai priderintas. Žmogus yra dvasiškai kūninė būtybė. Visi jo veiksmai yra atžymėti dvasiškai kūniniu antspaudu. Jo mintys yra įvilktos į vaizdus ir žodžius, jo jausmai (sakysime, meilė kitam žmogui), kad ir šiaipjau tikri ir nuoširdūs būtų, turi kaip nors aikštėn pasireikšti, vadinasi, dvasinis pažinimas yra pojūčių tarpininkaujamas. Šie prigimties reiškiniai lydi visą žmogaus gyvenimą, visus jo veiksmus. Tad Dievas, prisitaikydamas prie žmogaus prigimties, susiejo savo malonę su išviršiniais ženklais, kad jie jos vidinį veiksmą tarytum supojūtintų ir sukūnintų. Dėl to ir kūnas yra pašvenčiamas ir antgamtiškai apvelkamas. Antra: sakramentai yra K r i s t a u s ž m o g u m i t a p i m o (į s i k ū n i j i m o) s p i n d u-

[1] Simbolio žodis yra graikiškos kilmės. Jis yra susidaręs iš veiksmažodžio symballein — sugretinti, palyginti. „Symbolon“ yra ypatingas pažinimo ženklas. Laužiamas, pvz., per pusę žiedas. Žiedo pusė jos savininkui yra ženklas pažinti kitos žiedo pusės turėtoją.

l i a v i m a s. Kaip žmogumi tapdamas nematomasis Dievo Sūnus pasidarė matomas, priėmė kūną, kad mus, žmones, galėtų žmogiškai pasitikti, taip jo buvimas sakramentuose yra jo žmogumi tapimo, įsikūnijimo tęsimas. Popiežius šv. Leonas Didysis sako: „Kas mūsų Išganytojui buvo matoma, perėjo į sakramentus" (74 Pam., 2 Sk.). Pats Kristus, anot šv. Tomo, yra pirminis sakramentas (Ursakrament). Visi kiti sakramentai yra šio pirminio sakramento atspindžiai.

Tad sakramentas yra taip pat Kristaus veikimo tęsimas. Tikrasis sakramentų teikėjas ir jų įsteigėjas yra Kristus. Kaip Dievas, jis yra pirmoji ir paskutinė sakramentų malonės veikimo priežastis. Jo žmogystė yra instrumentinė priežastis ir iš viso Dievo Sūnaus rankose įrankis, per kurį jis vykdo mūsų išganymą. Kiekviename sakramente veikia jis kaip Dievas Žmogus, atsieit — jo dievystė ir žmogystė. Be to, šv. Tomas aiškiai sako, kad sakramentuose veikia ne tik Dievas Žmogus Kristus, bet ir jo išganomasis darbas. Jo kančia ir prisikėlimas yra per sakramentus mums nukreipti. Visi Kristaus veiksmai yra Dievo rankose taip pat mūsų išganymo įrankiai: „Kristaus kentėjimai ir prisikėlimas veikia mus per dvasinį mūsų tikėjimo sąlytį ir per sakramentus" (pal. Sum. Theol., 3 d., 48, 6; 56, 1 ir 2). Tad per sakramentus mes sueiname į sąlytį su Kristaus kančia ir prisikėlimu (pal. 70 p.). Per juos plaukia į mus Kristaus išganomojo darbo malonė, plaukia mūsų išganymas, per juos kiekvienas atskirai pasiekiame savo išganymą.

Sakramentų teikėjas žmogus (pvz., kunigas) yra taip pat įrankis Kristaus rankose. Kadangi tikrasis ir paskutinis jų teikėjas yra Kristus, sakramentų veikimas jų dalytojo žmogaus nepriklauso. Gali jis būti net sunkiai nusidėjęs, gali net netikėti sakramentų galia, jeigu jis juos teikia taip, kaip nori Bažnyčia, sakramentai vis tiek yra tikri ir veiklūs. Šis ministerio nepriklausomas sakramentų veikimas lotyniškai vadinamas veikimu „ex opere operato", pažodžiui „iš atlikto darbo", arba iš tinkamai atliktų sakramentinių veiksmų ir ištartų formos žodžių. Šis „ex opere operato" veikimas mums pasako, kad sakramentų veiklumas siekia kur kas giliau už žmogiškąjį veiksmą.

Žmogus kitą žmogų gali veikti tik iš viršaus. Jis gali jį tik „auklėti", atsieit — aikštėn kelti ir stengtis vystyti tai, kas jame yra. Paties žmogaus esmės branduolio jis betgi negali pakeisti. Pvz., kito valios, jeigu ji yra bloga, geresnės jis padaryti negali. Čia jis yra bejėgis, nes atsistoja ties ta savo veikimo riba, už kurios jo jėgos baigiasi. Dievas, veikdamas mus per sakramentus, pasiekia pačias mūsų esmės gelmes, veikia patį mūsų esmės branduolį ir jį geresnį padaro. Jis duoda mums visai naują dievišką buitį. Tad kur žmogus yra bejėgis, ten veikia sakramentai. Kadangi jie suteikia mums naują, aukštesnę buitį, tuo būdu padaro geresnę ir mūsų valią, palenkia ją trokšti gero, atsieit — to, ko anksčiau nenorėjo, siekti gero taip uoliai, kaip iki šiol nesiekė [1].

Sakramentai tad yra ne žmonių, o Dievo darbas. Dėl to jų veikimas priklauso ne tiktai nuo priimančio juos žmogaus. Savaime suprantama, toks žmogus turi atskirai nusimanyti, kad jam sakramentas yra teikiamas. Priešingu atveju jam nieko neteikiama. Taip pat suprantama, kad jis turi norėti gauti sakramento malonę. Šiaip jis nebūtų vertas sakramento priimti, ir negalėtų veikti sakramento malonė. Juo didesnis sakramento troškimas, juo gausesnė trykšta jo malonė. Kadangi sakramentai yra Kristaus įsteigti, tad Bažnyčia nieko negali pakeisti, kas jų esmei priklauso. Kristus jai tik dalyti sakramentus pavedė, tad ji privalo stengtis, kad tinkamai būtų atliekama visa, kas sakramentams yra reikalinga [2].

Kiekvienas sakramentas suveda mus į sąlyti su Dievu Žmogumi ir jo išganomuoju darbu. Tai yra pirmutinis ir pagrindinis sakramentų v e i k i m a s. Jie įveda mus į Dievo sūnystės teises, suteikia arba padidina mumyse pašvenčiamąją malonę. Tie sakramentai, kurie įsteigti pirmoje eilėje, kad teiktų mums pašvenčiamąją malonę, vadinami mirusiųjų sakramentais. Kiti, kurie

---

1 Tad mes privalome sakramentų veikimu mumyse ir kituose didžiai pasitikėti. Nors tiesioginio jų veikimo ir nepatirtume (būtent, kai jie veikia giliausius mūsų esmės sluogsnius, o ne tiesiogiai mūsų sąmonę), vis tiek jų veikimas yra tikras ir mūsų veiksmams vaisingas.

2 Bažnyčios išleisti įstatymai, nuo kurių priklauso Moterystės ir Atgailos sakramentų vertumas, jų esmės betgi neliečia. Apie tai bus kalbama 104 ir 110 p.p.

pašvenčiamąją malonę mumyse suponuoja ir tik ją padidina, yra gyvųjų sakramentai. Be pašvenčiamosios malonės, kiekvienas sakramentas duoda vadinamąją „sakramentinę malonę“, t. y. teisę į veikiamąsias malones, kurios padeda mums taip gyventi, kaip kiekvieno sakramento priėmimas reikalauja. Štai, pavyzdžiui, vedusieji per Moterystės sakramentą, be pašvenčiamosios malonės padidinimo, visą gyvenimą gauna teisę į visas tas veikiamąsias malones, kurios yra reikalingos pavyzdingam krikščioniškosios moterystės gyvenimui. Kiekvienas sakramentas turi atskirą ribotą veikimą, pasireiškiantį išviršiniais ženklais. Joks sakramentas negali būti pakeistas kitu, kito pavaduojamas.

Yra sakramentų, kurie įspaudžia žmogaus sieloje „neišdildomą žymę“. Tai tie sakramentai, kuriais žmogus krikščionių religijoje skiriamas ypatingoms pareigoms ir gauna ypatingą pašventimą. Tokie yra Krikštas, Sutvirtinimas ir Kunigystė. Ši neišnaikinama žymė, vadinama, be to, dar sakramentiniu charakteriu, padaro mus Kristaus kunigystės dalyviais. Krikštas duoda visuotinę visų tikinčiųjų kunigystę (žiūr. 91 p.s.), Sutvirtinimas šį charakterį vysto toliau, kunigo šventimai suteikia viešąją kunigystę (žiūr. 108 p.s.). Jeigu kuris iš šių sakramentų, be to, Moterystė ir Paskutinis Patepimas (normaliose salygose nekartojami) nevertai, t. y. be atitinkamo pasiruošimo, su sunkia nuodėme yra priimami, sakramentas yra suteiktas, bet malonė pradeda veikti tik po atsivertimo.

Šia proga čia turime išspręsti vieną klausimą, kuris anksčiau buvo iškeltas (13 p. past.). Ten rašėme, kad ir tikėjimas turi galią mus suvesti į sąlytį su Kristumi. Suminėjome ten šv. Povilo žodžius: „kad Kristus tikėjimu gyventų jūsų širdyse“ (Ef. 3, 17). Atsieit, šis veikimas iš dalies priklauso nuo tikėjimo ir sakramentų priėmimo. Mažų mažiausia bent dviejų svarbiausių sakramentų atžvilgiu, būtent — Krikšto ir Eucharistijos, iš tiesų toks yra aiškus Šv. Rašto mokslas. Štai, pavyzdžiui, kaip šv. Povilas Galatų laiške (3, 26) nepastebimai pereina nuo tikėjimo į Kristų prie Kristaus krikšto: „Nes tikėjimu į Kristų jūs visi esate Dievo vaikai. Kurie tik esate pakrikštyti Kristuje, tie apsivilkote Kristumi.“ Pats Išganytojas tokiu pat nepastebimu

būdu pereina prie Šv. Eucharistijos. Kapernaumo sinagogoje pažadėdamas Šv. Eucharistiją, pirma kalba tik apie atėjimą pas save, apie tikėjimą į save. Antrojoje savo kalbos dalyje nuo šio pas save atėjimo vis kas kartas ryškiau pereina prie savo kūno ir kraujo priėmimo žemiškojo maisto pavidalu.

Iš šių liudijimų galime padaryti išvadą, kad tikėjimas sakramentų priėmimu yra papildomas ir sustiprinamas. Kaip neseniai pasakėme (85 p.), žmogus yra dvasiškai kūninė būtybė. Dėl to visi jo veiksmai yra dvasiškai kūninio pobūdžio. Vidiniai dvasiniai jo veiksmai (pažinimo ir valios veiksmai) tik tuomet iš tiesų yra pilni, kai pasireiškia išorėj ir tarsi sukūninti tampa. Tik tokiu būdu jie įgauna visuomeninę reikšmę. Grynai vidiniai veiksmai yra viešumos nepasiekiami. Vidinis vyksmas ir viršinis veiksmas suplaukia į tokią vienybę, kuri yra panaši į sielos ir kūno vienybę. Taip pat tikėjimą į Kristų Dievas tik tuomet atbaigia, kai jis tarytum sukūninamas sakramentų priėmimu. Vidinis tikėjimas ir sakramento priėmimas (ypač Krikšto ir Eucharistijos) sudaro vienybę ir savitarpinę priklausomybę, panašią į sielos ir kūno vienybę[1]. Dėl to šv. Tomas Akvinietis mėgsta vadinti sakramentus „tikėjimo sakramentais"; pirmoje eilėje Krikštui tinka šis „tikėjimo sakramento" vardas. Tik matomuoju sakramento priėmimu mūsų tikėjimas yra išbaigiamas ir visuomenės įvertinamas; iš kitos pusės, vidaus tikėjimas nuteikia sielą sakramento priėmimui[2].

Iš vardo į sakramentus yra panašios „sakramentalijos". Jos tuo nuo sakramentų skiriasi, kad ne Kristaus, o Bažnyčios buvo vėlesniais laikais įsteigtos. Tokios sakramentalijos yra Bažnyčios laiminimai ir šventinimai, pašvęsti daiktai, pvz.: švęstas vanduo ir jo vartojimas, bažnyčios šventinimas, Palmių Sekmadienio palmių šventinimas ir t.t. Jų veikimas nėra nei toks tikras, nei toks gilus, kaip sakramentų. Jie veikia ne

---

1 Šis samprotavimas padės mums lengviau suprasti, kodėl Dievas gali priimti žmogaus valią vietoje veiksmų, kai jam be jo kaltės (dėl nenugalimo nežinojimo ar išviršinės kliūties) sakramentai negali būti suteikiami.

2 Iš to, kas pasakyta, beveik nėra reikalo įspėti, kad sakramento esmė toli gražu neišsemiama tikėjimo išreiškimu. Sakramentas yra kažkas daugiau, bet jis yra taip pat tikėjimo išpažinimo ženklas.

„ex opere operato“, bet „ex opere operantis“ („veikiančiojo veiksmais ir pastangomis“). Jie veikia taip pat Bažnyčios maldomis. Tad šiuo priartėja prie kai kurių sakramentų (ex opere operato) veikimo. Tai ypač tenka pasakyti apie šventinimus (bažnyčios šventinimas ir kt.). Sakramentalijų veikimas, be to, priklauso nuo jų maldingo vartojimo. Jos pačios pašvenčiamosios malonės neteikia (žinoma, jų maldingas vartojimas, kaip kiekvienas maldingas veiksmas, ugdo meilę ir gali eiti priemone pašvenčiamajai malonei gauti), bet patikrina mums ypatingą Dievo apsaugą ir pagalbą (Bažnyčios maldomis). Pagrindinis jų uždavinys yra pakreipti mūsų vartojamuosius daiktus Kristaus tarnybai, jų vartojimą Dievo vaikams naudingą padaryti. Per sakramentalijas Bažnyčia ima Kristaus tarnybai pačią prigimtį. Ypatingą vertę turi šventimai. Per juos pasaulinės apyvartos daiktai pašvenčiami Dievo tarnybai. Štai, pvz., bažnyčios, bažnytinių indų, apdarų pašventinimas ir t.t. Sakramentalijų vartojimas tikintiesiems nėra privalomas. Kaip, iš vienos pusės, bažnytiniai laiminimai turi būti su tinkama pagarba priimami, taip, iš kitos pusės, reikia saugotis sakramentalijas vartojant bet kokių prietarų, atsieit — nelaukti iš pačių asmenų ir daiktų tokių pasekmių, kurios ne jų prigimties, bet Dievo valios priklauso.

2. Krikštas ir Sutvirtinimas

Pirmutinis ir reikalingiausias sakramentas yra Krikštas. Jo išviršinis ženklas susideda iš paliejimo vandens ant krikštijamojo galvos ir tuo pat metu ištariamų žodžių: „Aš tave krikštiju vardan Tėvo, ir Sūnaus, ir Šventosios Dvasios.“ Vertai krikštyti gali kiekvienas žmogus, ir, prireikus, krikštui pakanka paprasto vandens. Iškilmingą krikštą, kaip paprastai esti, teikia klebonas (arba jo įgaliotas kitas kunigas ar diakonas). Šiam reikalui vartojamas per Didįjį Šeštadienį (ir Sekminių Šeštadienį) ypatingomis apeigomis pašventintas „krikšto vanduo“. Iškilmingas krikštas, be suminėtų esminių veiksmų, susideda, be to, iš daugelio kitų apeigų, kurios senovėje iš dalies būdavo atliekamos paruošiamuoju laiku. Senovės laikais krikštydavo paprastai Velykų ir Sekminių šeštadieniais. Šiandien

krikštyti galima kiekvieną dieną, tačiau Bažnyčia pageidauja, kad suaugusieji, jeigu tik yra galima, būtų krikštijami Didįjį Šeštadienį. Išganytojas įsakė Krikštą, kai po savo prisikėlimo prieš pat į dangų žengimą kalbėjo savo mokytiniams tokiais žodžiais: „Man duota visa valdžia danguje ir žemėje. Eikite tad ir mokykite visas tautas, krikštydami juos vardan Tėvo, ir Sūnaus, ir Šventosios Dvasios ir mokydami juos laikyti visa, ką esu jums įsakęs. Ir štai aš esu su jumis visas dienas, iki pasaulio pabaigai“ (Mt. 28, 18—20).

Apie šventojo Krikšto esmę esame iš dalies jau aukščiau pasisakę (65 p.). Krikštas yra atgimimas iš Vandens ir Šv. Dvasios, kaip Išganytojas kad sakė Nikodemui. Jis padaro mus Kristaus nariais, yra pirmas ir pagrindinis mūsų su Kristumi sąlytis. Ypatingai gilų mokslą apie Krikštą randame šv. Povilo 6 Romėnų laiško skyriuje. Čia skaitome: „Ar jūs nežinote, kad mes visi, kurie esame krikštu artimiausiai sujungti su Jėzumi Kristumi, krikštu dalyvaujame jo mirtyje. Nes krikštu, kuriuo dalyvaujame mirtyje, mes esame draug su juo palaidoti, kad kaip Kristus kėlėsi iš numirusiųjų per Tėvo garbę, taip ir mes gyventume nauju gyvenimu. Nes jei mes suaugome su juo jo mirties panašumu, taip pat būsime ir prisikėlime... Jei mes numirėme su Kristumi, tai mes tikime, kad taip pat su Kristumi būsime gyvi“ (Rom. 6, 3—8). Šv. Povilas moko, kad krikštas yra pasikrikštijimas Kristuje arba tos pat kilmės žodžiu pasinėrimas[1] Kristuje. Tačiau pagal šv. Povilą Krikštas yra ne tik pasinėrimas Kristuje, bet maždaug, kaip anksčiau girdėjome šv. Tomą Akvinietį apie visus sakramentus mokant, dargi pasinėrimas Kristaus mirtyje, mus su Kristaus išganymo mirtimi sujungiantis, su Kristumi ir jo mirtimi vienybėn susiejantis. Atsieit — per Krikštą mes įsijungiame į Kristaus išganymo darbą, į jo išganomąją mirtį. Tuo pat mes tampame faktiškaisiais Kristaus išganymo darbo dalyviais. Mes tikrai pasidarome atpirkti iš vidaus su Kristumi ir Kristuje, t. y. per vienybę su juo atsiteisiame už savo nuodėmes. Kristaus nuopelnai yra mums

[1] Graikų ir lotynų „krikštyti“ — „baptizein“, „baptisare“ savo kilme reiškia taip pat „nardyti, panardyti“. Dėl to senovėje panardinimu krikštydavo. Tačiau, kaip pasakytoje vietoje šv. Povilas moko, šis žodis turi dar gilesnę prasmę.

įskaitomi ne tik išviršiniu būdu, bet į mus suplaukia, mus perima, tampa mūsų nuosavybe. Mes esame kartu su Kristumi paslaptingu būdu nukryžiuojami, į jo išganomąjį darbą įtraukiami, pasidarome solidarūs su jo darbu (žiūr. 63 p.s.). Ir mums yra įvykdomas nuodėmės užtrauktas mirties sprendimas, ir mūsų kartu su Kristumi ir Kristuje mirtis yra nugalima ir sunaikinama (žiūr. 62 p.s.). Per krikštą mūsų kūno mirtis yra tarsi anticipuojama, ir, sujungiant ją su Kristaus mirtimi, jos gylys yra išraunamas.

Po krikšto mūsų gyvenimas eina panašiu žingsniu su Kristaus gyvenimu. Jo ir mūsų gyvenimas plaukia viena tėkme. Kristus dar kartą išgyvena mumyse savo Išganytojo gyvenimą, ir mes jo atpirkimo gyvenimą mumyse atnaujiname. Šv. Povilo laiškuose rasime daug vietų, kuriose apaštalas, ypatingu būdu pabrėždamas, išreiškia šią gilią Kristaus ir krikščionio savitarpio gyvenimo paslaptį: krikščionis kenčia su Kristumi, jis kartu su juo yra nukryžiuojamas, su juo miršta, su juo yra palaidojamas. Krikščionis su Kristumi keliasi, su juo gyvena, su Kristumi yra išaukštinamas, Dievas krikščionį su Kristumi į dangų perkelia, kur jis su juo viešpatauja. Kokie jėgos kupini žodžiai! Krikščionis yra tų pačių su Kristumi turtų paveldėtinis. Juo labiau šią tiesą pabrėžia sakydamas: krikščionis yra Kristui tapatus, jame pasodintas, įdiegtas, jame dalyvauja, yra su juo vieno kūno (kaip vieno kūno tarp savęs yra ir patys krikščionys), yra su juo sujungtas. Trumpiausiai šią tiesą išreiškianti forma yra žodžiai: „Jėzuje Kristuje“, kurie, kaip nustatyta, kartojasi šv. Povilo laiškuose net 164 kartus. Į ją panaši yra ir ta, kurią pasirinkome mūsų darbo šūkiu (26 p.): „Kristus jumyse“ (Kol. 1, 27). Tad kiekvienas pakrikštytasis gali su visiška teise prisitaikyti tuos žodžius, kuriuos šv. Povilas apie save yra pasakęs: „Su Kristumi esu prikaltas prie kryžiaus. Esu gyvas, tačiau jau nebe aš, bet yra gyvas manyje Kristus“ (Gal. 2, 19 s.). Senieji Bažnyčios Tėvai mėgdavo sakyti, kad krikščionis yra antrasis Kristus. Šv. kankinys Antiochijos Ignacas pats save ir tikinčiuosius tiesiog vadina „Kristaus nešiotojais“.

Iš šios Krikšto esmės išplaukia atskiros jo veikimo pasekmės. Jis naikina gimtąją nuodėmę. Tai yra

pati esmingiausioji Krikšto išdava. Dėl to jis yra naujas užgimimas Kristuje, priešingas senajam gimimui iš Adomo (žiūr. 65 p.). Jis taip pat naikina visas asmenines nuodėmes, jeigu kas prieš krikštą jas turėjo. Naikina visas bausmes. Jis įlieja sielon pašvenčiamąją malonę ir visas dorybes, apie kurias jau anksčiau kalbėjome (žiūr. 74 p.s.). Kai kurios gimtosios nuodėmės pasekmės, pirmojoj eilėj pageidimas, tiesa, po krikšto pasilieka, tačiau netenka nuodėmingumo ir bausmės pobūdžio, dargi tampa vidino apsivalymo priemone. Kristus padaro mus Kristaus nariais, per jį tampame ir toliau gyvenančio Kristaus — Bažnyčios nariais. Visas kitas Krikšto pasekmes pilnai galėsime suprasti, kai kalbėsime apie Švenčiausiąjį Altoriaus sakramentą. Jis įspaudžia į mūsą sielą neišnaikinamą žymę, kuria, kaip aukščiau pasakėme (88 p.), mes tampame Kristaus kunigystės dalyviais. Krikštas įgalina žmogų priimti visus kitus sakramentus ir yra būtina jiems priimti sąlyga. Pirmiausia jis įgalina švęsti Eucharistiją, aukoti šv. mišių auką, kuri yra esamasis kryžiaus aukos pakartojimas. Šv. Petras krikščionis vadina šventąja kunigyste (1 Petr. 2, 5), karališkąja kunigyste (1 Petr. 2, 9). Krikštas užmezga visuotinę „visų krikščionių kunigystę" (pal. 101 p.s.). Per neišnaikinamą ženklą ir juo gautą šventimą krikščionis šiaip ar taip visuomet priklauso Kristui. Šiais ar kitais bent grynai išviršiniais ryšiais jis yra visuomet su Kristum surištas, nors būtų į sunkią nuodėmę įkritęs. Šiuo atveju jis užkerta savo sielos kelius Kristaus malonių versmėms, tampa mirusiu nariu, sausa vynmedžio šaka; jei taip bus iki galo, įvyks Išganytojo grasinimas: „Kiekvieną vynmedžio šakelę, manyje nenešančią vaisiaus, jis (mano Tėvas) atima... Jei kas nepasiliktų manyje, bus laukan išmestas, kaip šakelė, ir sudžius, ją surinks, įmes į ugnį, ir ji sudegs" (Jo. 15, 2 ir 6). Atsieit, bus galutinai atmestas, atskirtas nuo Kristaus. Tačiau vis tiek paliks tam tikra prasme su Kristumi surištas. Ir kai tik atvers savo sielą malonės versmėms, vėl bematant taps gyvas Kristaus narys. Tad pakrikštyto atsivertimas yra lengvesnis kaip nekrikščionio [1].

---

[1] Iš kitos pusės, neišnaikinamoji žymė uždeda atsakomybę ir padidina galutinai atmestųjų smerkimą.

Krikšto reikalingumą įrodo šie Išganytojo žodžiai: „Eidami į visą pasaulį, skelbkite Evangeliją visam sutvėrimui: kas įtikės ir bus pakrikštytas, tas bus išganytas, o kas neįtikės, bus pasmerktas“ (Mk. 16, 16 s.). „Kas neatgims iš Vandens ir Šventosios Dvasios, tas negalės įeiti į Dievo karalystę“ (Jo. 3, 5). Tad krikštas yra būtinai reikalingas.

Tačiau senovės mokslu tolygi krikštui ir net jį pranešanti yra kankinio mirtis už tikėjimą. Kankinys už Kristų pralietu savo krauju yra pakrikštijamas. Jo mirtis už Kristų prilygsta Kristaus mirčiai („kraujo krikštas“). Be to, prisiminkime, ką anksčiau esame pasakę apie tikėjimo santykius su sakramentu (88 p.s.). Išganymui būtinai reikalinga sueiti į sąlytį su Kristumi. Tas sąlytis normaliai įvyksta sakramento sukūnintu vidiniu veiksmu. Kai nenugalima išviršinė kliūtis išviršinį veiksmą padaro negalimą, Dievas gali vidinį veiksmą, išviršinio veiksmo troškimą, arba, kitais žodžiais, valią, priimti veiksmo vietoje. Kaip Dievo akyse yra sunki valios nuodėmė, kai ją įvykdyti neleidžia tik išviršinė kliūtis, taip lygiai tose pačiose sąlygose vertingas yra geras veiksmas arba, tiksliau pasakius, gero veiksmo troškimas. Tad jeigu kas yra pasiryžęs visa savo išganymui padaryti, ko Dievas iš jo reikalauja. toks Dievo akyse tam tikra prasme yra pakrikštytas („troškimo krikštas“); jis gali būti išganytas, tačiau troškimo krikštas neįspaudžia jo sieloje neišnaikinamos žymės, ir, kol gaus vandens krikštą, negali kitų sakramentų priimti.

Nuo senų senovės Bažnyčioje yra paprotys mažus vaikus krikštyti. „Bažnyčia to laikėsi visuomet ir šiandien laikosi, ji tai yra perėmusi iš tikėjimo ir protėvių ir laikysis tvirtai iki galo“, sako šv. Augustinas, mažųjų krikšto paprotį iš apaštalų laikų išvesdamas. Vidinius krikšto veiksmus, kurių mažieji negali atlikti, atlieka už juos (per krikšto tėvus) pati Bažnyčia. „Šventųjų bendravimo“ pagrindu vienas Bažnyčios narys gali kitą pavaduoti.

Šventasis S u t v i r t i n i m o (lot. Confirmatio, iš firmare — stiprinti, tvirtinti) sakramentas toliau plėtoja tai, ką Krikštas pagrindingai yra suteikęs. Kaip auga toliau užgimęs žmogus, taip turi toliau augti ir vystytis

per krikštą užgimęs antgamtinis gyvenimas. Tad Sutvirtinimas yra papildymas to, ką Krikštas mums yra davęs. Kadangi malonės pilnybė yra ypatingas Šventosios Dvasios turėjimo ženklas, Sutvirtinimas yra Šv. Dvasios sakramentas, sutvirtinamasis gauna Šv. Dvasią. Jeigu mąstysime dar apie kitą Sutvirtinimo pagrindą, tai ši mintis padės mums dar giliau įžvelgti šio sakramento esmę. Sutvirtinimas plėtoja krikšto charakterį ypatingu būdu; jis šaukia krikščionis bendradarbiauti visuotiniam Bažnyčios gerui. Žmogus, vaikas būdamas, galvoja tik apie save, kai paauga, pradeda kitais rūpintis. Taip ir pakrikštytasis per sutvirtinimą subręsta dvasiškai ir pradeda suprasti savo uždavinius visai Dievo karalystei. Nūnai Bažnyčioje viešpatauja Šventoji Dvasia. Tad senovėje tvirtinimo metu Šventoji Dvasia dažnai savo dovanas teikdavo stebuklingu būdu, kad juo veikiau jaunajai Bažnyčiai pasitarnautų: pirmieji krikščionys gaudavo kalbų, pranašavimo ir kitas dovanas, su kuriomis dažnai ir pati Šventoji Dvasia į juos nužengdavo (žiūr. ApD. 10, 46). Tai galima išvesti iš tos Šv. Rašto vietos, kurioje pirmą kartą yra suminėtas Sutvirtinimas: „Kai apaštalai išgirdo Jeruzalėje, kad Samarija priėmė Dievo Žodį, pasiuntė pas juos Petrą ir Joną. Kai jie ten atėjo, meldėsi už juos, kad gautų Šventąją Dvasią, nes niekam iš jų ji dar nebuvo atėjusi, bet jie tik Viešpaties Jėzaus vardu buvo pakrikštyti. Tada dėjo jie ant jų rankas, ir jie gavo Šventąją Dvasią.“ Šis malonės veikimas turėjo pasireikšti kokiu nuostabiu būdu, nes, kai kažkoks Simonas „matė, kad apaštalų rankų uždėjimu gaunama Šv. Dvasia“, norėjo už pinigus pirkti galią Šventąją Dvasią teikti [1] (ApD. 8, 14—18). Panašiai buvo, kai šv. Povilas Efeze teikė Krikšto ir Sutvirtinimo sakramentą kai kuriems Jono mokiniams: „Povilui padėjus ant jų rankas, atėjo ant jų Šventoji Dvasia, ir jie kalbėjo kalbomis ir pranašavo (ApD. 19, 1—6). Nors šiandien Šv.Dvasia šių nuostabių dovanų daugiau nedalija, tačiau ji ateina Sutvirtinimo sakramentu, kad suteiktų jėgų dirbti visuotinės Bažnyčios labui ir už ją kovoti. Tad Sutvirtinimas ir šia prasme yra sakramentas Šventosios Dva-

---

[1] Nuo šio Simono kėsinimasis dvasinius dalykus pirkti už pinigus vadinamas „simonija“.

sios, kuri yra Bažnyčios siela ir joje viešpatauja (žiūr. 81 p.).

Šiandien Sutvirtinimą teikia vyskupas. Jis ant tvirtinamojo galvos deda rankas, tuo pačiu metu tepa chrizma (brangus, su balzamu maišytas alyvų aliejus) jo kaktą, tardamas šiuos žodžius: „Aš ženklinu tave kryžiaus ženklu ir tvirtinu išganymo chrizma vardan Tėvo, ir Sūnaus, ir Šventosios Dvasios. Amen." Popiežius gali ir paprastam kunigui duoti teisę Sutvirtinimo sakramentą teikti [1].

Tad Sutvirtinimas padidina pašvenčiamąją malonę, duoda stiprinančią Šventąją Dvasią, kad drąsiai išpažintume Kristų ir narsiai už jį kovotume, įspaudžia neišnaikinamą žymę. Iš tiesų jis išganymui nėra būtinai reikalingas; tačiau nusideda, kas iš apsileidimo jo nepriima.

3. Švenčiausiasis Altoriaus sakramentas

Svarbiausias iš visų sakramentų, į kurį visi kiti yra nukreipti, yra Švenčiausiasis Altoriaus sakramentas. Jis yra krikščionių gyvenimo centras ir tam tikra prasme visas krikščionybės turinys. Senas šio sakramento vardas yra „Eucharistija", pažodžiui „Dėkojimas" [2].

Eucharistija yra tikra auka ir tikras sakramentas; ji yra sakramentinė auka ir „Aukos sakramentas": šventųjų mišių auka, kuri turi savyje šventąją komuniją. Tad mes turime ją svarstyti kaip šventąją auką ir kaip komuniją. Pirma betgi turime kalbėti apie tikrą Kristaus Šventojoje Eucharistijoje buvimą duonos ir vyno pavidalais. Atsieit — svarstysime: apie Kristaus buvimą Švenčiausiajame sakramente, apie šventųjų mišių auką, apie šventąją komuniją; tačiau turime pabrėžti, kad šis sisteminis suskirstymas nėra joks realus „Aukos sakramento" vienybės suskaldymas.

Tikras Kristaus buvimas Švenčiausiajame Altoriaus sakramente įrodomas Išganytojo žodžiais, kuriais jis pažadėjo įsteigti Eucharistiją. Prieš tai įvyko du dideli stebuklai. Išvakarėse Išganytojas tolimoje rytinėje

---

1 Šią teisę turi visi Rytų apeigų Bažnyčios kunigai, kur Sutvirtinimas yra kartu su Krikštu teikiamas.

2 Senovėje Eucharistijos iškilmės buvo susijusios su dėkojimu Dievui už visus jo didingus darbus.

Genezareto ežero pakrantėje stebuklingai padaugino duoną (pirmasis duonos padauginimo stebuklas, Jo. 6, 1—15). Vidunaktį jis vaikščiojo ežero bangomis akivaizdoje savo mokytinių, mažame laivelyje bekovojančių su siautėjančia audra (Jo. 6, 16—21). Šiais stebuklais jis parodė, kad turi visišką galią duonai ir savo kūnui. Kitą dieną Kapernaumo sinagogoje (vakariniame ežero krante) jis pažadėjo tą sakramentą, kuriame duonos pavidalu duos sielų maistui savo tikrąjį kūną (Jo. 6, 22—71). „Duona, kurios aš duosiu, yra mano kūnas pasaulio gyvybei. Tuomet žydai ginčijosi tarp savęs sakydami: Kaip jis gali duoti mums valgyti savo kūną?" Atsieit, jie pažodžiui ką girdėję suprato. Išganytojas savo žodžių neatšaukia; priešingai, jis juos sustiprina, iškilmingai pabrėždamas: „Iš tikrųjų, iš tikrųjų, sakau jums, jei nevalgysite Žmogaus Sūnaus kūno ir negersite jo kraujo, neturėsite savyje gyvenimo. Kas valgo mano kūną ir geria mano kraują, tas turi amžinąjį gyvenimą, ir aš prikelsiu jį paskutinę dieną. Nes mano kūnas tikras yra valgis ir mano kraujas tikras yra gėrimas. Kas valgo mano kūną ir geria mano kraują, tas pasilieka manyje, ir aš jame. Kaip mane siuntė gyvasis Tėvas ir aš esu gyvas per Tėvą, taip ir tas, kurs mane valgo, bus gyvas per mane." Kai daugelis mokytinių dėl šių, kaip jie sakė, „kietų" žodžių nuo jo pasitraukė, Kristus verčiau buvo pasirengęs ir dvylikos apaštalų netekti, kaip savo žodžius atšaukti. Bet Petras tarė: „Viešpatie, pas ką mes eisime? Tu turi amžinojo gyvenimo žodžius. Mes tikime ir žinome, kad tu Kristus, Dievo Sūnus." Tik vienu atveju Išganytojas savo žodžius paaiškina: „Dvasia yra, kuri gaivina, kūnas nieko nepadeda." Atsieit, mano išaukštintas, sudvasintas, Šventosios Dvasios pripildytas kūnas bus maistas, kurį jums duosiu. Jis bus gyvenimo versmė. „O jei jūs matysite Žmogaus Sūnų įžengiantį ten, kur jis pirma buvo", vadinasi, mano išaukštinimas per prisikėlimą ir į dangų įžengimą įrodys, kad mano „dvasingasis" kūnas, atsieit, išaukštintas ir sudvasintas, bus jūsų gyvenimo maistas.

Tikras Kristaus buvimas taip pat aiškiai matyti iš žodžių, kuriais per Paskutinę Vakarienę Išganytojas Švenčiausiąjį sakramentą įsteigė: „Imkite ir valgykite,

tai yra mano kūnas, kurs už jus duodamas", „Gerkite iš jo visi, tai mano kraujas, Naujosios Sandoros kraujas, kurs už jus ir už daugelį bus išlietas nuodėmėms atleisti. Tai darykite mano atminimui."

Visais laikais šie žodžiai buvo suprantami apie tikrąjį Kristaus buvimą. Šis tikėjimas tvirtai laikėsi 15—16 šimtmečių [1]. Net Liuteris paties Kristaus buvimo neneigė, bet kitaip jį suprato, kaip Katalikų Bažnyčia (Kristus, anot jo, yra nepasikeitusioje duonoje ir tik priėmimo metu). Tą vyksmą, kuriuo Kristus atsiranda Šv. sakramente, Bažnyčia vadina „transubstanciacija" (substancija — esmė; trans — per, atsieit, vienos esmės, substancijos, virtimas kita, persiesmeninimas). Tai reikia taip suprasti: konsekracijos žodžiais, kuriuos Kristaus vietoje kunigas, Kristaus įgaliotinis, ištaria į duoną ir vyną, duonos esmė virsta Kristaus kūno esme, vyno esmė — Kristaus kraujo esme; lieka tik matomoji duonos ir vyno forma, jų pojūtiniai pavidalai. Mes skiriame kiekvieno daikto išorę, pojūčiais pasiekiamus pavidalus, ir šiuose pavidaluose glūdinčią tik protu pasiekiamą daikto esmę. Nors, pavyzdžiui, kurio daikto pojūtiniai pavidalai kinta, mes betgi esame tikri, jog daiktas pasilieka tas pats. Rugio sėkla iš viršaus labai skiriasi nuo išaugusio rugio arba vikšras nuo plaštakės. Tačiau vis dėlto žinome, kad už šių skirtingų pavidalų anksčiau ir vėliau slypi tas pats daiktas, atsieit, ta pati esmė, ta pati substancija, kurią mes ne pojūčiais, o tik protu galime pasiekti. Taip pat nuo išviršinių pojūtinių duonos ir vyno pavidalų turime atskirti ir jų esmę, jų substanciją. Iš prigimimo, žinoma, kiekviena esmė yra susijusi su savo pavidalais; ji atrodo šiaip, o ne kitaip. Pasikeitusios konsekruotos ostijos [2] ir pasikeitusio taurėje vyno lieka tik pojūtiniai duonos ir vyno pavidalai. Tai liudija mums Apreiškimas, tai ryškiai pasako mums konsekracijos žodžiai: po šiais iš prigimties svetimais pavidalais visagaliu Dievo žodžiu slepiasi tikrasis Kristaus kūnas ir kraujas. Mes jų negalime matyti, bet tik tikėte tikėti. Mes tikime Išganytoju ir jo žodžiais.

---

[1] 11 šimtmetyje kurį laiką neigė Kristaus buvimą Šv. Sakramente Tours' o Berengarijas; šią klaidą jis pats atšaukė.

[2] Ostija lot. „hostia" — aukos dovana, aukojamasis daiktas.

Duonos ir vyno pavidaluose tol yra Kristaus kūnas ir kraujas, kol pavidalai sugenda. Išganytojas juose yra taip, kaip kad dabar yra danguje. Tad jis yra kiekviename pavidale ir kiekvienoje pavidalo dalyje visas su kūnu ir siela, su dievybe ir žmogyste po to, kai kunigo ištartais žodžiais duona virsta kūnu ir vynas krauju. Teologai sako: žodžių galia duonos pavidale yra Kristaus kūnas, vyno pavidale — Kristaus kraujas, gyvybinės gi vienybės galia — kiekviename pavidale yra visas gyvas Išganytojas: su kūnu, krauju, siela, dievybe ir žmogyste. Tad Išganytojo kūnas Švč. sakramente slypi nuostabiu dvasiniu būdu. Jis yra tas pats tikras kūnas, kuris buvo prikaltas prie kryžiaus, bet išaukštintas ir sudvasintas kūnas.

Iš to, kas pasakyta, yra aišku, kad Švenčiausiajam Altoriaus sakramentui priklauso dieviška garbė ir šlovė. Čia mes kalbame apie Altoriaus sakramentą. Kur altorius, ten auka. Tad Altoriaus sakramentas yra auka: šventoji mišių auka.

Šventoji mišių auka yra nekruvinas (sakramentinis) Kristaus kryžiaus aukos atnaujinimas. Ji yra mistinio Kristaus Kūno, Bažnyčios, auka. Šiais žodžiais norima nusakyti šv. mišių esmę.

Pradėsime tuo, ką aukščiau (ž. 85 p.) esame pasakę apie sakramento esmę. Mes sakėme, kad sakramentas yra šventas ženklas, kuris vykdo tai, ką ženklina, yra galios ir jėgos pilnas simbolis; pats Sutvėrėjas jam yra suteikęs šią veikiamąją galią. Atkreipkime dabar akis į mišių aukos simbolius. Svarbiausias mišių momentas yra šventasis pasikeitimas. Per jį Kristaus kūnas ir kraujas atsiranda atskiruose duonos ir vyno pavidaluose. Tad Kristaus kūnas ir kraujas pasirodo ant altoriaus vienas nuo kito atskirti. Atskirti kraują nuo kūno — reiškia jį išlieti. Atsieit, per šventąjį pasikeitimą vaizduojamas simbolinis kraujo praliejimas. Šis kraujo praliejimas, kuris čia simboliškai vaizduojamas, yra pats Kristaus kraujo praliejimas ant kryžiaus. („Tai yra mano kūnas, kuris už jus duodamas. — Tai yra mano kraujas, kuris už jus ir už daugelį bus pralietas“). Atsiminkime dabar, ką esame pasakę apie sakramentus, kaip Dievo duotus mums simbolius: jie yra kupini veiklumo simboliai. Tą veiklumą, kurį jie

simbolizuoja, jie iš tiesų ir turi, savyje suima. Tas pats ir mišiose: kai šventosios mišios simbolizuoja Golgotos kraujo praliejimą, tai šis kraujo praliejimas yra tikra realybė, sakramentiškai[1] mišiose įvykstanti. Kaip tai gali būti, mes daug ką pasakyti negalime; tikėjimas mums sako, kad taip yra iš tiesų.

Tad šventosios mišios nėra joks kryžiaus aukos „pakartojimas". Tai aiškiai prieštarautų šv. Povilo žodžiams (taip pat ir įkvėpusiai juos Šv. Dvasiai). Žydų laiške, kuriame jis ryškiai pabrėždamas sako: „Nes Jėzus įėjo... į patį dangų... ir ne dažnai pats savęs aukoti, kaip kad vyriausiasis kunigas (Senojo Įstatymo) įeina į šventyklą kas metai su svetimu krauju (Senojo Įstatymo aukos tikrai išganyti negalėjo); nes kitaip jam būtų reikėję kentėti daug kartų nuo pasaulio pradžios; bet dabar jis pasirodė vieną kartą amžių pabaigoje nuodėmės atimti savo auka . . . Kiekvienas kunigas (Senojo Įstatymo), kasdien eidamas tarnybą ir dažnai aukodamas tas pačias aukas, kurios negali niekuomet atimti nuodėmių, šitas, aukojęs vieną auką už nuodėmes, sėdi per amžius Dievo dešinėje" (Žyd. 9, 25 s.; 10, 11 s.). Mes skaldytume kryžiaus auką sakydami, kad ji per mišias yra „kartojama". Ji ne kartojama, o tik nekruvinu būdu atnaujinama, gal dar geriau pasakius, sakramente sakramentiniu būdu prieš akis statoma.

Šv. mišios yra atminimo auka, Kristaus įsteigta šiais žodžiais: „Tai darykite mano atminimui." Tridento visuotinio susirinkimo įsakymu išleistasis „Rymo katekizmas" sako: „Mes pripažįstame, kad yra ta pati auka ir ta pačia turi būti laikoma, kuri per mišias yra aukojama ir kuri buvo ant kryžiaus paaukota; nes yra viena ta pati aukos dovana, būtent — Kristus, mūsų Viešpats, kuris ant kryžiaus altoriaus vieną kartą kruvinai save paaukojo. Tad kruvinoji ir nekruvinoji aukos dovana nėra dvi dovanos, bet viena, kuri Viešpaties įsakymu: „Tai darykite mano atminimui" kasdien Eucharistijoje yra atnaujinama. „Yra taip pat vienas ir tas pats kunigas, Kristus Viešpats"... (I dal., 4 skyr., 61 klaus. s.).

---

1 Šį buvimą vadiname „sakramentiniu", kad pabrėžtume, jog Kristaus aukojimasis mišiose yra kitoks, kaip istoriškasis Golgotoje, bet nemažiau tikras.

Tad auka ir aukos kunigas per mišias yra pats Kristus. Kunigas, kuris šiandien laiko mišias, yra tik Kristaus rankų įrankis.

Eucharistijos auka yra atliekama Bažnyčios (per jos kunigus). Iš čia ryškėja dar gilesnė mišių aukos mintis ir esmė. Joje v i s a s Kristus — galva ir nariai — yra Tėvui aukojamas. Kristus norėjo savo auka ne tik už mus, bet su mumis aukotis. Per šventąsias mišias buvo galima visiems visų šalių ir laikų krikščionims dalyvauti kryžiaus aukoje, Naujojo Įstatymo aukoje. Tad Kristus per mišias aukoja savo auką kartu su Bažnyčia ir per Bažnyčią. Dėl to ši pastaroji neša šventajai aukai savo dalį — duonos ir vyno dovanas. Ji Kristaus vardu aukoja Dangaus Tėvui tą pačią auką, kurią Kristus pirma ant kryžiaus paaukojo. Kiekvienose šv. mišiose ji dalyvauja kaip visuotinė Bažnyčia. Tad kiekvienos šventosios mišios, nors jos būtų tyliai paprastai laikomos, yra viešas oficialus vyksmas. Grynai „privatinių" mišių, kurios būtų asmeninis mišias laikančiojo kunigo reikalas, iš tiesų visai nėra. Mišiose visuomet dalyvauja visa bendruomenė. Per kunigą, tarytum per savo rankas, visa bendruomenė jas aukoja. Šiam bendram aukojimui ją įgalino Krikštas, kuris tokiu būdu yra visuotinės kunigystės šventimas (žiūr. 93 p.). Pakrikštytasis per mišias yra ne tik pasyvus jų klausytojas, bet aktyvus bendraaukotojas. Šv. mišių Kanone kunigas mini dalyvaujančius žmones, „už kuriuos mes šią pagarbinimo auką tau aukojame ir kurią jie patys tau aukoja". Tad per kiekvienas šventas mišias mes iš naujo įsijungiame į Kristaus išganymo auką, su Kristumi ir Kristuje Dievui atsiteisiame ir esame asmeniškai atperkami. Dievo akyse visa krikščionija, po Kristaus kryžiumi susirinkusi, aukoja kartu su šiuo Dievo pastatytuoju aukščiausiuoju kunigu Naujojo Įstatymo auką, išganymo auką, išvien su jomis kilniausiai garbindama Dievą ir tokiu būdu savo, kaip tvarinio, paskirtį įvykdydama (žiūr. 62 p.): iš tikrųjų „šventoji karališkoji kunigija" (1 Petr. 2, 5 ir 9, žiūr. 93 p.)[1].

---

[1] Žmogus gali sudėti Kristaus aukoje ir savo asmeninę auką, savo asmeninius skausmus ir juos sau išganingus padaryti. Povilas iš Rymo kalėjimo Kolosos bendruomenei rašo: „Džiau-

Įsijungimas į Kristaus auką išganymu ir Kristaus nuopelnais, kuriuos nupelnė ant kryžiaus, pasinaudojimas ypač vidiniu būdu ir gausiai įvyksta per šv. komuniją (lot. „bendravimas"). Ji yra aukos puota. Joje mes valgome Kristaus kūną ir geriame Kristaus kraują, tą patį ant kryžiaus paaukotą ir garbėje prisikėlusį kūną. Ką kalbėti, kokios gausios šios puotos pasekmės: ji padidina pašvenčiamąją malonę, susilpnina blogus polinkius, suteikia džiaugsmo ir jėgos gera daryti, ji naikina mažąsias nuodėmes ir apsaugo nuo sunkiųjų [2], ji duoda mums amžinąjį gyvenimą ir patikrina garbingą kūno prisikėlimą. Išganytojas sako: „Kas valgo mano kūną ir geria mano kraują, tas turi amžinąjį gyvenimą, ir aš prikelsiu jį paskutinę dieną" (Jo. 6, 55). Tad Antiochijos Ignacas vadina Eucharistiją „nemirtingumo vaistu".

Praktiškais (nedogminiais) sumetimais Vakarų Bažnyčia nuo 13 šimtmečio duoda komuniją vienu pavidalu, būtent — duonos pavidalu. Kad būtų išvengta lengvai galimo išniekinimo, švenčiausiasis kraujas žmonėms neduodamas. Kadangi abiejuose pavidaluose yra visas Išganytojas su savo krauju ir su savo dievyste, tikintieji, vienu pavidalu komuniją imantieji, visiškai įvykdo Kristaus įsakymą valgyti jo kūną ir gerti jo kraują. Aukoje yra būtinas abiejų pavidalų pasikeitimas. Tačiau konsekracijai įvykus, pakanka mažiausios pavidalų dalelės į auką ir į aukos puotą per komuniją įsijungti.

Šv. komunija yra sielos maistas. Anot šv. Tomo Akviniečio, Dievas lygiai pasirūpino antgamtiniu mūsų sielos gyvenimu, kaip ir prigimtuoju laikinuoju. Žmogui neužtenka užgimti. Tik užgimęs turi būti maitinamas, nes be maisto tuoj vėl mirtų; ką bekalbėti apie tolimesnį augimą ir vystymąsi. Panašūs dalykai yra ir dvasiniame gyvenime. Per krikštą mes užgimėme dvasiškai. Antgamtiniam gyvenimui palaikyti, ugdyti ir plėtoti reikalingas sielos maistas. Šis sielos maistas yra komunija. Čia kyla reikalas šį maistą priimti. Be

---

giuosi kančiomis, kurias dėl jūsų iškenčiau, ir išbaigiu savo kūne tai, ko stoka Krstaus kančioms; naudai kūno tos, kuria yra Bažnyčia" (Kol. 1, 24).

2 Šv. komunija naikina ir sunkiąją nuodėmę tuo atveju, kad kas, sąmonėje jos neturėdamas, artinasi prie Viešpaties stalo. Žinoma, ir po to palieka išpažinties prievolė (žiūr. 105 past.).

to, jis yra aiškus ir iš šių Kristaus žodžių: „Iš tikrųjų, iš tikrųjų, sakau jums: jei nevalgysite Žmogaus Sūnaus kūno ir negersite jo kraujo, neturėsite savyje gyvenimo“ (Jo. 6, 53). Bažnyčia savo penktuoju įsakymu reikalauja, kad mažų mažiausia bent kartą per metus, būtent Velykų laiku, prie Viešpaties stalo prieitume. Gali būti privaloma ir dažniau priimti šv. komuniją, jeigu kam susidaro ypatingas pavojus, ypač atkristi į sunkias nuodėmes. Komunijos prievolė liečia kiekvieną atėjusį į protą (maždaug nuo 7 amžiaus metų).

Kadangi šv. komunija yra maistas, ji yra gyvųjų sakramentas. Jai priimti reikia turėti pašvenčiamąją malonę. Po sunkios nuodėmės komunijai pasiruošti yra įsakyta atlikti išpažintį[1] (žiūr. 105 p. past.). Be to, Bažnyčia reikalauja ir kūninio pasiruošimo. Komuniją reikia priimti nevalgiusiam[2]. Kas sąmoningai su sunkia nuodėme, kuri per išpažintį nebuvo atleista, drįsta eiti prie Viešpaties stalo, apsisunkina nauja labai didele nuodėme, kurią vadiname šventvagyste.

Šventoji Eucharistija yra kulminacinis krikščionių gyvenimo taškas. Per ją vyksta privalomas Dievo garbinimas ir šlovinimas, taip pat už mūsų nuodėmes atsiteisimas. Ji yra mūsų pagalba ir išganymas. Šv. komunija, kaip sako jos vardas, yra Dievo ir žmogaus vienybė, komuniją priimančių žmonių savitarpė vienybė. Šį vienybės ženklą Bažnyčios Tėvai įžvelgė pačiuose Eucharistijos pavidaluose, nes viena yra duona, nors susideda iš daugelio kviečių grūdelių, vynas yra vienas gėrimas, nors iš daugelio vynuogių išspaustas.

4. Atgailos sakramentas

Atgaila yra tas sakramentas, kuriame kunigas Dievo vietoje atleidžia po krikšto padarytąsias nuodėmes.

---

1 Be to, prie komunijos ruošiamės žadindami savyje Išganytojo troškimą. Juo mes plačiau atveriame savo sielą malonių versmėms, juo gausesnes malones gausime. „Šv. Eucharistijos popiežius“ Pijus X energingai pasisako prieš perdėtus pasiruošimo reikalavimus. Šv. komunija yra gyvenimo vaistas ir davėja, o ne išviršinis atlyginimas. Per didelius pasiruošimo reikalavimus ypač iškėlė klaidingas Jansenijaus mokslas (žiūr. 64 p.). Praktiškai kalbant, geriausias komunijai pasiruošimas, be jokio abejojimo, yra šv. mišių klausymas.

2 Pasninko įsakymą Pijus X (1906) sušvelnino tiems ligoniams, kurie serga visą mėnesį be tikros vilties greit pasveikti: jie gali nuodėmklausio nuožiūra du tris kartus per savaitę priimti komuniją net ėmę vaistus ar ką išgėrę.

Kristus jį įsteigė, kai, per Velykų šventę pasirodęs Paskutinės Vakarienės kambaryje, dvelkė į savo mokytinius ir jiems sakė: „Imkite Šv. Dvasią. Kam nuodėmes atleisite, tam jos atleistos, ir kam sulaikysite, tam sulaikytos“ (Jo. 20, 22 s.). Atgaila tad yra įsteigta kaip teismas. Teisėjas (kunigas) turi išspręsti, ar nuodėmė yra atleistina, ar sulaikytina. Tad pirma jis turi sužinoti kaltę ir jos aplinkybes. Kaltintojas yra ne kas kitas, kaip pats nusidėjėlis. Teisminė atgailos forma reikalauja ne tik iš viso prisipažinti, ar kas yra kaltas, ar ne, bet atskiras nuodėmes išpažinti. Kitas, gal dar gilesnis tokio išpažinimo pagrindas yra pojūtinė-dvasinė žmogaus prigimtis. Nuodėmė priklauso ne tiek nuo išviršinio veiksmo, kiek nuo vidinio jam pritarimo ar nuo jo nusikreipimo (pal. 89 p.), apie kurį galima sužinoti tik iš paties nusidėjėlio prisipažinimo. Bažnyčios atstovui išpažinimas suteikia galimybę nusidėjėliui, kuris kartu ir bendruomenei (Bažnyčiai) nusikalto, jos vardu duoti atleidimą.

Ankstyvojoj Bažnyčioj, be slapto prisipažinimo (ausinės išpažinties), buvo žinoma dar ir vieša išpažintis, kuri kai kada, būtent — iš viešai padarytų ir visuomenei žinomų nuodėmių, būdavo įsakomai privaloma. Uždėtos už nuodėmes atgailos paprastai būdavo viešai atliekamos. Išviršiniai Atgailos sakramento ženklai yra atgailojančiojo veiksmai, t.y. jo prisipažinimas, bet kokiu pojūtiniu būdu išreikštas gailestis ir kunigo žodžiai: „Aš išrišu tave iš tavo nuodėmių vardan Tėvo, ir Sūnaus, ir Šventosios Dvasios. Amen.“ Ne kunigo nuožiūra, žinoma, nuodėmės yra atleidžiamos ir sulaikomos. Jis yra perdėm Kristaus įrankis ir privalo visuomet jaustis kaip jo atstovas.

Atgailoje gali būti atleistos visos po krikšto padarytos nuodėmės. Kai Šv. Rašte kalbama apie neatleidžiamas nuodėmes, turima galvoje sąmoningas nuodėmėse užkietėjimas ir Išganytojo neapykanta. Ketvirtasis Bažnyčios įsakymas bent kartą per metus eiti išpažinties yra privalomas kiekvienam, kurio sąžinė yra apsunkinta sunkios nuodėmės.

Atskiros išpažinties dalys, kurias atgailojantis turi atlikti, yra šios: sąžinės sąskaita, gailestis ir pasižadėjimas, išpažinimas, atgailos atlikimas (atsiteisimas).

Sąžinės sąskaita yra tikslo priemonė, būtent, reikalinga išpažinimui[1].

Svarbiausia dalis yra gailestis, kuris privalo būti su pasitaisymo pasižadėjimu. Gailestis turi būti tikras, turi būti nuoširdus valios pakeitimas, valingas nuodėmės išsižadėjimas ir nuo jos nusikreipimas. Vienų jausmų čia nepakanka. Žinoma, pakilusios širdies jausmas gali jį lydėti ir yra naudingas, tačiau jis nėra esminis dalykas ir nebūtinas; pagaliau ne visada jis priklauso nuo mūsų valios. Gailestis iš esmės yra valios aktas, ryžtingas nuodėmės atsisakymas su noru, kad verčiau būtume nenusidėję, ir tvirta valia daugiau jos nedaryti. Gailestis turi būti antgamtinis, t.y. pagrįstas tais motyvais, kurių mus moko mūsų tikėjimas. Yra tobulas ir netobulas gailestis. Tobulas yra tas, kuris plaukia iš vaikiškai mylinčios Dievą, kaip savo Tėvą, širdies. Netobulas, kai gailimasi dėl to, kad Dievas yra teisingas teisėjas ir baudžia nuodėmę amžinosiomis bausmėmis. Tobulas gailestis tuoj naikina nuodėmę, nes Dievo meilė negali kartu su nuodėme būti, kaip šviesa su tamsybėmis. Tačiau yra pareiga sunkią nuodėmę išpažinti, pagaliau pats tobulas gailestis suima savyje išpažinties pasižadėjimą. Atgailos sakramentui pakanka netobulo gailesčio. Šiuo atveju sakramentas, kuris suveda žmogų į sąlytį su Kristumi ir jo išganymo darbu, įlieja į sielą pašvenčiamąją malonę ir tuo pat sužadina Dievo meilę. Atėjus į žmogaus širdį meilei, mintis apie nuodėmę, su šia Dievo meile sujungta, įgauna tobulo gailesčio pobūdį. Kai žmogus artinosi prie Atgailos sakramento, gal dar nesiveržė prie Dievo vaikiškos meilės kupina širdimi, bet nuo klausyklos traukiasi iš naujo suliepsnojusia meile širdyje nešinas.

Nuodėmių išpažinimas (išpažintis) privalo būti pilnas, nuoširdus, kiekviena nuodėmė turi būti atskirai išpažinta. Ji yra pilna, kai išpažįstamos, kiek tai yra galima, mažų mažiausia visos sunkiosios nuodėmės, jų skaičius ir keičiančios nuodėmės pobūdį (pvz., vagystė bažnyčioje) aplinkybės. Sąmoningas sunkiosios nuo-

---

[1] Sąžinės sąskaita turi būti atliekama su protingu rūpestingumu, bet be baimės. Jeigu po protingai rūpestingos sąskaitos sunki nuodėmė yra užmiršta, tai kartu su kitomis per išpažintį atleidžiama, tik per kitą išpažintį, jeigu ją atsimename, ją reikia pasakyti.

dėmės apleidimas išpažintį padaro nevertą. Tokia išpažintis ir visos kitos po jos įvykusios išpažintys turi būti pakartotos. Išpažinti lengvąsias nuodėmes neprivaloma.

Atgailos atlikimas yra atsiteisimas už nuodėmės suardytą tvarką ir Dievo įžeidimą. Ją paskiria nuodėmklausis. Ji šiandien daugiausia susideda iš ypatingų maldų. Senovėje buvo sunkios atgailos, kurios, kaip tik ką pasakėme, paprastai būdavo viešai atliekamos. Jeigu nuodėme padaryta kam kokia skriauda, yra būtina pagal galimybę šią skriaudą atitaisyti. Išpažinties vertumui mažų mažiausia būtinas noras atlikti atgailą. Jeigu po to ji būtų apleista, išpažintis yra gera. Savivališkas atgailos apleidimas yra nauja nuodėmė.

Atsiteisimas, kaip ir išpažintis, yra visuomeninė pareiga. Suardyta objektyvi tvarka bažnytinės bendruomenės įgaliotinio sprendimu privalo būti atitaisyta.

Atgailos sakramentas yra teisminio pobūdžio. Teisme privalo būti teisėjas. Kaltinamasis turi būti jo pavaldinys. Tačiau ne kiekvieno kunigo pavaldiniai esame, ne kiekvienas kunigas yra šiam teismui kompetentingas. Mes, pavyzdžiui, reiškiame pagarbą kiekvienam vyskupui, kaip apaštalų įpėdiniui, tačiau iš tiesų turime pareigą klausyti tik savo vyskupo. Kunigo kompetencija nustatytose ribose išpažinčių klausyti apibrėžiama vadinamąja „aprobata"; kunigas turi „jurisdikciją" (galią, teisę) tai sričiai, kuriai yra aprobuotas (paprastai savo vyskupijoje)[1]. Iš to, ką pasakėme, yra savaime aiškios išganomosios Atgailos sakramento pasekmės. Jis suteikia arba padidina pašvenčiamąją malonę, naikina nuodėmę, naikina amžinąsias bausmes už nuodėmę ir mažų mažiausia laikinųjų bausmių dalį; jis yra ypatingųjų veikiamųjų malonių versmė. Per atgailą atgauna vertę per pašvenčiamąją malonę nupelnyti ir per sunkią nuodėmę pražudyti nuopelnai ir dorybės.

Čia vieta šį tą pasakyti apie a t l a i d u s. Atlaidas yra laikinosios už atleistąją nuodėmę bausmės atleidimas. Tad atlaidas anaiptol nėra nuodėmės atleidimas. Bažnyčia sulaikymo ir atleidimo galia Kristaus ir šven-

1 Šis Bažnyčios potvarkis yra atremtas į pačią sakramento esmę. Jis įgalina vyskupus savo vyskupijos nuodėmklausius, kuriuos jis geriau už kitus pažįsta, atitinkamai kontroliuoti.

tųjų nuopelnų lobyno, kurio ji yra valdytoja ir dalytoja, pagrindu (ž. 82 p.) gali sunkiąsias senovės atgailas pakeisti lengvesnėmis. Atlaidams pelnyti yra būtina turėti pašvenčiamąją malonę. Pilnieji atlaidai yra visų laikinųjų bausmių už nuodėmes atleidimas. Daliniai atlaidai duoda tik tam tikrą bausmių dalies atleidimą. Kai, pavyzdžiui, sakoma, kad kas gauna 7 metų ir 7 kvadragenų atlaidus, tai reiškia, kad Bažnyčia laiko šiuos atlaidus lygius septynerių metų senovės atgailoms, prie kurių dar buvo prijungtas labai aštraus pasninko laikas (kvadragenos). Visuotiniams atlaidams gauti, be įsakytųjų darbų, dar paprastai reikalaujama: atlikti išpažintį, priimti komuniją [1], bažnyčią lankyti ir melstis šv. Tėvo mintimi. Daugiausia atlaidų galima pelnyti mirusiems (kai kuriuos tik užtarimo prašomuoju būdu) [2].

5. Kunigystė

Kunigystės sakramentas teikia kunigo valdžią ir malonę kunigo pareigoms eiti. Visišką kunigo valdžią turi vyskupas; jis yra kunigas. Jam padėti kunigišką valdžią gauna taip pat jo priklausą žemesniųjų šventimų kunigai. Tad Kunigystės sakramentas turi įvairių laipsnių. Ar visi šiandien mūsų Vakarų Bažnyčioje esantieji laipsniai yra sakramentas, nėra aišku. Šiandien keturi žemesnieji šventimai (ostiarijaus, lektoriaus, egzorcisto, akolito) ir, be to, rodos, pagrįstai subdiakonatas laikomi Bažnyčios įsteigtomis sakramentalijomis. Rytų Bažnyčioje šių laipsnių suskirstymas yra kitoks. Kai kuriose Rytų bažnyčiose yra jų mažiau, ir iš dalies jie ten kitais vardais vadinami. Tikrai sakramentas yra diakonatas, kunigystė ir vyskupystė. Tikroji kunigystės valdžia yra konsekracijos galia, t.y. galia duoną ir vyną pakeisti Kristaus kūnu ir krauju ir ant altoriaus Kristaus auką atnaujinti. Toliau čia priklauso galia teikti

---

1 Paprastai išpažintis yra privaloma tik turint sunkią nuodėmę. Bet jeigu kur išpažintis yra ypatingu būdu įsakoma (jubiliejaus atlaidams), ji turi būti atliekama net tik vienas lengvąsias nuodėmes turint. Be šio atvejo, visus atlaidus pelnyti gali kiekvienas, kuris laikosi dvisavaitinės išpažinties arba eina kasdien prie komunjos.

2 Atlaidus vartojant reikia vengti dviejų kraštutinumų: iš vienos pusės atlaidų niekinimo, iš kitos pusės — atlaidų „medžiojimo“. Tūkstantį kartų geriau augti meilėje, kaip už bausmes atgailoti.

sakramentus, ypač nuodėmes atleisti, šventinti ir laiminti. Vyskupas gali pilną kunigystės galią kitiems suteikti. Diakonas („tarnas“) arčiausia tarnauja kunigui per šventas mišias, atskiru leidimu gali dalyti komuniją, iškilmingą krikštą teikti, skaito Evangeliją. Subdiakonas skaito laišką (epistola) ir antroje po diakono vietoje tarnauja iškilmingoms mišioms. Akolitas („palydovas“) per mišias atlieka tas pačias pareigas, kurios šiandien pavedamos mišių patarnautojams; egzorcistas gali velnio apsėstam egzorcizmus skaityti [1]. Lektorius („skaitytojas“) per pamaldas (išskyrus mišias) [2] skaito Bažnyčios Tėvų raštų ištraukas; ostiarijus („durininkas“) turi prižiūrėti, kad kas nevertas pamaldose nedalyvautų. Šie šventimai Vakarų Bažnyčioje šiandien yra tik paruošiamieji kunigystės laipsniai; nepriklausomos reikšmės jie šiandien neturi. Prieš visus šventimus duodama „tonsūros“ sakramentalija. Tonsūrą gavusieji įsijungia į dvasinį luomą (klierikas). Šventimus teikia vyskupas [3]. Sakramentiniai šventimai diakonatas, kunigystė, vyskupystė yra teikiami rankų uždėjimu. Tai senas šventimų būdas, kurį, kaip žinia iš Šv. Rašto, vartojo jau apaštalai (žiūr. 15 p.). Jis geriausiai išreiškia, kad gaunamoji valdžia pareina iš aukštybių. Ne žmonės skiria kunigą, bet jis per apaštalus ir jų įpėdinius paties Kristaus pašaukiamas ir pašvenčiamas. Šis pašaukimas nenutraukta įpėdinystės gija per apaštalus ir vyskupus ir šių laikų kiekvieną kunigą bei klieriką pasiekia. Be to, šventimuose įteikiami kiekvieno laipsnio tarnybą atitinką įrankiai. Žemesnieji šventimai, subdiakonu pradedant, kuriuose nėra rankų uždėjimo, tik šiuo įrankių įteikimu ir duodami. Kunigui dar tepamos aliejum rankos, o vyskupui galva ir rankos chrizma patepamos.

Kunigystę Kristus įsteigė per Paskutinę Vakarienę, suteikdamas apaštalams galią ir įsakydamas savo atminimui konsekruoti duoną ir vyną.

Kunigystės sakramentas įspaudžia neišnaikinamą

---

1 Egzorcizavimas šiandien yra labai retas dalykas ir gali būti atliekamas tik su aiškiu vyskupo leidimu.

2 Arba net per mišias, kai, pvz., metų ketvirtyse, be epistolos, skaitomi per mišias kiti skaitymai.

3 Mažuosius šventimus gali teikti ir įžymesnis kunigas (kardinolas, abatas ir t.t.).

žymę[1]. Ji yra, kaip aukščiau pasakyta (ž. 87 p.), dalyvavimas Kristaus kunigystėje. Kunigas per ją gauna galią, kaip Kristaus įrankis, jo vardu švęsti žmones, valdyti ir žmonėms teikti Kristaus įsakytus sakramentus, ypač pakeisti duoną ir vyną į Kristaus kūną ir kraują ir laikyti šv. mišių auką. Kadangi konsekracija vyksta žodžiais, sujungtais su kunigo valios veiksmu[2], neišnaikinamoji žymė suteikia kunigo valiai galią būti Kristaus valios įrankiu. Mūsų antgamtinio gyvenimo vystymasis ir tobulinimas Kristaus valia yra su kunigo pareigomis surištas. Kunigas tad yra tikinčiųjų tėvas. Kaip toks, jis turi būti gerbiamas nepriklausomai nuo asmeninių nuopelnų. Pats kunigas neša sunkią atsakomybę už savo pareigų kilnybę. Dėl jų jis ne tiek išdidus, kiek nusižeminęs privalo būti. Nėra grasesnio dalyko už kunigo išdidumą. Tačiau kunigas yra Kristaus atstovas ir jo įrankis; ypač tai tenka pasakyti apie vyskupą. Tad kas eina su Kristum, kartu turi eiti ir su savo kunigais, su savo vyskupu. Šie du dalykai yra neatskiriami.

6. Moterystė

Moterystė, kokią dar rojuje Tvėrėjas įkūrė, yra teisėta dvasiškai kūninė bendram sugyvenimui vyro ir moters sąjunga.

Pirmosios Šv. Rašto Gimimo knygos moko, kad Dievas davė pirmajam žmogui moterį lygiateise drauge. Džiaugsmo šauksmu sutinka ją Adomas, kaip Išganytojas liudija, paties Dievo įkvėptas (pal. Mt. 19, 4 s.; žiūr. sek. eil.): „Tai mano kaulo kaulas ir mano kūno kūnas... Tad žmogus apleis savo tėvą ir motiną ir sutaps su savo žmona, ir jiedu bus dvieje vienas kūnas" (Gim. 2, 23 s.).

Tad moterystės esmė yra dviejų vienumas, t.y. pilnas, nesutraukomas kūniškai dvasinis vienumas tarp vyro ir moters. Šios dvi pagrindinės moterystės savybės —

1 Tai įvyksta mažų mažiausia per sakramentinius šventimus.

2 Tad konsekracijos žodžiai nėra kokia burtų formulė, kuri veiktų mechaniškai, net be minties arba net prieš ją tariančio valią ištarta. Persiesmeninimas tad iš tiesų įvyksta kunigo valios veiksmu, kuris, kaip žmogaus valios veiksmas, turi turėti visuotinę vertę ir dėl to privalo būti išviršiniais ženklais išreikštas (pal. 85, 87).

vienumas ir nesutraukomumas — yra esmingai su moteryste susietos kūrybine Dievo valia: „D u b u s v i e n a s k ū n a s." O Išganytojas prie šių žodžių pridūrė: „Ką tad Dievas sujungė, žmogus teneperskiria." Senajame Įstatyme, kuris dar nebuvo pažinęs išlaisvinimo iš gimtosios nuodėmės pančių, Dievui, išmintingam savo tautos auklėtojui, jos silpnybėms atlaidžiam, leidžiant, šis pirmapradis vienumas ir nesutraukomumas ne visados buvo laikomas [1]. Išganytojas atstatė pirminį moterystės grynumą. Kartą fariziejai jį paklausė: „Ar dera žmogui paleisti savo moterį dėl kokios nors priežasties" (Mt. 19, 3). Jis jiems atsakė: „Ar neskaitėte, kad tas, kuris pradžioje sutvėrė žmogų, padarė juos kaip vyrą ir moterį? Ir tarė: Todėl žmogus paliks tėvą ir motiną ir laikysis savo moters, ir du bus vienas kūnas. Taigi, yra jau nebe du, bet vienas kūnas. Ką tad Dievas sujungė, žmogus teneperskiria." Jie jam atsakė: „Tai kam gi Mozė liepė duoti perskyrimo raštą ir paleisti?" Šį priekaištą Kristus atrėmė: „Mozė leido jums paleisti savo žmonas dėl jūsų širdies kietumo, o pradžioje taip nebuvo. Tai aš jums sakau: Kas tik paleidžia savo žmoną, jei ne dėl svetimoterystės, ir kitą veda, svetimoteriauja; ir kas paleistą veda, svetimoteriauja" (Mt. 19, 3—9). Mozė tad leido mažesnį blogą, kad užkirstų kelią neteisėtiems išsiskyrimams. Kristus tačiau reikalauja iš visų žmonių pirminio moterystės grynumo. Moterystės sutraukymas yra neleistinas. Tačiau svetimoterystės atveju vedusieji gali išsiskirti; bet naujos vedybos ir šiuo atveju neleistinos („kas veda paleistą, svetimoteriauja", palyg. Lk. 16, 18: „Kiekvienas, kurs paleidžia savo moterį ir kitą veda, svetimoteriauja, kas vyro paleistą veda, svetimoteriauja") [2].

Moterystę nuo pat pradžios visos visų laikų tautos laikė iš tiesų kažkuo paslaptingu ir šventu. Popiežius Leonas XIII savo 1888 metų vasario m. 10 d. enciklikoje „Arcanum", taip pat popiežius Pijus XI 1930 m. gruo-

---

1 Kai kurie Bažnyčios Tėvai mano, jog po tvano, kad greičiau žmonės plistų, Dievas aiškiai tarsi „dispensavęs" ir leidęs patriarchams daugelį žmonų turėti.

2 Ar šios pagrindinės moterystės savybės galima, be Dievo apreiškimo, išvesti iš prigimties įstatymų, nėra visai aišku. Mažų mažiausia galima pasakyti, kad ir prigimtasis protas veda prie moterystės vienumo ir nesutraukomumo.

džio m. 31 d. enciklikoje „Casti Connubii" moko, kad jau pirmojo žmogaus rojuje moterystė reiškė Dievo žodžio įsikūnijimo palaptį. Šis simbolinis moterystės šventumas tikroje šviesoje pasireiškė tik Naujojo Įstatymo moterystėje, įgaudamas naują stiprumą ir kilnumą: Viešpats Jėzus Kristus iškėlė moterystės sutartį iki sakramento. Šio mokslo, aiškiai paskelbto Tridento visuotinio susirinkimo, Bažnyčios mokytojų tvirtai laikomasi. Visų pirma jie visuomet šia mintimi aiškina vieną Šv. Rašto vietą. Šv. Povilas Efezų (Ef. 5, 25—32) laiške sako: „Vyrai, mylėkite savo moteris, kaip Kristus mylėjo Bažnyčią ir pats save atidavė už ją, kad ją pašventintų... Vyrai turi mylėti savo žmonas kaip savo kūnus. Kas myli savo moterį, tas pats save myli. Todėl žmogus paliks savo tėvą ir savo motiną ir laikysis savo moters: ir du bus vienas kūnas. Tai paslaptis (sacramentum) didelė, aš sakau Kristuje ir Bažnyčioje."

Tad šventasis Povilas sako, kad moterystė yra šventas ženklas, Kristaus ir Bažnyčios vienybės simbolis. Turėdami, be to, prieš akis, kad Kristus skelbia labai griežtus moterystės įstatymus, reikalauja jos grynumo, pagrįstai galime tvirtinti, kad suteikia jai naujų jėgų, duoda malonę, kad žmogus šiuos reikalavimus galėtų įvykdyti, atsieit, jis padaro moterystę kažkuo šventu, malonę teikiančiu ženklu, t.y. sakramentu.

Tą pat nuo seniausių laikų liudija Padavimas. („Kadangi Dievas juos surišo, juose gyvena malonė, nes Dievas juos sujungė", Origenas † 254 (5). Čia apie moterystę pasakyta, kas yra giliausia. Ji yra malonės pilno Kristaus atsidavimo savo Bažnyčiai simbolis; pačiam šiam simboliui yra duota malonės teikiamoji galia. Tad vyro ir moters sąjunga privalo būti patvari, gryna ir šventa. Moterystė yra sakramentas ne tik tam momentui, kada jis priimamas, bet, anot Roberto Belarmino žodžių, kuriuos, kaip savus, cituoja popiežius Pijus XI, „ir tolimesnėje savo eigoje". Atsieit, „kol gyvi vedusieji, tol jų sąjunga yra paslaptingas Kristaus malonės ženklas Bažnyčioje". Moterystė jokios neišnaikinamos žymės neįspaudžia; tad sakramentas baigiasi vieno vedusiųjų mirtimi. Tačiau ją galima palyginti su sakramentais, neišnaikinamą žymę įspaudžiančiais; ji

tęsiasi ir po sakramento priėmimo momento. Vidinė moterystės mintis atsiekiama vedybiniu, iš Dievo valios einančiu bendravimu, „dviejų vienumu“, kuris yra Kristaus ir Bažnyčios vienybės simbolis. Kits kitą mylėdami, visur išvien sugyvendami, kits kitą remdami, vedusieji pasiekia moterystės tikslą; ji tampa jiems savitarpio tobulinimosi ir šventumo priemone. Be to, moterystė savo esme turi dar kitą tikslą, būtent — vaikus, kurį Pijus XI kartu su šv. Augustinu vadina „pirmąja moterystės palaima“. „Žmonių giminės Sutvėrėjas pats pamokė, kad jis iš savo gerumo teikėsi žmones pašaukti pagalbininkais toliau gyvybei skleisti, kai dar rojuje, įsteigdamas mūsų protėvių moterystę, jiems ir visiems būsimiesiems vedusiems pasakė: „Aukite ir dauginkitės ir pripildykite žemę“ („Casti Connubii“). Kaip Kristaus vienybė su Bažnyčia iš esmės yra vaisinga, taip ir šios vienybės simbolinė prasmė yra iš esmės nukreipta į vaiką, kuris yra vedusiems naujas savitarpės vienybės ryšys. Į jį yra nukreipta ir dvasinė — kūninė lyčių priklausomybė. Pagaliau moterystė turi tikslą taip pat tvarkyti lytinius polinkius.

Moterystės sakramentą vienas kitam teikia patys jungtuvininkai. Išviršinis ženklas yra pojūtiniu būdu sudaryta savitarpė sutartis ir jos priėmimas.

Krikščioniška moterystė yra ta pati teisėta jungtuvių sutartis, į sakramentą pakelta. Tad krikščioniškosios jungtuvės nuo sakramento neatskiriamos. Kai krikščionis vyras ir krikščionė moteris ištaria savitarpį teisėtą sutikimą, kad užmegztų bendrą gyvenimą, jie savitarpy priima Moterystės sakramentą.

Moterystės visiškai nutraukti Bažnyčia negali. Ji tik gali atskirti nuo bendro gyvenimo, palikdama kai kurias pareigas, bet be teisės į kitą moterystę. Galima tam tikromis sąlygomis nutraukti tik sudarytą, bet nepanaudotą moterystę, be to, moterystę dviejų nekrikštytų, kurių vienas apsikrikštija, o kitas krikščioniškajai pusei sudaro gyvenimo sunkumų [1]. Dėl šventos ir sakramentinės moterystės esmės tik Bažnyčia turi teisę leisti

---

[1] Tai yra vadinamoji „Povilo privilegija“. Ji dėl to taip vadinama, kad remiasi šv. Povilo autoritetu, kuris štai ką pasakė: „Kitiems ne Viešpats, aš sakau. Jei kurs brolis turi netikinčią žmoną ir ji sutinka gyventi su juo, teneatleidžia jos. Taip pat jei kuri tikinti moteriškė turi netikintį vyrą ir

moterystės įstatymus. „Kadangi moterystė iš prigimimo yra dalykas šventas, pritinka, kad ji būtų ne valdovų autoritetų (ne pasaulinės valdžios) tvarkoma, bet dieviško Bažnyčios autoriteto, kuri viena yra šventų dalykų mokytoja“ (Leonas XIII enciklikoje „Arcanum“). Tą pat sako naujasis Bažnyčias kodeksas (1918 m.). „Krikštytųjų moterystė tvarkoma ne tik dieviškųjų, bet ir bažnytinių įstatymų; civilinė valdžia yra kompetentinga tik grynai pilietinėms moterystės pasekmėms“ (Kanonas 1016). Šiomis pilietinėmis moterystės pasekmėmis reikia laikyti: dalis, turtų bendrumas, našlio-ės pajamos, luomo teisės, paveldėjimo teisės ir t.t. Civilinė valdžia turi daugių daugiausia teisę į nekrikštytųjų moterystę. Tačiau ji negali ir šios moterystės atžvilgiu leisti tokių įstatymų, kurie prieštarautų gamtos įstatymams.

Tridento visuotinis susirinkimas nutarė, kad teisėtos yra tik tos jungtuvės, kurios įvyksta prie klebono ir dviejų liudininkų [1]. Be to, Bažnyčia nuo senų laikų yra nustačiusi tam tikrą skaičių vadinamųjų moterystės kliūčių, kurių vienos padaro moterystę iš viso negalimą (sutraukomosios kliūtys), kitos daro ją neleistiną (kliudomosios moterystės kliūtys). Daugelį jų pasisavino ir pasaulinių įstatymų leidėjai. Svarbiausios sutraukomosios kliūtys yra artima giminystė ir gentystė, religijos skirtumas, t.y. moterystė krikštyto ir nekrikštyto. Dėl šių kliūčių moterystė yra netikra. Svarbiausios kliudomosios kliūtys yra tikėjimo skirtumas, t.y. moterystė priklausančių atskiroms krikščioniškoms tikyboms. Tokią moterystę Bažnyčia draudžia [2].

Nuo kai kurių tiek sutraukomųjų, tiek kliudomųjų kliūčių Bažnyčia rimtais pagrindais dispensuoja.

---

tas sutinka gyventi su ja — tegul ji nepaleidžia vyro. Bet jei netikintis skiriasi, tegul skiriasi, nes brolis ar sesuo nėra tokiais atvejais surišti“ (1 Kor. 7, 12—15).

[1] Bažnyčia tuo nepakeitė sakramento esmės. Šis potvarkis išleistas tuo pagrindu, kad Moterystės sakramento esmė yra sutartis. Kristus teisėtą pakrikštytųjų jungtuvių sutartį pakėlė į sakramento kilnumą.

[2] Drausti mišriąsias santuokas svarbiausios priežastys yra šios: 1. „Indiferentizmo“ pavojus (manymas, kad visos tikybos yra vienodos) katalikiškai pusei ir vaikams. 2. Vedusiųjų sielos vienumo pavojus. 3. Skirtingas nusistatymas moterystės nesutraukomumo atžvilgiu.

7. Paskutinis Patepimas

Paskutinis Patepimas yra tas sakramentas, per kurį ligonis gauna malonę, gydančią jo sielą, o dažnai ir kūno sveikatą grąžinančią. Jį teikia kunigas, tepdamas ligonio akis, ausis, šnerves, burną, rankas ir kojas šventu ligonių aliejum ir tardamas žodžius: „Per šį šventąjį patepimą ir jo palaimingąjį gailestingumą teatleidžia tau Viešpats, ką nusidėjai regėjimu (girdėjimu ir t.t.)." Šventajame Rašte Patepimo sakramentas yra minimas šv. Jokūbo laiške (5, 14 s.): „Sergąs kas tarp jūsų tepavadinie Bažnyčios kunigus, ir jie tegul meldžiasi, jį patepdami aliejumi Viešpaties vardu. Tikėjimo malda išgelbės ligonį, ir Viešpats pakels jį, o jei yra nuodėmėse, bus jam atleistos."

Šioje vietoje aiškiai išreikšta šventojo tepimo galia. Jis „bus ligonio sveikatai", t.y. pirmoje eilėje sielos sveikatai, jo sielos ramybei, kuri mirties valandą tokia reikalinga. Tad šis sakramentas yra dar M i r t i e s l a i m i n i m u vadinamas. Kol žmogus atsiskirs su šiuo pasauliu ir stos šventojo Dievo akivaizdoje, Bažnyčia su motinišku rūpesčiu teikia jam šį laiminimą, kad juo apvalytų sielą nuo paskutinių žemės gyvenimo dėmių. Patepimas padidina pašvenčiamąją malonę, o kai ligonis jau nebegali išpažinties atlikti, teikia malonę ir naikina nuodėmę, visai arba iš dalies atleidžia nuodėmės bausmes, pašalina atleistųjų nuodėmių liekanas (prisirišimą prie žemės dalykų, blogus įpročius). Sveikatos žodžiu galime suprasti ir kūno sveikatą, kurią grąžina tuomet, kai ji naudinga sielos sveikatai. Tik stebėtis reikia, kaip stipriai šios pasekmės Paskutinio Patepimo apeigų maldose pabrėžtos [1]. Jose kalbama apie „palengvinimą", atsieit, apie Dievo pagalbą iškęsti kančioms, nugalėti pagundoms, kantriai ir ištikimai ištverti iki galo. Kokia daugybė ligonių šias malones yra gavę su visu gausumu. Paskutinis Patepimas yra ypač galinga pagalba paskutinei gyvenimo kovai laimėti.

---

1 Tad nepatartina Paskutinį Patepimą tik tuomet teikti, kai nėra jokios pagerėjimo vilties. Žinoma, laukti stebuklo neturime teisės, bet pagrįstai galime tikėti, kad per šį sakramentą Dievas gali sustiprinti ir prigimtąsias ligonio jėgas. Geriausia patepimą priimti aiškiai suprantant šventąją apeigų reikšmę. Tada gali būti kur kas gausesnis sakramento malonių veikimas.

Paskutinis Patepimas galima priimti tik sunkiai sergant ir tik vieną kartą ta pačia liga.

Sakramentinis Bažnyčios gyvenimas lydi žmogų nuo užgimimo iki jo mirties. Bažnyčia pašvenčia visus gyvenimo luomus, visus svarbesnius žmogaus gyvenimo posūkius ir užpildo jį žmogum tapusio Dievo Sūnaus gyvenimu, kad visi pasiektume „Kristaus pilnybės amžiaus saiką" (Ef. 4, 13), kad ko laukta išsipildytų.

4. Skyrius

IŠSIPILDYMAS

1. Mirtis ir atskirasis teismas

„Žmonėms skirta vieną sykį mirti, o paskui būna teismas" (Žyd. 9, 27). Mirtis yra visuotinis Adomo vaikų likimas[1]. „Kaip Adome visi miršta, taip Kristuje visi bus atgaivinti" (1 Kor. 15, 22). Mirtis yra baisiausia ir akivaizdžiausia nuodėmės išdava: „Per vieną žmogų nuodėmė įėjo į pasaulį ir per nuodėmę mirtis, ir taip mirtis perėjo visiems žmonėms, kadangi visi jame nusidėjo" (Rom. 5, 12).

Su mirtimi baigiasi mūsų laikinasis žemės gyvenimas, bet mūsų tikėjimu mirtis nėra visko pabaiga, o tik perėjimas į kitą, amžinąjį gyvenimą. Po mirties yra vadinamasis atskirasis teismas. Jis nusprendžia amžinąjį žmogaus likimą[2]. Sprendimas priklauso nuo mūsų žemės gyvenimo. Laikas ir amžinybė nėra dvi griežtai atskiros sritys; laikas ir amžinybė santykiauja savitarpy panašiu būdu, kaip kad sėja ir derlius, kaip sėkla ir augalas. Laikas yra paruošimas amžinybei. Kaip vyks „atskirasis teismas", mes nežinome. Liturgija (mirusiųjų mišių „Dies irae" sekvencija) poetiškai kalba apie knygas, kuriose bus viskas surašyta, ką žmogus žemėje yra padaręs. Šv. Augustinas sako, kad

---

1 Ar mirs tie žmonės, kuriuos gyvus aptiks antrasis Kristaus atėjimas, teologų ginčijamasi. 1 Tes. 4, 17 leidžia manyti, kad jie nemirs: „Mes, kurie gyvename, kurie pasilikome, su debesimis į erdves Kristui sutikti būsime pagauti ir visuomet kartu su Viešpačiu būsime."

2 Kad po sielos nuo kūno atsiskyrimo yra negalimas joks atsivertimas, aišku iš pačios žmogaus prigimties, be to, tat suprantama filosofiškai. Kiekvienas valios pasikeitimas yra susietas su kūniniais veiksmais, kaip su savo būtina sąlyga (pal. 40 p. 2 past.).

šias knygas reikia suprasti kaip dievišką šviesą, „kuri kiekvienam atmins visus jo gerus ir blogus darbus" (Dievo karalystė, 20 knygos, 14 skyrius). Amžinasis gyvenimas iš esmės turi būti suderintas su mūsų buities padėtimi. Yra tikras dalykas, kad, atėjus laikui, ir mūsų kūnas bus amžinojo gyvenimo dalyvis ir turės sau tinkamą vietą (pal. 122 p.).

2. Amžinoji mirtis

Kas skiriasi su šiuo pasauliu be pašvenčiamosios malonės, kurio sieloje ji nespindi ir nešviečia, kaip įvairiais atvejais apie tai esame kalbėję, tas yra dvasiškai miręs ir gyvenimo savyje neturi (pal. 70, 72 p.s.). Kadangi jis sąmoningai atstūmė nuo savęs Išganytoją, per kurį vieną galėjo ateiti išganymas, jis yra amžinai miręs.

Kad pragaro bausmės yra amžinos, negali būti jokios abejonės. Kristus pasakė: „Eikite šalin nuo manęs, prakeiktieji, į amžinąją ugnį" (Mt. 25, 41). Jis kalba apie neužgesinamą ugnį, kur kirminas nemiršta ir ugnis niekad neužgęsta (Mk. 9, 43, 48). Tik keli Bažnyčios rašytojai (Origenas, † apie 254/5; Nysos Grigalius, † po 394), kurie manė ateisiant ir prakeiktiesiems išganymo laiką, iš pat pradžios sutiko griežčiausią pasipriešinimą. Galvodamas apie šią tikėjimo tiesą, žmogus, pojūčių veikiamas, greitai linksta jai prieštarauti. Tačiau visuomet turime turėti prieš akis, kad tas, kurį ištiko šis pasmerkimas, sąmoningai ir atkakliai atmetė Dievo malonę, taip, kad jo širdis užkietėjo Dievo neapykantoje. Ši neapykanta neapleis jo per amžius. Šis vidinis susiskaldymas ir atsiskyrimas nuo Dievo gyvenimo iš tiesų ir sudaro pragaro kančių esmę. Prakeiktieji teoriškai žino, kad Dievas yra aukščiausiasis gėris. Tačiau, dabartinės savo vidinės būsenos apimti, jie turi Dievo neapkęsti, nes jis yra jų prieštaravimas. Jie viduje yra sudraskyti. Jie taip pat žino apie šventųjų laimę, be to, žino, kad kelias į šią laimę jiems yra amžinai užkirstas. Be šių esminių pasmerkimo kančių, jie kenčia dar pozityvias pojūčių kančias, kurios yra ugnies kančiomis vadinamos. Kokios rūšies yra šios pragaro ugnies kančios, mes nieko negalime pasakyti. Yra viena tikra, kad jos yra kitokios už žemiškos ugnies kančias. Yra

dalykas tikras, kad po prisikėlimo kentės ir prakeiktųjų kūnai. Ne visų atmestųjų pragaro kančios yra lygios. Kas sunkiau nusidėjo, bus sunkiau ir baudžiamas.

Pragaro kančiomis baudžiama sunki neatgailėta nuodėmė, geriau pasakius, jos yra būtina ir natūrali pašvenčiamosios malonės ir Dievo meilės neturėjimo išdava. Tad jos palies čia ir tuos, kurie skiriasi su šiuo pasauliu su viena gimtąja nuodėme. Tačiau kas miršta su viena tik gimtąja nuodėme, be asmeninių nuodėmių, bus baudžiamas tik Dievo neregėjimu, bet ne pozityvinėmis bausmėmis. Apie mirusių nekrikštytų vaikų likimą nieko įsakmiai nėra apreikšta. Tačiau yra tikra, kad Dievo ir jie neregės. Florencijos visuotinis susirinkimas (1438—1445) nutarė, kad ir tie, kurie skiriasi su pasauliu su viena tik gimtąja nuodėme, negali į dangų įeiti. Tas pat aišku iš vaikų krikšto būtinumo, kurį įsakmiai pabrėžia Tridento susirinkimas. Neturime betgi jokio pagrindo neigti nekrikštytų mirusių vaikų prigimtosios laimės. Apie tai kalba šv. Tomas [1].

Pragaro bausmių buvimas nesugriaunamu ryškumu įrodo, kad Dievas yra teisingas ir kad jo teisingumas neatskiriamas nuo jo gerumo. Tačiau dar kartą pabrėžiame: pragaras nėra netikėta, aklai ištikusi nelaimė, bet laisva valia ir nusikaltimu nupelnytas likimas.

3. Amžinasis gyvenimas

Kas skiriasi su šiuo pasauliu kaip gyvas Kristaus kūno narys, gyva vynmedžio šaka, kuris yra Kristus, jis turi gyvenimą, jis negali pražūti, jis turi amžinąjį gyvenimą.

Tiesa, daug žmonių skiriasi su šiuo gyvenimu nepakankamai gryni, kad galėtų tiesiai patekti į artimiausią švenčiausiojo Dievo gyvųjų draugystę. Tokių sieloms yra skiriama skaistinimo būsena. Čia pat pastebėsime, kad jos laisvai ir noromis prisiima šį apsivalymą, nes gerai žino tą atstumą, kuris jas skiria nuo Dievo. Šią skaistinimo padėtį mes vadiname skaistykla. Apie šios padėties prigimtį Bažnyčia ypač vengė bet kokių viešų

---

[1] Teologai visuomet švelniau kalba apie bausmes tų, kurie miršta su viena gimtąja nuodėme, be jokių asmeninių. Vienintelė jų bausmė yra Dievo neregėjimas. Nekrikštytų mirusių vaikų vietą vadina „vaikų limbu".

mokslinių sprendimų; rytiečiai, net tie, kurie nėra nutraukę, vienybės su Rymu, vengia net pačio skaistyklos žodžio. Skaistyklos buvimui ne tik sveikas protas pritaria, jis, be to, yra aiškiai apreikštas. Jau Senojo Įstatymo 2 Makabejų knygoje skaitome: „Yra šventa ir išganinga mintis melstis už mirusius, kad jie būtų išlaisvinti iš savo nuodėmių“ (2 Mak. 12, 46)[1]. Tai žydų vado Judo Makabejaus žodžiai. Jis, surinkęs aukų, pasiuntė į Jeruzalę, kad būtų aukojamos aukos už tuos kovoje žuvusius jo karius, po kurių apsiaustais buvo rasti paslėpti pagonų dieveklių atvaizdai. Tikras dalykas, kad skaistyklos sielos kenčia; gerų darbų ir nuopelnų laikas baigėsi; dabar tik kęsdamos gali Dievui atsiteisti ir jo meilėje pakilti. Skaistyklos kančios yra be jokio abejojimo. Didžiausią kančią ir kartybę joms sudaro negalėjimas regėti Dievo. Toliau yra tikra, kad mes šventąja mišių auka, gerais darbais ir maldomis galime joms padėti. Kadangi jos tikrai žino, kad neabejotinai yra išganytos ir kad regės Dievą, turi didelę paguodą ir skaistyklos kančias kęsdamos. Skaistykla yra iš tiesų meilės ir Dievo valiai atsidavimo vieta.

Siela, kuri atliko šį apsiskaistinimą arba kuri be jokios nuodėmės sutepties, be jokios neatgailėtos už nuodėmes bausmės skiriasi su šiuo pasauliu, eina tiesiog į amžinąją dangaus laimę.

Dažnai Bažnyčia, pagrindinai ištyrusi pavyzdingą kurio žmogaus gyvenimą ir mirtį, neabejodama skelbia šį žmogų nupelnius amžinąją dangaus laimę ir todėl garbintiną kaip „šventąjį“. Gera yra ir išganinga garbinti tokio žmogaus dorybes, sekti jo pavyzdžiu ir prašyti jo pagalbos („šventųjų garbinimas“). Iš tiesų Bažnyčia jau nuo seniausių laikų kaip šventuosius garbina kankinius, o nuo 4 šimtmečio ir kitus didelius Dievo žmones. Senovėje ir šiandien yra paprotys garbinti šių šventųjų relikvijas ir jų paveikslus. Relikvijoms ir paveikslams teikiama garbė tenka ne negyvam daiktui, bet šventajam, kurį jo relikvijos ar paveikslas mums atmena ar pavaizduoja.

Dangaus laimė iš esmės yra Dievo regėjimas. Kokia ji yra, mes, žemės žmonės, tik labai sunkiai galime

---

1 Taip sako Vulgata. Graikų tekstas yra šiek tiek kitoks, bet reiškia tą pačią mintį.

įsivaizduoti. Pagaliau tai mums ir nereikalinga; užtenka žinoti, kad ji yra paties Dievo laimė. Palaimingasis Dievo regėjimas yra tobulas su Dievu vienumas savos asmenybės nenustojant: yra dalyvavimas Švenčiausios Trejybės gyvenime. Per jį mes visiškai įsijungiame į Tėvo, ir Sūnaus, ir Šventosios Dvasios gyvenimo sritis, Dievo laimė tampa mūsų laime.

Kaip Dievo laimė iš esmės yra paties savęs savitarpis trijų asmenų pažinimas ir meilė, taip ir mes pažinsime Dievą, koks jis yra, pažinsime jame visą tvariniją ir per amžius jį mylėsime. Ten nebus mums nieko nežinomo, jokios mįslės, jokio nuliūdimo. „Dievas nušluostys nuo jūsų akių kiekvieną ašarą; mirties daugiau nebus, nei dejavimo, nei šauksmo, nei skausmo" (Apr. 21, 4). „Dabar mes matome atspindyje lyg mįslę, tuomet gi veidas į veidą. Dabar pažįstu dalimi, tuomet pažinsiu, kaip esu pažintas" (1 Kor. 13, 12). „Ko akis neregėjo, nei ausis negirdėjo, nei į žmogaus širdį neįėjo, Dievas prirengė tiems, kurie jį myli" (1 Kor. 2, 9).

Dangaus laimei priklauso ir sutvertasis gėris, šventųjų ir angelų draugystė, susitikimas su tais, kuriuos mylėjome, ypač kūno garbė. Visi, kurie yra nenutraukę vienybės ryšių su Kristumi, palaimingai ir garbingai prisikels. „Mūsų gi elgesys yra danguje: Iš ten taip pat laukiame Išganytojo, mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus. Jis pakeis mūsų žemumo kūną, padarydamas jį panašų į savo skaistumo kūną ta jėga, kuria jis gali taip pat visa sau pavergti" (Pilyp. 3, 20 s.). Kaip prisikėlimo laidą davė mums Išganytojas Eucharistiją (žiūr. 102 p.); mūsų prisikėlimo priežastis yra Kristaus prisikėlimas: „Kristus yra prisikėlęs iš numirusiųjų, kaip užmigusiųjų pirmovė. Kaip per žmogų atėjo mirtis, taip per žmogų iš mirusiųjų prisikėlimas. Kaip Adome visi miršta, taip Kristuje visi bus atgaivinti" (1 Kor. 15, 20—22).

Yra taip pat ir amžinosios laimės laipsnių. Kas labiau myli Dievą, bus artimesnis jo dalyvis. Tačiau kiekvieno laimė bus tobula, visi ja bus visiškai patenkinti. Dangaus laimės laipsniai kažkas panašu į įvairius pasitenkinimo laipsnius iš meno kūrinio: juo kas giliau į kūrinį įsigyvena, juo didesnį jaučia malonumą, nors meno kūrinys ir kitus džiugina ir pagal jų meninį lygį

jiems tobulą malonumą teikia. Amžinojoje laimėje ir žmogaus prigimimas pasieks pilną savo išsivystymą. Sąlytis su Dievo gyvenimu prikels į gyvenimą ir tobulą veikimą pagrindines proto ir pojūčių galias.

Pats Išganytojas mėgsta vaizduoti amžinąją laimę džiaugsmo puotos, vestuvių iškilmių, tėvynėn grįžimo paveikslais. Iš šių palyginimų išryškėja dar viena amžinosios laimės savybė: ji yra šventosios draugijos, „Triumfuojančios Bažnyčios“, laimė. Kaip asmeninis žmogaus šventumas savo šaknimis yra į Bažnyčią įaugęs ir tuo būdu neša vaisių pačiai Bažnyčios bendruomenei, taip amžinybė tobulina šventųjų bendruomenę ir per ją atskirą žmogų.

4. Pasaulio teismas

Laikų pabaigoje bus visuotinis pasaulio teismas. Jis turi visiems pasaulinę istorinę reikšmę. Per pasaulio teismą bus atskleista istorijos mintis. Jis bus tas istorijos lapas, „kuris suruoš tinkamą garbę ir išaukštinimą Dievo su žmonija atskirais laikais per Kristų vykdytų planų, iš laisvo pačių žmonių išpažinimo einančių“ (Joh. Adam Moehler). Pasaulio teismas iškels aikštėn Kristų, kaip Dievo pastatytą karalių ir pasaulio centrą. Tiesa triumfuos prieš visokį melą, gėris-prieš visokią žiaurią prievartą. Kaip Dievas yra visa sutvėręs savo Sūnuje, kaip Sūnus yra visos Dievo kūrybos turinys (žiūr. 37, 43 p.s.), taip žmogumi tapęs Dievo Sūnus apsireikš viso pasaulio centru (Kol. 1, 16 s.). Laikų pabaigoje žmonės pripažins Kristų savo teisėtu karalium, viešai bus parodyta beprotystė tų, kurie nuo jo nusikreipė ir jo išsigynė. Visam pasauliui bus aišku, kad Kristus yra tikroji visos kūrybos mintis, Kristus, Dievo Sūnus, kuris per žmogų — mikrokosmą — sujungė su savim visą sutvėrimą, kad vestų jį į Dievą ir tuo teiktų Dievui Sutvėrėjui priklausančią garbę. Laikų pabaigoje bus parodyta grynos prigimties nepakankamumas ir jos per malonę pakėlimas bei išaukštinimas.

Bet pačioje pradžioje įvyks baisių dalykų, net atrodo, kad toliau gyvenančio Kristaus istorija gaus čia tokią eigą, kokią turėjo Kristaus gyvenimas žemėje: Kristus buvo nukryžiuotas, nužudytas; bet čia buvo jo pergalė,

nes po to atėjo garbingas prisikėlimas. Kristus nugalėjo per savo mirtį, jo tariamas puolimas yra jo garbingo triumfo pradžia.

Šv. Raštas kalba apie šiuos dalykus paveikslais ir miglotais užsiminimais. Jų betgi pakanka pagrindiniams šių įvykių bruožams pavaizduoti. Štai tie faktai, kurie su šiurpiu ryškumu atsistoja mums prieš akis: visų pirma: pasaulyje įvyks baisi katastrofa: „Jūs išgirsite kalbant apie karus ir apie karų gandus. Žiūrėkite, kad neišsigąstumėte, nes reikia, kad tai įvyktų. Bet tai dar ne galas, nes tauta sukils prieš tautą ir karalystė prieš karalystę; vietomis bus maro, bado ir žemės drebėjimų. O visa tai tik skausmų pradžia" (Mt. 24, 6—8).

Antra: pasireikš didelis atkritimas nuo Kristaus, ir blogis įsigalės pasaulyje. Atrodo, kad pagaliau priešingos Kristui jėgos susijungs vieno žmogaus („Antikristo") vadovaujamos. „Mes meldžiame jus, broliai, dėl mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus atėjimo ir mūsų susivienijimo su juo. Nesiduokite veikiai nukreipti savęs nuo savo išmanymo. Viešpaties diena esanti arti... Pirma turi ateiti puolimas ir būti apreikštas nuodėmės žmogus, prapulties sūnus, kuris yra priešininkas ir keliasi ant viso, kas vadinama Dievas ir kas yra garbinama, taip, kad sėsis Dievo Bažnyčioje ir rodys save, lyg jis būtų Dievas... Nes neteisybės paslaptis jau veikia" (2 Tes. 2, 1—7). Šis blogis įsivilks į gėrio apdarus, gal net pačiu Kristumi dangstysis. Tokiu būdu Kristaus priešai siautės suvedžiodami ir prievartaudami. „Nes kils netikrų Kristų ir netikrų pranašų, ir jie darys didelių ženklų ir stebuklų, kad būtų suklaidinti, jeigu tai būtų galima, net išrinktieji" (Mt. 24, 24). „Jo priešininko atėjimas atitinka šėtono veiksmą visokia jėga, melagingais ženklais ir stebuklais ir visokiu neteisybės suvedžiojimu tiems, kurie žūna, nes jie nepriėmė tiesos meilės, kad būtų išganyti. Todėl Dievas siųs jiems veiklų paklydimą, kad tikėtų melui" (2 Tes. 2, 9—11).

Trečia: žmones baugins keisti dangaus reiškiniai. „Tuojau po tų priespaudos dienų aptems saulė ir mėnulis nebeduos savo šviesos, žvaigždės kris nuo dangaus, ir dangaus galybės bus sujudintos. Tuomet pasirodys danguje Žmogaus Sūnaus ženklas" (Mt. 24, 29 s.).

Pagaliau pasirodys Kristus, nuostabus ir garbingas, nenuneigiamas ir neapimamas. Kelsis mirusieji, ir teisingas Kristaus teismas atskirs bloguosius nuo gerųjų, kad bloguosius nusmerktų amžinoms kančioms, o geruosius padarytų amžinosios laimės dalyviais. „Tuomet pasirodys danguje Žmogaus Sūnaus ženklas; tuomet visos žemės giminės raudos ir išvys Žmogaus Sūnų ateinantį dangaus debesyse su didele galybe ir didybe... Kaip žaibas eina iš rytų ir pasirodo iki vakarų, toks bus ir Žmogaus Sūnaus atėjimas... Jis siųs savo angelus su trimitu ir su skardžiu balsu, ir jie surinks jo išrinktuosius iš keturių vėjų, nuo vieno dangaus pakraščio iki kitam“ (Mt. 24, 30, 27, 31). „Ateina valanda, kurią visi esantieji kapuose išgirs Dievo Sūnaus balsą; kurie gerą darė, išeis prisikelti į gyvenimą, o kurie piktą darė — keltis į teismą“ (Jo. 5, 28 s.). „Žmogaus Sūnus ateis savo tėvo garbėje su savo angelais; ir tuomet atsilygins kiekvienam žiūrėdamas jo darbų“ (Mt. 16, 27). „Kai Žmogaus Sūnus ateis savo didybėje ir draug su juo visi angelai, tuomet jis atsisės savo didybės soste. Visos tautos bus surinktos ties juo, ir jis atskirs juos vienus nuo kitų, kaip piemuo atskiria avis nuo avinų“ (Mt. 25, 31 s.). Tuomet įvyks gero pergalė, triumfas visų tų, kurie laikėsi išvien su Kristumi. „Tiems dalykams pradėjus vykti, pažvelkite aukštyn ir pakelkite savo galvas, nes jūsų atpirkimas artėja“ (Luk. 21, 28). „Viešpats Jėzus užmuš jį (Antikristą, bedievius) savo burnos kvėpimu ir sunaikins jį savo atėjimo šviesumu“ (2 Tes. 2, 8).

Kristus pakeis ir naujai pertvarkys dangų ir žemę. „Dabar esamieji dangus ir žemė . . . sergimi ugniai teismo ir žmonių bedievių žuvimo dieną. Dangus sudegintas pragaiš, ir elementai ugnies karštyje sutirps. Bet mes laukiame pagal jo pažadą naujo dangaus ir naujos žemės, kuriose gyvena teisybė“ (2 Petr. 3, 7, 12 s.). Tuomet bus išklausyta malda: „Teateinie tavo karalystė.“

Pasaulio teismas iš tiesų ir dabar jau vyksta. Jis prasidėjo su Kristaus pasirodymu. Kristus yra didelis dvasių suskirstymas, o tai jau yra teismas. Jau šventasis Jonas Krikštytojas matė jį su vėtykle rankoje pelus nuo kviečių vėtantį (Mt. 3, 12; Lk. 3, 17). Pasaulio teismas šį atskyrimą turi tik išbaigti. Jame bus nulemta

dviejų karalysčių kova, kova tarp Kristaus ir blogio karalystės. Jokių sutartinumų tarp šių dviejų karalysčių būti negali: „Kas ne su manim, tas prieš mane, ir kas su manim nerenka, tas eikvoja“ (Mt. 12, 30). Pergalė bus Kristaus karalystės pusėje. Kai sueis laikas, ateis Kristus, kaip pasaulio teisėjas. „Tėvas nieko neteisia, bet visų teismą pavedė Sūnui, kad visi gerbtų Sūnų, kaip gerbia Tėvą“ (Jo. 5, 22 s.). Tad „Paskutinę dieną“ šv. Povilas dažnai vadina „Kristaus diena“. Dievas Tėvas jam dovanojo pasaulį. Iš jo turi išaugti Kristaus garbė. Paskutiniu Teismu Kristus įrašys į pasaulio istoriją baigiamuosius žodžius. Paskutinę dieną Kristus pasirodys kaip visos tvarinijos mintis. Kaip aukščiau esame pasakę, žmoguje visi daiktai randa savo prasmę (žiūr. 41 p.s.). Juo labiau tai tenka pasakyti apie tą, kuris yra Dievas Žmogus. Kristus yra istorijos mintis, meno mintis, technikos ir mokslo mintis, valstybės ir bet kokios žmonių visuomenės, gamtos ir antgamtinio pasaulio mintis. Pagaliau Kristus grąžins savo karalystę Tėvui, tad viskas išeis Tėvo garbei, visa per Kristų, kaip kelią (Jo. 14, 6), atgal pas Tėvą bus nuvesta.

„Pagaliau ateina pabaiga, kai (Kristus) perduos karalystę Dievui Tėvui, po to, kai niekais pavers visokią valdžią, jėgą ir galią. Jis turi valdyti, ‚kol visus priešus parblokš po savo kojų‘ (Ps. 109, 1). Paskutinis priešas bus sunaikinta mirtis... ‚Nes visa parbloškė po jo kojų‘ (Ps. 8, 8)... Kai jam visa bus palenkta, tuomet ir Sūnus jam pasiduos, kuris viską yra sau palenkęs, kad

DIEVAS BŪTŲ VISKAS VISAME“
(1 Kor. 15, 24—28).

TRUMPA SANTRAUKA

Su kiekvieno mokslo teologinio tikrumo laipsnio (cenzūros) nurodymu.

Teologinio tikrumo laipsniai yra šie:

1. Tikėjimo tiesa *(Tk.)*[1].
2. Tikras *(T.)*, t. y. vienu balsu teologijos mokomas ir išvidiniu būdu su dogma susijęs mokslas[2].
3. Visuotinės nuomonės *(Vis.)*, t. y. teologų daugumos mokomos.
4. Apytikrė *(Apyt.)*, t. y. įžymesnių teologų nuomonė.

KATALIKŲ TIKĖJIMAS	Pusl.
Tikėjimas yra proto pritarimas Dievo — ypač Kristaus — apreikštai tiesai dėl Dievo autoriteto. Jis ateina per malonę ir laisvą žmogaus pritarimą. *Tk., Vat.*	12-13
Kristus įsteigė Bažnyčią ir jai pavedė mokymo, ganytojavimo ir kunigavimo pareigas. *Tk.*	14
1. Kristus pastatė apaštalus ir jiems suteikė trigubą valdžią. *Tk. ord.*	14
2. Apaštalų įpėdiniai dieviška teise yra vyskupai. *Tk. ord.*	15-17
3. Kristus suteikė šv. Petrui jurisdikcijos primatą, kurio įpėdinis yra Rymo popiežius. *Tk., Vatik.*	17-19

---

1 Nurodysime taip pat, kada ir kur kokia tiesa buvo mokoma ir priimta. Bus pateikiami tik svarbiausieji nutarimai. Kur kalbama apie seniai žinomų tiesų naują vykusią santrauką, jos kilmę nurodysime skliausteliuose. Sutrumpinimai reiškia: o r d. = paprastasis (ordinarium) mokomasis Bažnyčios autoritetas, N i c. = visuotinis Nikejos susirinkimas, panašiai ir kiti susirinkinai: E f e z. = Efezo, C h a l c. = Chalkedono, 4 L a t e r. = 4 Laterano, F l o r. = Florencijos, T r i. = Tridento, V a t i k. = Vatikano, A p. T k. = Apaštalų tikėjimo išpažinimas, N i k. K. T k. = Nikejos Konstantinopolio tik. išpaž., A t a n. T k. = Atanazo tik. išpažin.

2 Tiesos, kurios visuotine teologų nuomone yra Apreiškimo versmėse, bet nepakankamai ryškiai Apreiškimo tiesomis Bažnyčios paskelbtos, yra vadinamos ,,tikėjimui artimomis tiesomis" (fidei proximae).

II DALIS

IŠGANYMO PLANO VYKDYMAS

1 Skyrius

Išganymo reikalingumas. Gimtoji nuodėmė

2 Skyrius

Išganymas

---

[1] 2- is Oranžo sinodas nebuvo visuotinis susirinkimas. Tačiau buvo popiežiaus aiškiai patvirtintas, dėl to jo nutarimai turi neklystamą tikrumą.

Pusl.

Jis yra „veiksmingasis" ženklas, vadinasi, tai, ką jis ženklina, ir veikia. *Vis.*

Yra septyni Kristaus įsteigti sakramentai: Krikštas, 84
Sutvirtinimas, Eucharistija (Altoriaus sakramentas), Atgaila, Paskutinis Patepimas, Kunigystė, Moterystė. *Tk., Tri.*

Išviršinis sakramento ženklas susideda iš „medžiagos" ir „formos". *Vis.*

Sakramentas tarpininkauja sąlyčiui su Kristum ir jo 86
darbu. *Vis.*

Sakramentai veikia „ex opere operato", jie turi savyje 86-87
malonę, kurią ženklina, ir ją teikia, kai sakramentą priimantis jį nori priimti ir sakramentą teikiantis jį teikia taip, kaip nori Bažnyčia. *Tk., Tri.*

Sakramento veiksmingumas nepriklauso nuo ministerio tikėjimo ir šventumo. *Tk., Tri.*

Kai kurie sakramentai (Krikštas, Sutvirtinimas, Kuni- 88
gystė) įspaudžia „neišnaikinamą žymę". *Tk., Tri.*

Sakramentas yra taip pat tikėjimo įkūnijimas. *Vis.* 88-89
(Tom. Akv.)

Be sakramentų, yra dar „sakramentalijos", Bažnyčios 89-90
įsteigtos. *T.*

Šios Bažnyčios apeigos ir maldos neturi būti niekinamos. *Tk. (Konstancijos, Tri.)*

Krikštas yra tikras Kristaus įsteigtas sakramentas. 90-91
Tk., Tri.

Jis yra pirmasis sakramentas. *T.*

Krikštui reikalingas natūralus vanduo. *Tk., Tri.*

Krikštas šiandien teikiamas liejant vandenį ant krikštijamojo galvos ir kartu tariant žodžius: „Aš tave krikštiju vardan Tėvo, ir Sūnaus, ir Šventosios Dvasios".
Kiekvienas žmogus gali vertai krikštyti ir prireikus privalo tai daryti. Išskyrus gyvą reikalą, krikšto teikimas priklauso klebonui. *T.*

Krikštas naikina visas nuodėmes: gimtąją nuodėmę ir 92-93
visas prieš krikštą turėtas asmenines nuodėmes, visas nuodėmės bausmes. *Tk., Tri.*
Krikštas įspaudžia neišnaikinamą žymę. *Tk., Tri.* 93
Ja yra pagrįsta krikščionių priklausomybė Kristui, kaip narių galvai, ir dalyvavimas Kristaus kunigystėje. *T.*
Krikštas išganymui yra būtinai reikalingas. *Tk., Tri.* 94
Kraujo ir troškimo krikštas gali pakeisti vandens 94
krikštą. *T.*

Pusl.

Vaikus galima ir reikia krikštyti. *Tk., Tri.* 94

Sutvirtinimas yra tikras Kristaus įsteigtas sakramentas. *Tk., Tri.* 94-96

Išviršinis Sutvirtinimo ženklas susideda iš tepimo chrizma ir tuo metu rankų uždėjimo bei tariamų žodžių: „Aš ženklinu tave kryžiaus ženklu ir tvirtinu tave išganymo chrizma vardan Tėvo, ir Sūnaus, ir Šventosios Dvasios. Amen". *T.* 96

Sutvirtinimas taip pat įspaudžia neišnaikinamą ženklą. *Tk., Tri.*

Švenčiausioji Eucharistija yra tikra Kristaus įsteigta auka ir sakramentas („Altoriaus sakramentas"). *Tk., Tri.* 96-98

Šv. Eucharistijoje yra tikrai realiai ir substancialiai Kristaus kūnas ir kraujas. *Tk., Tri.* 98-99

Būdą, kuriuo Kristus atsiranda Eucharistijoje, Bažnyčia vadina „transubstanciacija", „persiesmeninimas". (Žodis kaip toks jau buvo vartojamas 1100. Jį vartoja 4 Laterano 1215, antrasis Liono 1274 ir Tridento 1545—1563 visuotiniai susirinkimai, atsieit, jis gavo neklystamojo Bažnyčios mokomojo autoriteto pripažinimą). *Tk., Tri.* 98-99

Kristus yra visas kiekvienoje Eucharistijos dalyje. *Tk., Tri.*

Kristus tol yra Eucharistijoj, kol yra duonos ir vyno pavidalai. *Tk., Tri.* 99

Kristus Eucharistijoj yra adoruotinas. *Tk., Tri.* 99-101

Šv. mišios yra tikra auka. *Tk., Tri.*

Mišių auka iš esmės yra ta pati, kaip ir kryžiaus auka. *Tk., Tri.*

Arčiau mišias aiškindami, teologai skiriasi. Nors yra nuomonių skirtumų, bet beveik visi vienu balsu sutinka, kad tikrasis aukos vyksmas yra šventasis persikeitimas. Tik įvairiai aiškinama, kur glūdi aukojamasis persikeitimo pobūdis. Kai kurie teologai jį mano esant išaukštinto Kristaus nužemintoje kuklioje pavidalų priedangoje pasirodymą. Seniau buvo išplitusi nuomonė, kuri šiandien vis labiau įsigali, kad atskiru duonos ir vyno persikeitimu mišiose vyksta sakramentinis (simboliškai realinis) aukojimas. Kristaus kraujas sakramentiniu būdu (simboliškai realiai) išliejamas. Kadangi yra tikėjimo tiesa, kad iš esmės yra ta pati kryžiaus ir mišių auka, daroma logiška išvada, jog per mišias vyksta sakramentinis kryžiaus mirties sudabartinimas. Šią nuomonę ypač gynė Vonier abatijos O. S. B. teologai. Iš čia kilo subtilių teologinių ginčų, kaip šį „sudabartinimą" reikia suprasti. Mes laikomės tos nuomonės, kad šventose

Pusl.

mišiose, kaip sakramentinėje aukoje, arba „Aukos sakramente“, simboliniame kraujo praliejime yra — tiesa, dideliai paslaptingai — pati tikrovė. Nuo kitų įmantrių teologinių ginčų susilaikome.

Pirmaeilis Eucharistijos veikimas nėra nuodėmių atleidimas (*Tk., Tri.*), bet malonės padidinimas.

Eucharistija yra dieviškasis maistas. (*Tri.*) 102

Tačiau su komunija yra susijęs mažų nuodėmių atleidimas, be to, ir didžiųjų, jei kas jų neatmindamas prie komunijos eina. *Vis.*

Eucharistija, be to, yra šventimo priemonė, atleidžianti „kasdienines kaltes“. *Tk., Tri.*

Eucharistija yra kūno prisikėlimo laidas. *T.*

Atgaila yra tikras, Kristaus įsteigtas sakramentas tikintiesiems, po krikšto nusidėjusiems. *Tk., Tri.* 103-104

Kristus davė Bažnyčiai galią atleisti visas po krikšto padarytas nuodėmes. *Tk., Tri.* 104

Atgailos sakramento ministeriai yra tik vyskupai ir kunigai. *Tk., Tri.*

Visuotine nuomone, išviršinis ženklas yra kunigo žodžiai („forma“) ir atgailojančio veiksmai („materija“). Jono Dun Skoto mokyklos nuomone, išviršinis ženklas yra tik kunigo žodžiai („forma“) ir jo apeigos („medžiaga“). 104

Atgailos sakramentui yra būtina atskirai išpažinti visas po krikšto įvykusias ir dar neišpažintas sunkiąsias nuodėmes. *Tk., Tri.* 105

Ausinė išpažintis, kaip nuo pat pradžių buvo Bažnyčioje, sutinka su dieviškuoju išpažinties įsakymu. *Tk., Tri.* 104

Atgailos sakramentui yra reikalingas gailestis (su pasižadėjimu) ir atsiteisimas. *T.* 105

Išpažintyje pakanka „netobulo gailesčio“. *T.*

Su kalte ne visuomet atleidžiamos visos laikinosios už nuodėmę bausmės. *Tk., Tri.* 106

Amžinoji bausmė visuomet atleidžiama kartu su nuodėme. *T.*

Kartu su nuodėmės per Atgailos sakramentą atleidimu vėl atgaunami su malonės būsena surinkti nuopelnai, kurie buvo mirtinės nuodėmės sunaikinti. *Vis.*

Vertai Atgailos sakramentui administruoti reikalinga kunigo „jurisdikcija“. *Tk., Tri.*

Bažnyčia turi galią duoti atlaidus, jie krikščionims yra išganingi. *Tk., Tri.* 106-107

Kunigystė yra tikras Kristaus įsteigtas sakramentas. *Tk., Tri.* 107

Pusl.

Yra *tikėjimo tiesa,* kad šiam sakramentui priklauso vyskupo ir kunigo šventimai. Yra *tikra,* kad diakonatas taip pat yra sakramentas. Dėl kitų šventimų (subdiakonato ir keturių žemesniųjų šventimų: akolito, egzorcisto, lektoriaus, ostiarijaus) teologų nuomonės skiriasi (anot šv. Tomo Akviniečio, jie, kaip diakonato padaliniai, yra sakramentai. Daugumas šių dienų teologų yra kitos nuomonės). 107-108

Ordinarinis kunigystės ministeris yra vyskupas. *Tk., Tri. (ir kt.)* 108

Kuris yra išviršinis ženklas, rankų uždėjimas ar įrankių įteikimas, dogmatiškai nėra išspręsta. Apytikriai tų šventimų, kuriuose yra rankų uždėjimas (vyskupystė, kunigystė, diakonatas), esminis išviršinis ženklas yra vienas rankų uždėjimas.

Kunigystės šventimai įspaudžia neišnaikinamą žymę, mažų mažiausia tie, kurie sudaro sakramentą. *Tk., Tr.* 108-109

Moterystė, kaip teisėtos dvasinės kūninės vyro ir moters jungtuvės savitarpiam sugyvenimui, yra rojuje Dievo įsteigta. *T.* 109-110

Kristus jungtuves pakėlė į sakramentą. *Tk., Tri.* 111

Krikščionių moterystės savybė yra vienumas, t. y. *vieno* vyro su *viena* moterim savitarpio sugyvenimo jungtuvės. *Tk., Tri.* 109-110

Krikščionių moterystė, mažų mažiausia kūniškai panaudota, yra nesutraukiama. *T.*[1] 112

„Natūralinės jungtuvės" (tarp nekrikštytųjų) gali būti nutrauktos „Povilo privilegijos" pagrindu. *T.* 112-113

Moterystės sakramentą teikia patys jungtuvininkai. *T.* 112

Išviršinis šio sakramento ženklas yra pojūtiniu būdu sudaryta sutartis, pasireiškianti savitarpiu atsidavimu ir sutikimu. *Vis.*

Kiekvienos Bažnyčios akivaizdoje sudarytos teisėtos krikščionių jungtuvės yra sakramentas — sakramentas ir sutartis yra neatskiriami. *T.* 112

Krikščionių moterystei yra privalomi ne tik Dievo, bet ir bažnytiniai (kanoniniai) įstatymai. *Tk., Tri.* 112-113

Tad tik Bažnyčia gali nustatyti moterystės kliūtis. *Tk., Tri.* 113

Valstybė yra kompetentinga tik grynai pilietinėms moterystės pasekmėms. *T.*

1 „Tikėjimui artima" (pal. 125 p. 2 past.).

Pusl.

Paskutinis Patepimas yra tikras Kristaus įsteigtas sakramentas. Apie jį moko šv. Jokūbas Apaštalas. *Tk., Tri.* 114-115

Šio sakramento ,,medžiaga" yra alyvų aliejum (vyskupo pašventintu) tepimas. *T.* Vakarų Bažnyčios ,,forma" yra: ,,Per šį šventąjį patepimą ir jo palaimingąjį gailestingumą teatleidžia tau Viešpats, ką regėjimu (girdėjimu ir t. t.) nusidėjai".

Paskutinis Patepimas stiprina sielą visiems mirties skausmams ir kovoms ištverti. *T.*

Naikina nuodėmes, mažąsias *T.* ir sunkiąsias. *Vis.*

Naikina nuodėmių bausmes, visas arba iš dalies, ir kitas ,,nuodėmių liekanas". *Vis.*

Grąžina kūno sveikatą, kai ji sielai yra reikalinga. *T.*

Paskutinį Patepimą teikia kunigas. *Tk., Tri.*

4 Skyrius

Išsipildymas

Visi su gimtąja nuodėme gimę žmonės turi mirti (gal išskyrus tuos, kuriuos aptiks Kristaus atėjimas). *Tk., Tri.* 115

Siela tuoj po mirties turės stoti į Dievo teismą. Šis teismas nuspręs jos amžinąjį likimą. *T.* 115-116

Kas miršta su sunkia nuodėme, bus nubaustas amžinosiomis bausmėmis. *Tk., Atan. Tk., 4 Later.* 116

Pragaro bausmių esmė pirmoje eilėje yra negalėjimas regėti Dievo. *Tk., Flor.* 116

Kas skiriasi su šiuo gyvenimu tik su viena gimtąja nuodėme, taip pat negali regėti Dievo. *Tk., Flor.*

Be šios, esminės bausmės, pasmerktieji kenčia dar pozityvius skausmus. *T.*

Pasmerktųjų bausmės yra nelygios. *Tk., Flor.*

Sielos, kurios skiriasi su šiuo pasauliu su pašvenčiamosios malonės būsena, bet su mažomis nuodėmėmis arba su neatliktomis laikinėmis bausmėmis, privalo atlikti apsiskaistinimą. *Tk., Tri., Flor.* 117-118

Skaistyklos sielas galime gelbėti mūsų maldomis. *Tk., Tri.*

Jas gelbsti ir dangaus palaimintieji. *Vis.*

Teisingieji, kurie yra laisvi nuo bet kokios nuodėmių kaltės ir bausmės, tuojau pereina į tobulą antgamtinę laimę. *Tk., Ap. Tk., Bened. XII (1336), Flor.* 118

Laimė yra amžina ir nesibaigianti. *Tk., Ap. Tk., 4 Later.*

Amžinosios laimės esmę sudaro ,,Dievo regėjimas". *Tk., Bened. XII (1336), Flor.* 118-119

PRIEDAS

1. Dievo buvimo įrodymai

Tikros religijos sąlygą sudaro vieno asmeninio Dievo pripažinimas. Vatikano susirinkimas (1870) nutarė, kad „vienas ir tikras Dievas, mūsų Viešpats ir Sutvėrėjas, gali būti pažintas natūraline žmogaus proto šviesa per tuos dalykus, kurie yra padaryti". Tą pat aiškiai moko ir Šv. Raštas. Povilas Rymiečių laiške rašo: „Jo nematoma būtybė, jo amžina galia ir dievystė po pasaulio sutvėrimo yra matoma iš jo darbų mąstymo" (Rym. 1, 20). Apie Dievo įrodymus štai kas tenka pastebėti:

(1) Dievo *tikėjimas* nepriklauso nuo filosofinių Dievo buvimo įrodymų pramatymo. Dievo tikėjimas yra antgamtinis įsitikinimas, kuris ateina per antgamtines priemones, per žmogaus valią žadinančią ir stiprinančią Dievo malonę. Savo apreiškimu (pirmoje eilėje Kristuje ir per Kristų) ir patį save Dievas apreiškia, taip, kaip saulė, kitus daiktus apšviesdama, juos tokiu būdu „apreikšdama" ir pati save aiškiai mums skelbdama.

(2) Dievo įrodymų saistomą jėgą lengvai gali suprasti sveikas nesugadinto žmogaus protas. Taigi, sunku tokiems protams, kuriuos sugadino išdidi klaidinga filosofija, atsidėjus ugdydama abejojimą žmogaus pažinimo sugebėjimais. Deja, šiais naujaisiais laikais iš tiesų reikia konstatuoti nukrypimą nuo sveikų tradicinių dėsnių.
Čia pateiksime trumpą svarbiausių Dievo įrodymų santrauką:

1. Kosmologinis (kosmos graikiškai = pasaulis) įrodymas:
Kas tik atsiranda, per ką kitą atsiranda; kas juda, turi turėti savo judintoją. Pagaliau turime prieiti tą, kuris niekuomet neatsirado, bet pats yra visų atsiradusių daiktų priežastis (pats yra nejudantis judintojas).

2. Teleologinis (tėlos graik. = tikslas): Pasaulis yra viena tvarkinga visuma. Net neprotingieji tvariniai veikia tikslingai (pvz., paukščiai lizdus sukdami). Tad turi būti viso pasaulio aukščiausias tvarkytojas, visa planuojanti Dvasia.
Visi Dievo įrodymai remiasi visiems žmonėms tiesiogiai aiškiu

pakankamo pagrindo, arba priežastingumo, dėsniu: „Nieko nėra be pakankamo pagrindo".

Dievo įrodymai nenugalima logika veda prie vieno, nuo pasaulio atskiro Dievo. Panteizmas (mokslas, kad „visa yra Dievas") yra tokia pasaulėžiūra, kuri moko, kad besivystanti ir tobulybės siekianti pasaulio daiktų visuma yra pačios Dievo tobulybės, yra pats Dievas; iš tiesų tai yra ateizmas, Dievo neigimas; panteizmas iš esmės priešingas asmeninio Dievo buvimui, tad tikrojo Dievo sąvokai. Vedą į panteizmą keliai yra pirmiausia reakcija prieš „deizmą", kuris neiga bet kokius Dievo santykius su pasauliu: anot deizmo, Dievas pasaulį sutvėręs, bet jo nepalaiko, juo nesirūpina ir yra pačiam sau jį palikęs. Toliau neaiškus kažkoks dirbtinis atskirumas ir klaidingas šventumo reikalavimas, kuris vienybę su Dievu ne nužemintai, kaip Dievo dovaną, priima, bet laikosi jos atžvilgiu išdidžiai, atsieit, Dievą įžeidžiamai — tarytum ji būtų mums iš esmės priešinga.

2. *Dogma ir bažnytiniai metai*

Liturgija švenčiama kaip „išganymo paslapčių tolimesnis vaizdavimas ir sudabartinimas". Iš jos tad kasdien spinduliuoja mūsų gyvenimui dogminių tiesų gyvybė ir veikimas. Tad jau 11 p. mes pabrėžėme gyvenimo ir dogmos lygiagretumą.

Šis „išganymo paslapčių tolimesnis vaizdavimas ir sudabartinimas" gyvybiniu ritmu vyksta bažnytinių metų eigoje. Per kiekvienas šventąsias mišias sudabartinamas visas Kristaus išganymo darbas. Tačiau Bažnyčia leidžia mums, žmonėms, nuolatos semti iš jo malonės versmių ir gyvenimui naudotis. Sužadinusi per Adventą išganymo reikalingumo sąmonę, per Kalėdas ji mums stato religinio išganymo centru Išganytojo asmenybę kartu su šventąja jo Motina. Per Velykas mes švenčiame Jėzaus Kristaus darbo, jo išganomojo darbo, būtent — kryžiaus aukos ir prisikėlimo minėjimą. Velykiniam laikui priklausančiomis Sekminėmis ir sekančiais sekmadieniais Bažnyčia mini išganymo pritaikymą ir vykdymą, ypač per Dievą Šventėją, Šventąją Dvasią.

Neieškokime čia griežtos sistematikos. Bažnytiniai metai yra gyvenimas, o gyvenimas vyksta nesistemingai: štai, pvz., pirmapradės ir gimtosios nuodėmės atminimas, dar stipresnis, kaip per Adventą, grįžta Gavėnios pasninko metu. Tačiau nešališkas stebėtojas sutiks, kokiu glaudžiu lygiagretumu slenka bažnytiniai metai su ta Ef. 1, 3—14 minčių gradacija, kuria mes pasinaudojome šios knygos paskirstymui. Ši Povilo laiško ištrauka beveik sudaro mums liturginio himno įspūdį.

Kam liturginiai metai yra sąmoningai juos gyvenančio krikščionio metai, jų turinys yra savaime suprantamas. Jis bažnytiniuose metuose įžvelgs pačios krikščionybės turinį ir, juos sąmoningai ir sėkmingai išgyvendamas, praturtins savo krikščioniškąjį gyve-

nimą. Todėl šv. Povilas taip pabrėžia išpažinimo reikalą religiniam gyvenimui (žiūr. Ef. 1, 17 s.). Dogminių tiesų mokymas ir liturgijos švenčių šventimas vienas kitą savitarpy papildo ir išbaigia (o kartu ir tikrąjį krikščionišką gyvenimą). Šios knygelės tikslas yra padėti sąmoningai dalyvauti liturginėse apeigose, kaip kad iš šio dalyvavimo ji tikisi esanti išaugusi.

3. *Tvėrimas, puolimas, Protoevangelija*

Iš Edmund Kalt, Biblisches Reallexikon (Paderborn 1931, Schöningh)[1].

(1) *Tvėrimas*

Biblija (Gim. 1, 1—2, 3) aprašo pasaulio atsiradimą visagaliu Dievo žodžiu šešių Dievo kūrybinių darbo dienų („hexaemeron") forma, kuris baigėsi Dievo poilsio subata... Bibliniame tvėrimo aprašyme pasakytos tiesos yra Dievo apreiškimu paremtos... Šis dieviškasis tvėrimo mokslas turėjo būti pateiktas tam tikrą mūsų protėvių supratimą atitinkančia forma. Mažų mažiausia yra apytikris dalykas, kad jie (protėviai) perteikė savo vaikams ne tik gauto apreiškimo turinį (tai savaime suprantama), bet ir ta pačia forma, kokią Dievas jų pamokymui buvo parinkęs...

Šešių dienų tvėrimo aiškinimas turi remtis tuo pagrindiniu Bažnyčios dėsniu, kad teisingai suprasta Šventojo Rašto vieta negali prieštarauti tikriems gamtos mokslo duomenims, jog tarp Dievo žodžių ir Dievo darbų prieštaravimo nėra. Kol gamtos mokslai žemės ir dangaus kūnų istorijos neištyrė, nėra jokio reikalo šešių dienų tvėrimą suprasti raidine prasme ir laikyti pasaulį šešis kartus dvidešimt keturių valandų Dievo rankų darbu. Šis ... aiškinimas gamtos mokslo tyrinėjimų duomenimis, kuris kosmo (pasaulio) plėtrai reikalauja ilgo laiko tarpo, šiandien negali būti palaikomas. Tad atsirado įvairių teorijų, kad raidinį hexaemerono aiškinimą suderintų su gamtos mokslo duomenimis... Vieni laiko kiekvieną šešių dienų vieno pasaulio plėtros periodo pabaiga... Kiti sako, kad hebrajų jôm (diena) reiškia „periodą" (laikotarpį), tad šešios dienos atitinka šešis pasaulio plėtros periodus... Šios teorijos nepasiekia savo tikslo, kuriam rūpi pašalinti Biblijos ir gamtos mokslų prieštaravimą. Visai nėra reikalo geologų nustatytas vieną paskui kitą einančias pasaulio plėtros fazes chronologiškai derinti su šešeriais ar aštuoneriais hexaemerono kūrybos darbais.

Raidinio arba periodinio hexaemerono aiškinimo prieštaravimas su tikrais gamtos mokslų duomenimis tikrai parodo, kad Gim. 1 sk. visai nenorėjo aprašyti pasaulio atsiradimą mokslišku būdu,

---

1 Šią knygą spausdinant išėjo antras leidimas, kurio čia, deja, prieš akis neturėjome.

bet, visai tokio aprašymo vengdamas (Šv. Raštas visai neturi tikslo gamtos mokslus dėstyti), o tik siekdamas religiškai pamokyti ir šeštosios dienos įsakymus pagrįsti, Dievo kūrybą vaizduoja kaip šešių dienų darbą.

Jau šv. Augustinas yra palikęs tokį hexaemerono dėstymą, kad jį galima laikyti šio aiškinimo pirmtaku. Anot jo, Dievas vienu kūrybiniu veiksmu sutvėrė elementus [„pirminę medžiagą"] (biblinį chaosą) ir joje sudėjo jėgą, kad kosmas pamažu . . . pats išsiplėtotų; šešios dienos, anot jo, esančios tik šeši momentai, kuriais angelai tvėrimą išpažino. Laiko ir dėstymo pobūdžio atžvilgiu egzegetai kitas nuo kito nutolsta. Vadinamoji „idealinė" teorija . . . laiko šešias dienas ne vienas kitą sekančiais laikotarpiais, bet buvus šešis logiškai atskirus pagrindinius Dievo kūrybos momentus, šešias Dievo įvykdytas kūrybines idėjas, kurias Dievas arba autorius išimtinai žmonėms pamokyti šešių dienų darbo dienomis pavaizdavo. Ši teorija palieka neišaiškinta, kodėl logiška dalykų tvarka yra suimta į chronologinius daiktų kilmės rėmus; tai sudaro įspūdį, kad daiktai iš tiesų šia laiko slinktimi turėjo atsirasti. Vadinamasis „natūralinis" aiškinimas . . . laiko hexaemeroną paties autoriaus, pagal savo laikų gamtos mokslus, pasirinktų tvėrimo tiesų apdaru, kurias iš Mozės arba vėlesniųjų sužinojo. Dienos šiuo aiškinimu yra natūralinės dienos, į kurias pats autorius Dievo kūrybą paskirstė. Šioje teorijoje neaišku, kaip subatos įsakymas galėjo būti pagrįstas šešiomis Dievo darbo dienomis ir subatos poilsio diena; šis pagrindimas neturėtų būti beprasmis, jokia istorine tiesa neparemtas. . . Abiejų teorijų sunkumus stengiasi išspręsti „vizijos hipotezė". Anot jos, tvėrimo pasakojimas yra ištikimas Adomui duoto pirminio apreiškimo dokumentas, kuris, be to, turi gilių senovės pėdsakų. Dievas tačiau šį tvėrimo apreiškmą davė per viziją (regėjimą) ir parodė tiesas šešiais paveikslais arba tvėrimo scenomis. Šešios dienos nėra jokios tvėrimo dienos, bet tik regėjime išgyventos dienos, kurių rytas ir vakaras reiškia scenos nušvitimą ir pranykimą. Chronologinė dienos darbų slinktis yra tik logiškai tarp savęs sutvarkytų dienų eiga.

Logiška tvarka prieš įvykusieji dalykai yra sekančių priešsąlyga, nes iš jų mes tariame sekančiųjų buvimą arba pažinimą, štai, pvz., augalų pasaulis yra gyvulių buvimo sąlyga, augalai ir gyvuliai žmogaus buvimo sąlyga. Kadangi Adomas Jevos tvėrimą matė pro vizinį miegą (tardema), nesunku tarti, kad Dievas ir kitą matomąją kūrybą vizijų pavidalu parodė, ypač kad ir vėliau jis dažniausiai vizijomis (ir sapnais) savo tiesas apreikšdavo . . . (II t., 619—624 sk.).

. . . . Sutverdamas (Ievą) Dievas įtikino Adomą, kad rojaus žvėrių pasaulis iš esmės yra nuo jo skirtingas ir kitos giminės. Tuo paskatino izoliacijos jausmą ir savos rūšies plitimo troškimą. Be to, jis jam pareiškė dievišką nusistatymą suteikti jam tinkamą

pagalbą. Moteries sutvėrimas priklauso šeštajai dienai, bet jis įvyko po Adomo sutvėrimo. Ją matė Adomas Dievo atsiųstoje vizijoje. Tad hebrajų žodis tardema reiškia „gilų miegą". Biblijos pasakojimų įkvėptasis autorius laiko Adomo vizijoje matytus dalykus ne tik grynu simboliu, bet istorijos įvykiais. Jis paaiškina, kad moteris pavadinta „išša" = „vyrė" dėl to, kad „iš vyro yra paimta", Povilas laiko, kad moteries subordinavimas vyrui yra iš Dievo valios; jo pagrindas yra moteries iš vyro sutvėrimas (1 Kor. 11, 7). Ievos „sukūrimas" iš Adomo šonkaulio arba šono (hebr. sel'a viena ir kita gali reikšti) yra antropomorfinis (žmogiškai galvojant) pavaizdavimas giliai paslaptingo kūrybinio veiksmo, kurio aiški lygiagretė yra augalų sėklos tvėrimas. Iš matytų vizijoje dalykų Adomas sužinojo, kad moteris yra iš esmės tas pats, kaip jis, Dievo tvarinys: „Tai kaulas iš mano kaulo ir kūnas iš mano kūno" (Iš str. „Ieva" I t., 495—496 sk.).

(2) *Puolimas*

. . . Pasakojimas apie pirmųjų tėvų puolimą sudaro išeinamąjį tašką Biblijos istorijos, kuri yra nuodėmės ir išganymo istorija; ji yra kertinis akmuo, ant kurio pastatyta visa išganymo istorija. Jis yra esminė šios istorijos vieta, tad tikra istorija, o ne alegorija (biblinis pavaizdavimas). . . .

Dievas davė pirmajam žmogui rojų, kad jis laisvais valios veiksmais išlaikytų jį sau ir savo vaikaičiams. Ši valia turėjo pasireikšti per bandymą: norėdamas išbandyti, Dievas įsakė nevalgyti pažinimo medžio vaisiaus. Mažavertės įsakymo medžiagos (daikto) atžvilgiu įsakymas atrodė neturįs santykio su sunkiosiomis bausmėmis. Tačiau jis reikalavo nužemintai pasiduoti Dievo valiai, Dievo, kuriam motyvai nereikalingi. Būdamas vaikiškai nekaltas, pirmasis žmogus nė manyti nemanė ieškoti šiame įsakyme ko kito, kaip Dievo valios pareiškimo, todėl pasidavė jam be jokių vidinių sunkumų. Dėl šių priežasčių gundymas šį įsakymą sulaužyti turėjo ateiti iš šalies ir sudrumsti pirmųjų žmonių paprastumą; jis galėjo tik iš šėtono išeiti. Dievo neapykantos ir rojaus žmonių laimės pavydo skatinamas, jis pasikėsino sugriauti Dievo ir rojaus taikos santykius. Nors puolimo pasakotojas, baimingai varžydamasis, kaip pastebima visame Senajame Įstatyme, nemini šėtono vardo ir gundytojas yra žaltys, bet nesunku suprasti, kad šio šliužo pavidalu prisidengusi čia veikia dvasinė būtybė, kuri žino pažinimo medžio paslaptį ir, gerai suprasdama moters sielą, sąmoningai gundo Ievą, o ne jos vyrą Adomą. Kitose knygose Šv. Raštas rojaus gundytoją aiškiai mini šėtoną esant. . . . Ar rojaus žaltys buvo tikras paprastas šliužas, kuriuo šėtonas kaip įrankiu pasinaudojo, ar Ievą veikė tik žalčio pavidalas, kaip simbolinis medžiaginio blogojo principo paveikslas, Biblijos tekstas aiškiai nepasako; ir šventieji Tėvai buvo įvairių tuo reikalu nuomonių. Puolimą aprašo Gim. 3, 1. Šėtonas pradeda gundyti, pirmiausia

skatindamas Ievą Dievo įsakymą persvarstyti: „Ar iš tiesų Dievas pasakė: Jūs ne iš visų rojaus medžių valgysite?" ... Šiuo klausimu moteris įsileido į kalbą: „Iš sodo medžių vaisių mes galime valgyti, o apie vaisius medžių, kurie yra sodo viduje, Dievas pasakė: Iš jų jūs neturite valgyti, jūs jų neturite net liesti, kad renumirtumėte". Žodžiai „jūs jų neturite net liesti" yra įsakymui Ievos (o gal Adomo kartu su Ieva) pridėti. Šiame įsakymą griežtinančiame posakyje galima įžvelgti pirmųjų tėvų nusistatymą iš tolo vengti pažinimo medžio, kad įsakymo nesulaužytų; galima betgi įžvelgti Ievą nenoromis įsakymą aštrinant ir tuo pirmą kartą pasirodant, kad ji kitomis, kaip iki šiol, akimis pradeda žiūrėti į savo valios Dievo įsakymu suvaržymą. Šėtonas paneigė įsakymo sulaužymo pasekmes ir Dievą palaikė melagiu: „Anaiptol jūs nemirsite (draudimas turi visai kitą pagrindą); Dievas žino, kad, kurią dieną jūs iš jų valgysite, atsivers jūs akys, ir būsite kaip Dievas, nes gera ir bloga pažinsite". Šėtonas tuo sukėlė Ievos abejonę Dievo tiesiakalbumu ir jo meilės Adomui ir jai nuoširdumu. Teisėtai tad šėtono atsakymą su „tikruoju žalčio įkirtimu" galima palyginti. Anot jo, Dievas nuslėpęs pažinimą, kurio jis žmogui pavydi; tikras draudimo pagrindas esąs pavydas. Vaisiaus valgytojų laukia ne mirtis, bet negirdėtas žinojimas; jis įgalins taip pažinti gera ir bloga, kaip pažįsta Dievas, ir nuo jo nepriklausomai pačiam nustatyti ir paruošti savo laimę Dievo despotizmo nevaržomam. Ieva, kuri iki šiol tariamojo santykių neproporcingumo tarp draudimo ir bausmės nebuvo pasidabėjusi, staiga pajuto didelį sąmonės įtempimą ir pradėjo šėtono paaiškinimu tikėti. Būtų galėjusi lengvai įsitikinti, kad gundytojo žodžiuose glūdi melas ir piktybė, jeigu pažadėtu pažinimu ir nepriklausomybe nebūtų susiviliojusi. Jos valia susitelkė puikybės troškime, ir juo ji labiau tolo nuo Dievo, juo labiau Dievas nuo jos šalinosi, savo malones atsiimdamas. Puikybę sekė Dievo žodžiais netikėjimas; pagunda suliepsnojo jos širdyje, ir medis dabar jai atrodė visai kitokioje šviesoje: „Pažvelgė moteris, kad medis geras valgyti ir gražus pažiūrėti, kad medis yra trokštinas, kad įgytų žinojimą; tad paėmė iš vaisių ir valgė, ji davė savo vyrui, ir jis valgė". Velniui nereikėjo jokio ypatingo skatinimo, kad vaisių valgytų. Tuojau, kaip Jokūbas tiksliai pažymėjo, nuodėmė ėmė plėste plėstis: „Kiekvienas yra gundomas savojo pageidimo patrauktas ir priviliotas. Paskui, kai pageidimas prasidėjo, jis pagimdė nuodėmę; įvykdyta nuodėmė gimdo mirtį" (1, 14 s.). Pirmoji nuodėmė buvo savo esme ne koks nekaltas silpnumas, ... bet tikra ir labai sunki nuodėmė tiek jos prigimties, tiek aplinkybių atžvilgiu. [Ji reiškė neklusnumą ir puikybę, sąmoningą nusikreipimą nuo Dievo, įvykusį su malonės būsena, su kuria jokio proto aptemdymo ir aistrų nežinojo, įvyko prieš Dievą, kurį pirmieji tėvai turėjo su nuostabiomis malonėmis]. Ji tad turi visas mirtinosios nuodėmės ypatybes...

Pirma nuodėmės pasekmė buvo kaltės sąmonė ir gėdos jausmas.... Nuodėmė pakeitė žmogaus sielą; atsivėrė pirmųjų tėvų akys, ir jie sužinojo, kad yra nuogi. Jie ir anksčiau savo nuogumą žinojo, bet jie buvo kaip vaikai nekalti ir nejautė jokio blogo pageidimo ... (Dabar) kūnas sukilo prieš dvasią — Adomas ir Ieva nusipynė figų lapų žiurstus savo nuogumui uždengti. [Vėliau Dievas pamokė ir įsakė pasidaryti odų apdarus. Apie šį visuotinį paprotį Šv. Raštas taip kalba, tarytum pats Dievas pirmiesiems žmonėms apdarus būtų pagaminęs ir juos aprengęs]. Antra pasekmė buvo pairimas vaikiškų su Dievu santykių; džiaugsmą su juo bendrauti pakeitė jo artumo baimė. Poetiniu antropomorfizmu (poetinis žmonių būdų pavaizdavimas) šventasis autorius vaizduoja apklausiamąjį Dievo pasirodymą, kuris turėjo sukelti kupiną atgailojimo nusikaltėlių prisipažinimą. Pajutę Viešpaties artumą, jie pasislėpė; nusikaltimo sąmonė taip sudrumstė jų protą, kad jie nesuvokė, jog visamatančioms Dievo akims pasislėpti yra negalima. „Adomai, kur tu?" [anot Ambrozijaus: „Adomai, kur tave nudėjo tavo nuodėmė?"] šaukė teisėjas kaltinamuosius... Adomas ir Ieva, tiesa, kalti prisipažino, bet tarsi verčiami ir teisindamiesi.... Dievas pirmiausia prakeikė žaltį [kaip blogo ir Dievo prakeikimo simbolį]... Dievo žodžiai [pirmoje eilėje] ... pasmerkė ir giliausiai nutrenkė patį šėtoną. Posakis „dulkes ėsi" senovės rytiečių kalba reiškia priešo pažeminimą. Dulkės (šiuo atveju) — požemių pasaulio gyventojų maistas. „Dulkes ėsti" arba „purvą ėsti" reiškia tad nugrimsti į pragarą. Vėliau vadinamojoje Protoevangelijoje (ž. t.) buvo pranešta, kad savo laiku šėtonas bus visiškai nugalėtas, o žmonėms ateis išganymas.
Tolimesnės nuodėmės pasekmės yra kūninės bausmės, kurios lydės Adomo ir Ievos ir ainių sielos nuostolius [Ievą nėštumo ir gimdymo vargai, dažnai labai skausminga vyro priklausomybė, Adomą sunkūs darbai, kad duoną pelnytų, visus žmones — mirtis ir skausmų daugybė. Net žemę prakeikimas palietė, nes nusikreipė nuo jos maloningas Dievo rūpestis].
Per nuodėmę žmonės taip pat neteko teisės į rojų; išvarė juos Dievas iš linksmybių daržo, sakydamas: „Štai žmogus tapo kaip vienas iš mūsų [užsiminimas apie šv. Trejybę], kai pažino gera ir pikta [šiuos žodžius turime suprasti gilaus pasigailėjimo tonu pasakytus]. Beliko tik ištiesti ranką ir, pasiskynus nuo gyvenimo medžio, valgyti ir amžinai gyventi [šioje apgailėtinoje padėtyje, iš kurios per mirtį į geresnį likimą juos pakelsiu]..." Tad Dievas pašalino Adomą ir Ievą iš rojaus ir cherubimo (angelo) sargyba bei liepsningu kardu [žaibu? bet kokia kita ugnies kliūtimi] užkirto jiems kelią atgal, kad prie gyvenimo medžio jų neprileistų (II t., 770—777 sk.).

(3) *Protoevangelija*

(„Pirmoji linksmoji naujiena",

būtent išganymas, Gim. 3, 15).

„Nesantaiką padarysiu tarp tavęs (žalčio) ir moteries ir tarp tavo sėklos (ainių) ir jos sėklos; ji sutrins tavo galvą, ir tu tykosi jos kulnies."

Protoevangelijos mintis kaskart vis aiškiau darosi suprantama tik pamažu vystantis mesianiniams pranašavimams; jų išsipildymas per Kristų ir Mariją pagaliau atskleidžia pilną jos prasmę. Čia kalbama apie nesantaiką tarp moteries ir per žaltį veikiančio šėtono... Hebrajų tekste „išša" — „moteris" su apibrėžiamuoju nariu (ha išša) yra sujungta, [tat arba] čia rodo esant Ievą . . . [arba] kokį kitą apibrėžtą asmenį, kuris skriejo pasakotojo dvasios akyse, bet kas iš tiesų tai buvo, tikriau sunku pasakyti; vokiečių kalba tokiais atvejais paprastai vartoja neapibrėžiamąjį narį. [Šiuo atveju moteris reikštų Mariją, kaip iš tiesų supranta senovės tradicija]. „Sėkla" Biblijos kalba gali reikšti visą ainiją, atskirą asmenį, dvasinę giminystę (pvz., bedievių giminė). Šia pastarąja prasme reikia suprasti žalčio (t. y. šėtono) sėklą". Šėtono giminė pirmiausia yra visos piktosios dvasios, be to, visi tie žmonės, kuriuos Šventasis Raštas vadina „velnio vaikais", arba „driežlių veisle, žalčių išperomis". Moters sėklos vardu, kuri sutrins žalčio galvą, pagal kontekstą ir vėlesnį (tradicinį) aiškinimą, reikia suprasti atskirą Mesijo asmenį... Tad tiesiogiai Mesijui taikomi paskutiniai Protoevangelijos žodžiai: „Jis sutrins žalčio galvą, ir tykosi jo kulnies". Šis posakis rodo, kad . . . šėtonas šioje kovoje gaus lemiamą smūgį, ir jo galva bus sunaikinta . . . tačiau ir žalčio nugalėtojas bus sunkiai sužeistas; sužeidimas, kuris, kaip žalčiui tinka, išreikštas kulnies pažeidimo paveikslu, pergalės nesukliudys... [Tad] šiuo posakiu [be galutinio šėtono nugalėjimo pranašavimo, taip pat] pirmą kartą tyliai užsimenama apie Mesijo kančias ir mirtį; tai yra daigas vėlesnių pranašysčių apie Dievo tarno [Izajo] kančias ir mirtį už nuodėmes...

Protoevangelija tad yra tiesioginė pranašystė, per kurią Dievas į nuodėmę puolusiems pirmiesiems tėvams skelbia išganymą ir, sukeldamas būsimoio Išgantytojo viltį, nori vėl juos padaryti savo malonės dalyviais. Kad šią viltį sustiprintų, suteikia jiems reikalingą pažadėjimo supratimą. Šis supratimas palaikė jų tikėjimą pergale, kai jie ilgą savo gyvenimą iš giminės į giminę matė pragaištingą blogo viešpatavimą. [Kad Adomas pažadėjimą suprato, matyti jau iš to, kad jis savo žmoną, nežiūrint mirties sprendimo, pavadina Ieva (chavva) = „Gyvenimas", t. y. Gyvenimo Teikėja, Gyvųjų Motina (II t., 448—452 sk.).

Mano priedai įdėti į. [ ]

Biblinės komisijos 1909 m. birželio m. 30 d. nutarimu istoriniais reikia laikyti mažų mažiausia šie pirmųjų trijų Šv. Rašto skyrių

faktai. Visi daiktai laikų pradžioje Dievo yra sutverti; ypatingas yra žmogaus sutvėrimas[1], pirmosios moters iš pirmojo vyro sukūrimas; žmonių giminės vienumas; pirmapradė pirmųjų tėvų laimė su išteisinimo būsena; nuo skausmų saugumas ir nemirtingumas; Dievo duotas žmogaus klusnumui išmėginti įsakymas; Dievo įsakymo sulaužymas velnio žalčio pavidalu gundymo poveikyje; pirmųjų tėvų iš pirmapradės nekaltumo būklės išmetimas; būsimojo Išganytojo pažadėjimas.

4. *Dogmos istorijos pastabos*

Dogma, kaip neklystamo mokomojo Bažnyčios autoriteto Šv. Dvasios poveikyje (assistentia) sudaryta forma, išreiškianti tikėjimo tiesą, yra iš esmės pastovi, nekintama. Naujų tikėjimo tiesų būti negali, kas kartą yra tiesa, praeiti negali. Dogma tačiau gali keistis ta prasme, kad žmonės ir Bažnyčia gali ir privalo kaskart vis giliau į apreiškimą įsigyventi. Dogmos mintis laiko slinktimi gali pasiekti savo pilną sklaidą, be to, gali tobulėti nusakymo forma, tiksliau apreiškimo mintį išreikšdama. Šia prasme dogma gali vystytis (pal. 21 p. ir s.). Jau senovės laikais Bažnyčios Tėvai stengėsi šį dalyką išaiškinti, gyvosios būtybės augimui prilygindami: „Yra pažanga, kad tas pats daiktas savyje auga, yra pasikeitimas, kai kas, būdamas viena, tampa kita. Tad augant, stipriai ir gaivalingai daro pažangą pažiūros, žinija ir išmintis atskiro žmogaus ir Bažnyčios — pagal amžiaus ir laiko laipsnius, bet tik tam tikra prasme, t. y. tos pačios dogmos, tos pačios minties ir ta pačia prasme.
Sielos religija seka kūnu, kurio nariai iš metų į metus auga ir vystosi, tačiau lieka tie patys, kaip ir buvę. Labai skiriasi jaunatvės žydėjimas nuo senatvės subrendimo, o vis tiek tas pats yra senis, kuris buvo jaunuolis. Keičiasi to paties žmogaus ūgis ir išvaizda, bet lieka ta pati prigimtis, tas pats asmuo" (Lerino Vincentas, Pastabų knyga 23). Kai gilė išauga į ąžuolą, taip pradinė Bažnyčia su savo tikėjimo mokslu išaugo į šių dienų Bažnyčią. Dogmos vystymasis šia prasme parodo, kad krikščionybė iš esmės yra gyvenimas, kad ir pati dogma nėra miręs, sustingęs „mokslas", bet yra gyvenimas. Dogmos vystymasis yra mokomojo Bažnyčios autoriteto žinioje ir vyksta Šventosios Dvasios poveikyje, tos Tiesos Dvasios, apie kurią Viešpats pasakė:

---

[1] Mažų mažiausia ypatingai sutverta nemirtingoji siela. Kad žmogaus kūnas išsivystė iš gyvulių kūno — tat pagaliau šiandien kur kas mažesniu uolumu gamtos mokslų ginama, kaip prieš kelis dešimtmečius — tiesiogiai su dogma nesusikerta. Tačiau reikia pastebėti, kad ne visai gerai derinasi su Šv. Rašto žodžiais (Gim. 2, 7 „Sutvėrė Viešpats Dievas žmogų iš žemės dulkių ir įkvėpė jam gyvybės kvapą. Ir taip tapo žmogus gyva būtybė"). Be to, žmogaus sielos įliejimas į gyvulio kūną yra filosofinė nesąmonė; tą pačią akimirką ir gyvulio kūnas turėjo virsti žmogaus kūnu. Toks gyvulio žmogumi tapimas negali būti nei neigiamas, nei teigiamas.

„Ji jus ves į visokią tiesą" (Jo. 16, 13). Žmogaus žemiškosios jėgos veikia čia aiškindamos ir skatindamos, Dievo Apvaizdos rankų vadovaujamos. Paprastai paskatinimas ateina iš grėsmės, kurią sudaro tikėjimo tiesai erezijos: „Tad vystymosi eiga yra dažniausiai tokia: pradžioje apreikštoji tiesa yra tokia, kad bažnytinė tikėjimo sąmonė į ją dar neįsigilino. Bažnyčia ją turi, kaip mes, sveiki būdami, turime savo sveikatą, atsieit, savaime suprantamai ir saugiai. Toliau iškyla ginčų ir prieštaravimų. Teologijos mokslas stengiasi juos išsklaidyti, sunkumus išspręsti, priekaištus atremti ir tokiu būdu dažnai klaidingus tvirtinimus sugriauna, bet jie kai kur dar ilgą laiką slankioja. Pagaliau mokomasis bažnytinis autoritetas tvirtai nustato, kas apreikšta tiesa ir kas klaida yra" (Schmaus). Bet ir čia dar nesustojama. Dogmos vystymasis gali toliau žengti pirmyn laisvai ginčijamais klausimais per teologų kovas, be to, ramiu gilinimuosi apreikštajame moksle tiesos meilės dvasia vadovaujantis.

Mokslinis dogmos vystymosi atpasakojimas vadinasi dogmos istorija. Ji mums atskleidžia, kaip dogmos vystėsi įvairiais Bažnyčios istorijos laikotarpiais. Iš čia peršasi išvada, kad ji sudaro Bažnyčios istorijos dalį. Čia trumpai pateiksime, kiek šioje vietoje yra leistina, dogmos istorijos bruožus.

Dogmos istoriją galima suskirstyti į penkis laikotarpius:

1. Nikejos susirinkimo laikai.
2. Didžiųjų Bažnyčios Tėvų ir tikėjimo pagrindus puolančių eretikų laikai.
3. Bažnyčios Tėvų amžiaus pabaiga.
4. Vidurinių amžių scholastikos laikai.
5. Naujieji laikai.

1. Seniausi eretikai atsirado dėl to, kad daugumas krikščionybę priėmusių negalėjo nusikratyti judaizmu ir pagonybės liekanomis. Mozės įstatymo galiojimo klausimas, kuris buvo išspręstas apie 50 metus vadinamajame „Apaštalų susirinkime", sudarė priežastį žyduojančiai ebionitų (hebr. pavargėliai) sektai atsirasti. Svarbiausiems eretikams, kurie išaugo senoje pagonybės dirvoje, atstovavo gnostikai, kurie dėjosi gilesnį už kitus žinojimą (graik. = „Gnosis") pasiekę. Jų klaida yra pagrįsta mokslu apie dvejopą pasaulio pradą, Dievą ir nesutvarkytą blogąją medžiagą (dualizmas). Medžiaga yra blogo pradas. Pasaulis, sutvertas žemesnės iš Dievo kilusios dvasios, uždarė blogoje medžiagoje šviesos dalelę. Išganymas tad yra išlaisvinimas iš medžiagos. Tačiau didelė žmonių masė yra beviltiškam medžiagos kalėjime ir dėl to pasmerkta žūti. Sustingusio žydų monoteizmo poveikyje atsirado šiais laikais erezijų, kurios neigė tikrąją Trejybę. Šie eretikai čia laikė Sūnų mažesnį esant už Tėvą, čia neigė Sūnaus ir Tėvo asmenų skirtumą. Antiochijos vyskupas Samosatos Povilas laikė Sūnų paprastu žmogum, dievišką „jėgą" turinčiu, arba, kaip Sabelijus sakė, tas pats Tėvas vadinasi Sūnumi, kai jis yra žmonijos Išganytojas.

Sekančios rigoristinės sektos vadinosi montanizmu. Šį vardą gavo nuo Frigijos neofito Montano. Novaciono sekėjai patys save vadino „grynaisiais" katarais (Iš čia yra kilęs vokiečių „Ketzer"). Nuo šių eretikų ir nuo pagonių antpuolių tikrąjį tikėjimą gynė vadinamieji apologetai, kurių tarpe pirmoje eilėje tenka suminėti šv. kankinį Justiną, šv. Liono Ireniejų ir atėnietį Atanagorą. Įžymiausi šių laikų graikų Bažnyčios Tėvai yra Aleksandrijo. Origenas († 254/5), laikomas tik Bažnyčios rašytoju (Vert. past.), kuriuo remiasi beveik visa vėlesnė Bažnyčios Tėvų teologija. Jis perėmė po Aleksandrijos Klemenso garsiosios Aleksandrijos katechetų mokyklos vadovybę ir vėliau įsteigė Cezarėjos ir Palestinos mokyklas. Teologijos mokslų švyturiai Lotynų Bažnyčioje buvo Tertulionas († 222/3), vėliau, deja, tapęs montanistu, ir Kartagos vyskupas šv. Kiprionas († 258). Tertulionas taip, kaip ir šv. Ireniejus († 202), pirmiausia kėlė aikštėn tradicijos mokslą ir Bažnyčios autoritetą. Kiprionas kilniai mokė apie Bažnyčios vienybę, apie popiežiaus, kaip Petro įpėdinio, pirmumą, apie krikštą, ypač apie vaikų krikštą, ir apie Bažnyčios raktų valdžią.

2. Antrasis laikotarpis apima Bažnyčios mokslų žydėjimo laikus. Bekovodami su eretiku Arijum, kuris neigė esminę Sūnaus ir Tėvo lygybę, su Nestorium, kuris laikė Kristų tik žmogumi, kuriame gyvena Dievas, su Eutichu, kuris tvirtino, kad Kristaus dievystė susiurbė žmogystę, aiškino jie abi pagrindines krikščionybės dogmas apie Trejybę ir tikrąjį Dievo Sūnaus žmogumi tapimą. Be pasakytų erezijų, tenka dar suminėti netokius reikšmingus „pneumatomachus" (graik. „dvasią puolantieji"), kurie neigė Šv. Dvasios dievystę (Makedonijus), ir monotelitus, kurie sakė, kad Kristus neturi žmogiškosios valios. Mes esame laikais pirmųjų didžiųjų visuotinių Bažnyčios susirinkimų: Nikejos, Konstantinopolio, Efezo, Chalkedono ir abiejų kitų Konstantinopolio susirinkimų (žiūr. apžvalgą. 148, 149 p.). Šiais laikais švietė ir kėlė Bažnyčią didžiausi jos mokytojai, kurie gynė Trejybės ir Įsikūnijimo dogmas, tokie, kaip šv. Atanazas, trys didieji kapadokiečiai, būtent: Bazilius, Nazianzo Grigalius, Nysos Grigalius, didysis kalbėtojas ir pamokslininkas šv. Jonas Chrizostomas, abu Jeruzalės ir Aleksandrijos Kirilai ir kt. Mažiau praktiškai nusiteikę Vakarai įsitraukė į ginčus apie malonę ir gimtąją nuodėmę, kuriuos sukėlė klaidingas mokslas Ryme mokiusio britų vienuolio Pelagijaus. Be to, Vakarus jaudino bažnytinės drausmės klausimai. Čia Bažnyčios mokslui atstovavo didieji Bažnyčios Daktarai: Milano Ambrozijus, Jeronimas, kuris išvertė į lotynų kalbą šv. Raštą (vad. „Vulgata", t. y. „Išplatintoji"), ir nuostabusis genijus šv. Augustinas, kuris „Malonės Daktaru" vadinamas.

3. Paskutinis „patristinio" amžiaus laikotarpis yra atžymėtas paveikslų ginčo, t. y. ginčo, ar laikytini ir garbintini yra paveikslai. Stipraus politinio pobūdžio kovai prieš paveikslų garbinimą

vadovavo Bizantijos imperatoriai. Paveikslų garbinimą gynė šv. Germanas, šv. Damasko Jonas, Studiono Teodoras. Bažnyčios mokslas apie paveikslų garbinimą buvo galutinai išspręstas aštuntajame visuotiniame, antrajame Nikejos susirinkime. Šių laikų Tėvų nusistatymas bekovojant už Kristaus ir šventųjų paveikslų garbinimą buvo kartu galutinis nugalėjimas tų, kurie neigė tikrąjį Dievo Sūnaus tapimą žmogumi. Šiame laikotarpyje pasirodo pirmieji ženklai, ką ateičiai turės atnešti „scholastika".

4. Vadinamoji „scholastika" (lot. mokyklos mokslas) perima uždavinį filosofijos dvasia sustiprintu žvilgsniu giliau tikėjimo tiesas perverti. Tad buvo keliami tokie klausimai, kurie galėjo būti tik aštraus išmiklinto proto išspręsti. Štai 4 Laterano, 12 visuotinis susirinkimas 1215 m. galutinai išsitaria apie transubstanciaciją, arba Altoriaus sakramento persiesmeninimą. Didieji scholastikai Petras Lombardas († 1160), šv. Viktoro Hugo († 1141), Albertas Didysis († 1280), šv. Tomas Akvinietis († 1274) aiškina sakramentų mokslą. Canterburio Anselmas praturtina išganymo mokslą mintimis apie pavaduojamąjį (vicaria) už nuodėmes atsiteisimą (žiūr. 63 p.). Jonas Dun Skotas († 1308) atliko didelės svarbos paruošiamąjį darbą Nekalto Prasidėjimo dogmai išaiškinti. Visuotiniai Vienos (1311—1312) ir Florencijos (1438—1445) susirinkimai išleido nutarimus apie sakramentų mokslą. Didžiausias scholastikos (šv. Tomas Akvinietis) nuopelnas yra viso tikėjimo mokslo į vieną nuoseklią sistemą suvedimas.

5. Naujausiasis dogmos istorijos laikotarpis eina kovos ženklu su protestantizmu ir modernizmu. Nuo protestantizmo Tridento susirinkimas (1545—1563) gina katalikų mokslą apie Šv. Raštą, Tradiciją, malonę ir gimtąją nuodėmę, valios laisvę, išteisinimą ir sakramentus. 19 šimtmečio Kanto įkurtoji naujoji filosofija tyrinėjo tikėjimo ir proto, gamtos ir antprigimties santykius. Visi klaidingieji šių laikų mokslai, kurie šiais klausimais prieštarauja Bažnyčiai, apimami „modernizmo" vardu. Modernizmas, kuris šiandien savo vardo yra nevertas, nes tikrasis mokslas kur kas jį yra pralenkęs ir nustelbęs, kuris tačiau vis dar laikosi pusiau mokslų raštuose, yra, be jokių abejojimų, kilęs iš abejonių apie žmogaus proto pažinimo sugebėjimą. Jis neigia bet kokią absoliutinę objektyvią dvasinę tiesą, ieško religijos vidiniuose žmogaus jausmuose, iš tolo vengdamas ją pagrįsti istoriniu Jėzaus Kristaus pasirodymu. Pijus X pasmerkė jį dekretu „Lamentabili" ir enciklika „Pascendi" (1907). Šiame šimtmetyje Bažnyčia galutinai išsprendžia Nekalto Prasidėjimo mokslą (1854), ir 1870 m. Vatikano susirinkimas nutaria popiežių esant neklystantį ir lemiamai pasisako apie Bažnyčią, Šv. Rašto įkvėpimą ir t. t. Leonas XIII apdovanoja Bažnyčią kilniomis neišskaičuojamos vertės enciklikomis apie moterystę, valstybę ir visuomenę ir kitais panašiais klausimais. Šiuo atžvilgiu jo pėdomis eina Pijus XI. Taip tat vystosi dogma, kaip ir pati Bažnyčia, kol pasieks „Jėzaus Kristaus pilnametystę" (Ef. 4, 13).

11.	Laterano III	1179	Aleksandras III	Popiežiaus rinkimai, reforma
12.	Laterano IV	1215	Inocentas III	Reforma, kryžiaus karai, valdensų ir albigensų atrėmimas
13.	Liono I	1245	Inocentas IV	Imperatoriaus Fridricho II ekskomunika
14.	Liono II	1274	Grigalius X	Bažnyčių sujungimas, popiežiaus rinkimai (konklava)
15.	Vienos	1311—1312	Klemensas V	Templininkų ordino panaikinimas ir kiti
16.	Konstancos	1414—1418	Martynas V	Vakarų Bažnyčios skilimas, Husas, reforma
17.	Bazelio-Ferraros-) Florencijos	(1431—) 1438 —1445	Eugenijus IV	Reforma, vėl graiku unija ir kiti
18.	Laterano V	1512—1517	Julijus II, Leonas X	Reforma
19.	Tridento	1545—1563	Povilas III, Julijus III, Pijus IV	Katalikų tikėjimas — prieš protestantizmą Bažyčios reforma
20.	Vatikano	1869—1870 (atidėtas)	Pijus IX	Katalikų tikėjimas, Bažnyčia, primatas ir neklystamumas

5. VISUOTINIAI BAŽNYČIOS SUSIRINKIMAI

Nr.	Vieta	Metai	Prie kokio popie ziaus	Svarbiauti sva stomiej klausimai
	Apaštalų susirink. Jeruzalėj	apie 50		Laisvė nuo žydų įstatymų
1.	Nikejos I	325	Silvestras I	Kristaus dievystė — prieš Arijų
2,	Konstantinopolio I	381	Damazas I	Šv. Dvasios dievystė — prieš Makedonijų
3.	Efezo	431	Celestinas I	Kristaus tapimas, žmogumi — prieš Nestorių
4.	Chalkedono	451	Leonas I	Iš esmės tas pat prieš monofizitus
5.	Konstantinopolio II	553	Vigilijus	Dar kartą prieš monofizitus
6.	Konstantinopolio III	680—681	Agatonas	Dvi Kristaus valios — prieš monotelitus
7.	Nikejos II	787	Adrianas I	Paveikslų garbinimas
8.	Konstantinopolio IV	869—870	Adrianas II	Phottijaus atskala
9.	Laterano I	1123	Kalistas II	Investitūros ginčas
10.	Laterano II	1139	Inocentas II	Bažnyčios skilimas, simonija ir kt.

Tolimesnių studijų metmens

Ši knyga įvairiais sumetimais apsiriboja tik esminiais dalykais. Jiems papildyti čia pateikiami studijų pagilinimo metmens.

1. Vadovėliai.

Gilesnį dogmininių mokslų dėstymą, tiek platesnį turiniu, tiek artesnį mokslinei, teologinei ir filosofinei dėstymo formai, be specialinių mokslinių knygų, tokių, kaip Bartmanno, Diekampo arba Pohle-Gierenso dogmatikos kursai, rasime šiuose veikaluose:

D. Feuling O. S. B.: Katholische Glaubenslehre. Einführung in das theologische Leben für weitere Kreise. Salzburg, Otto Müller.

Ši knyga giliai ir išmintingai analizuoja mokomojo Bažnyčios autoriteto sprendimus. Šiam reikalui skiriama visa knyga, kuri juo apsiriboja.

M. Schmaus: Katholische Dogmatik. 3 t., München, Hüber.

Tinka pasauliečiams teologijos studentams ir sielų ganytojams Giliai įžvelgianti ir rūpestingai apdirbta dogmatika. Parašyta gyva šių laikų kalba.

Suminėsime dar du beveik klasiškais laikomus veikalus, kurie visuomet turės savo vertę:

K. Adam: Das Wesen des Katholizismus. Düsseldorf, Schwann, 8°, 1936.

M. J. Scheeben: Die Mysterien des Christentums. Wesen. Bedeutung und Zusammenhang desselben nach der in ihrem übernatürlichen Charakter gegebenen Perspektive dargestellt. Unveränderter Abdruck der ersten Ausgabe von 1865, 1 Bild. Mainz, Matthias-Grünewald-Verlag, 1931.

2. Versmės.

Svarbiau už naudojimąsi vadovėliais yra krikščioniui surasti pačias versmes ir jas padėti jam suprasti. Toks yra pagrindinis šios knygos tikslas. Kaskart vis tinkamesnių šiam reikalui veikalų rūpinasi duoti Dortmundo „Institut für neuzeitliche Volksbildungsarbeit". Pirmoje eilėje suminėsime tris knygas, kurios supažindina pasaulį su Evangelijomis, Bažnyčios Tėvais ir Bažnyčios mokomojo autoriteto sprendimais.

O. Kuß: Theologie des Neuen Testaments. Eine Einführung, Regensburg, Fr. Pustet. 2. Auflage.

L. v. Rudloff O. S. B.: Das Zeugnis der Väter. Regensburg, Fr. Pustet. (Šiai trumpai pasauliečių dogmatikai pritaikytos Bažnyčios Tėvų parinktos vietos.)

J. Neuner S. J. und H. Roos S. J.: Der Glaube der Kirche in den Urkunden der Lehrverkündigung, Regensburg, Fr. Pustet.

Bažnyčios Tėvų (ir mokytojų) tikėjimo mokslo formulavimą padaryti tiesiogiai žmonėms prieinamą turi, be to, tikslą „Christophorus-reihe" tomeliai. Šiuose Dortmundo instituto išleistuose Reihe, kurių tikslas ne „istorija", bet „mokslas", svarstomos didžiosios dogmatikos temos, be to, moralinė teologija ir šv. Rašto aiškinimas. Tomeliai leidžiami Jokūbo Hegnerio leidyklos Leipzige. Iki šiol išėjo:

Thomas von Aquin: Das Wort. Übertragen von Josef Pieper.

Leo der Große: Die Passion. Übertragen von Theresia Breme.

Das Zeugnis der Urkirche. Übertragen und zusammengestellt von Karl Schlütz.

Augustinus: Über den dreieinigen Gott. Ausgewählt und übertragen von Michael Schmaus.

Augustinus: Über die Psalmen. Ausgewählt und übertragen von Hans Urs von Balthasar.

Athanasius: Die Menschwerdung Gottes. Ausgewählt und übertragen von Ludwig A. Winterswyl.

Thomas von Aquin: Das Herrenmahl. Übertragen von Josef Pieper.

Šie versmėms surasti naudingi darbai yra ruošiami, būtent — Naujojo Įstatymo komentaras.

Iš kitų tos pačios krypties ir to paties tikslo siekiančių veikalų suminėsime:

E. Kalt: Biblisches Reallexikon. Paderborn, Schöningh, 2. Auflage. 1938, 2. Band.

Platus informacinis leidinys, pirmoje eilėje skiriamas sielų ganytojams. Keturi jo straipsniai perspausdinti šios knygos priede (Nr. 3).

Viena iš svarbiausių tikėjimo versmių yra ir bus šventųjų paslapčių apeigos Bažnyčios liturgijoje. Kas nori kaskart vis labiau įsigilinti į tikėjimo paslaptis, tas „gyvena kartu su Bažnyčia". Priemonių Bažnyčios liturgijai pasekti šiandien, ačiū Dievui, nestoka. Schotto, Bommo mišių knygos, Laumanno Missale yra visų rankose. „Volksliturgischen Apostolates" (Klosterneuburg) pasiekia vis platesnes minias. Kaip liturgija šimtmečius buvo krikščionims tikėjimo versmė, taip bus iki laikų pabaigai.

Žmonėms su liturgija ir bažnytiniais metais supažinti suminėsime pirmiausia garsų Milano kardinalo arkivyskupo veikalą:

I. Schuster: Liber Sacramentorum. Geschichtliche und liturgische Studien über das römische Meßbuch. Übersetzt von R. Bauersfeld O. S. B., 10 Bände, Regensburg, Friedrich Pustet.

Kiekvienas tomas yra išbaigtas veikalas; galima gauti atskirai.

Suptrumpintas 4 tomų pigesnis leidimas tekstu, popieriu ir spauda sutinka su 10 tomų leidiniu.

Toliau:

Liturgia. Eine Einführung in die Liturgie durch Einzeldarstellungen. Herausgegeben von der Abtei St. Joseph, Gerleve. Matthias-Grünewald-Verlag, Mainz.

I Serija. 1. Christus unser Liturge, 1924.
2. Die Kirche als liturgische Gemeinschaft, 1924.
3. Das Persönliche in der Liturgie, 1925.
4. Das Überpersönliche in der Liturgie, 1928.
5. Das Organische in der Liturgie, 1929.
6. Das Mystische in der Liturgie, 1930.
7. Das Freudige in der Liturgie, 1931.

II. Serija: 1. Das Opfer, 1926.

Visi T. Chrizostomo Panfoederio O. S. B. su dideliu dalyko žinojimu parašyti veikaliukai. I serija daugiausia svarsto dvasinį liturgijos pasaulį, II serija — atskiras dalis.

Mokantiems lotynų kalbą rekomenduojame kiekvienam teologui nepamainomus Herderio enchiridijus, pirmiausia

Enchiridion Symbolorum, surinko Denzingeris (18—20 leid., paruošė J. B. Umberg), Freiburg, Herder, 1932.

Nepaprastojo mokomojo Bažnyčios autoriteto nutarimai chronologine tvarka

Enchiridion Patristicum — Rouët de Journel S. J., Freiburg, Herder.

Svarbesnės Bažnyčios Tėvų ištraukos dogminės teologijos studijoms taip pat chronologine tvarka.

Pirmos eilės informacinis veikalas visokiais bažnytiniais klausimais yra

Lexikon für Theologie und Kirche, herausgegeben von Michael Buchberger, 10 Bände, Freiburg, Herder.

RODYKLĖ

G.M.Z.F.O.
Visa No. 4.706/Dv
de la Direction d l'Education Publique
Autorisation No. 3.786
de la Direction d l'Information